

Je'ej ti tyo'yú'xaca' a'íjna i San Lucas

I ti jin uhuatyóochej i yu'xarij

¹ Mue'tíj mu meríj a'íjci jin huatyóohuij maj jo'siimua' tyámua' naa je'ej ti tyi'tíj i Dios huáruuj ityájma jimi, ² a'yaa mu mij tyitáa'ixaaaj a'íimaj i maj juji'íj jin jaaséej ti'íj uhuatyóochej, ajta je'en a'yan tyihuo'ci'íj mej mij a'íimaj huo'té'exaatye'en i tyeítyee i nyúucarij i Dios ti jimi je'ráma'can. ³ Nyáaj nu nyajta nyeríj tyámua' naa a'íjci jin tyi'huányamua'tyej, a'yaa pu'íj tyino'támiteeraj ti xá'pui' nyaj tyimuaata'ítyi're'en yu'xarij jitze néijmi'i je'ej ti tyi'tíj huaríj pej pij muáaj Teófilo jáamua'reej mu paj va'cán jin tyi'tyéjvee, ⁴ pata'aj pij tyámua' naa tyámua'reej i ti a'yan tyi'ja'yájna i maj meríj muaamuá'tyej.

Síj ti tajapuá tyí'huíire' pu jaataxájtaca' ti nie'huan a'íjna i Juan

⁵ A'ájna imuáj pu i Herodes rey jin tyi'tyávaaca'aj a'íjma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'áa pu síj puaríj já'chajca'aj ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Zacarías, a'íj pu jitze eeráma'cantaca'aj i Abías. Ajta a'íjna i íira'ra'an a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Isabel, a'íj pu jitze eeráma'cantaca'aj i Aarón. ⁶ A'íi mu hua'puaj tyámua' tyí'tyetyeítyeristaca'aj i Dios jimi, majta néijmi'i jin ja'tzaahuatya'ca'aj

je'ej ti tyu'ta'íjtaca' i tavástara'. ⁷ Ajta camu tyiyójmua'ca'aj, ji'nye capu yo'mua'tacaria'aj i Isabel, majta meríj huosica'aj a'íimaj i maj hua'puaj.

⁸ Aj pu'ij séej xicáara' jitze tya'rá'aj ti'ij a'yan tyihuo'ci'ij maj a'íimaj tyu'támu'vejritaj i Dios jimi i maj Zacarías jimi tyí'huiire', ⁹ a'yájna mati'ij tyee'yí'tihua'aj a'íimaj i puaaríij, a'íj pu huaci'ij i Zacarías ti'ij a'íin utyájrutyey i tyeyúuj tzajta', ajta je'en íjicua antyíteeraj i tavástara' jimi. ¹⁰ Ti'ij ooj tyatáasima'caj i íjicua, néijmi'i mu i tyeítyee apua'quéj jo'tyu'úuj metyényuusima'aj i Dios jimi. ¹¹ Aj pu'ij síj ti tajapuá tyí'huiire' huataséjre a'íjci jimi i Zacarías, muáca'ta' pu pujmua' jo'tyávaaca'aj a'íjci jitze i maj japuan jaté'racia i íjicua. ¹² Ti'ij jaaséej a'íjna i Zacarías, je'ej pu tyo'taséj ajta jéehua tyu'tátziin. ¹³ Ajta a'íjna i ti tajapuá tyí'huiire' a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Zacarías, capáj tyí'tziinye'ej, ji'nye Dios pu arí jáanamujri' je'ej paj tyu'tyéenyuj, ajta a'íjna i Isabel siaj néemi'ij, a'íi pu tyiyóoj ja'mej, a'yaa pej pij jaatámua'tyij tíjin Juan. ¹⁴ Jéehua paj huatá'tyamua've'sij, majta mue'tíj i tyeítyee huatóotyamua've'sij ti'ij huanie'huaj i pá'ri'ij, ¹⁵ ji'nye va'cán pu jin tyi'tyaváaj ja'mej a'yóoj i tavástara' jimi. Capu nahuáj juquéi'sij, ajta jitzán séeria'aj ja'mej i júuricama'ra' i Dios. ¹⁶ A'yaa pu ca'nyíjra'aj tyu'tá'sij mui'caa i tyeítyee i maj Israel jitze ajtyáma'can, mej mij tyá'antzaahuatye'en i tavástara' jimi majta i Dios jimi. ¹⁷ A'íi pu

ì Juan anaquéej huama'aj ja'mej ì tavástara' jimi, a'íjna jitze arooca'nyáaj ì júuricama'ra' ì Elías ajta ì tí jin néijmi'i putyí'uuriajca'aj ì Elías, tí'ij tyámua' huó'uurej a'íjma ì hua' huásimua' ì tí'ríj mej mij huo'taxié've'en ì juyójmua', ajta mej mij ì maj quee tyámua' metyityoomuámua're' tyihuojo'ítéej muá'ra'nyij. Tyámua' pu'ij huá'uuren ì tyeítjee mej mij jaataxié've'en ì tavástara'.

¹⁸ Aj pu'ij ì Zacarías a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci ì tí tajapuá tyí'huiire' tíjin:

—¿Ji'nye nyij tyá'mua'reeren tí a'yan tye'mej? Ji'nye nu'ríj vastacirie', ajta a'íjna ì tyaj néemi'ij pu'ríj ajta ucaríj.

¹⁹ Ajta a'íjna ì tí tajapuá tyí'huiire' a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Nyáaj nu Gabriel ántyapuaj, a'íj nu jimi tyí'huiire' ì Dios, a'í pu unyojo'ta'ityaca' nyej nyij muaaté'exaatyee'en a'íjci ì nyúucaríj ì paj jin huatá'tyamua've'sij. ²⁰ Ajta ijíj capáj tyá'tzaahuatye' je'ej nyaj tyimuaaté'exaa, a'íj paj jin quee atanyúuva'aj puá'mej, capu che' í'riitaj ja'mej paj tyu'taxáj 'asta na'aj quee a'yan tyú'rinyij je'ej nyaj nyeríj tyimuaaté'exaa.

²¹ Majta a'íimaj ì tyeítjee, a'áa mu pua'quéj jo'tyú'uuca'aj mee chó'va'aj a'íjci ì Zacarías a'tzáaj tí iiráamej ì tye'yúuj tzajta', majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj tyí'tíj tí jin arí huápuí'ij já'tyeevi'ca'aj tí a'úun je'rávaaca'aj. ²² Ajta tí'ij iirájraa, capu che' í'riitaca'aj tí tyu'taxáj, a'yaa pu jumuáca' jin tyihúa'ixaatya'ca'aj, ji'nye capu che' í'riitaca'aj tí huatányuunyij, aj mu mij

jáamua'reeri' ti tyi'táj jimi huataséjre i tyeyúuj tzajta'.

²³ Ti'ij antyipuá'riaca' i ti jin tyi'tyávaaca'aj i tyeyúuj tzajta' a'íjna i Zacarías, aj pu'ij jó'raa i juchéj. ²⁴ Ti'quij huatajútzej a'íjna i Isabel, aj pu'ij huatyóo'avaataca' u juchéj, anxí máxcirie' pu á'tyeej tiquee iiráyi'caa i juchi'táj, a'yaa pu tyí'mua'ajcaa tijin: ²⁵ “Tavástara' pu a'yan náaruj, mata'aj mij i tyeítjee quee ná'xaahuataj.”

Síj ti tajapuá tyí'huüre' pu jaataxájtaca' ti nie'huan i Jesús

²⁶ Ti'ij aráasej máxcirie' tyoomá'caj, Dios pu jaata'ítyaca' a'íjci i Gabriel a'ájna a Nazaret chájta' a'áa ti ja'ajtyáma'can a Galileea, ²⁷ a'áa pu já'chajca'aj a'íjna i Maríia i ti arí tímua' huatyéviche'sij a'íjci jamuán i José, a'íj ti jitze eeráma'can i David, ajta i Maríia capu eexúj a'táj jamuán hui'caria'aj. ²⁸ A'íjna i ti tajapuá tyí'huüre' a'úu pu jo'tyájrurij jo'tij je'rácatyii a'íjna i Maríia, ti'quij a'yan tyaatatyójtje tijin:

—Ajíí' Maríia, mu paj Dios jimi tya'ancuriáa'sij. Tavástara' pu a jimi yésejre'.

²⁹ Maríia pu je'ej tyo'taséj ti'ij a'yan tyaaté'exaa, ajta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj je'ej ti huatóomua'aj i nyúucarij ti jin jaatatyójtjej.

³⁰ A'íjna i ti tajapuá tyí'huüre' a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Capáj tyí'tziinye'ej Maríia, muáaj paj huatá'tyamua've'sij pajta tyaatatyójtzi're'ej i Dios.

³¹ Ijíj paj huatajútze'sij, séej paj tyiyóoj puá'mej,

a'yaa paj jaatámua'tyij tijin JESÚS. ³² A'íi pu va'cán jin tyi'tyaváaj ja'mej, a'yaa mu jaatámua'sij tijin Yójra' i Dios i ti néijmi'i jin antyúumua'reej, ajta i Dios ti tavástara' pué'een, a'íi pu tye'entyájrutye'ej ti'ij néijmi'i jin antyúumua'reeriaj, a'yájna ti'ij i ti jin tyi'tyávaaca'aj a'íjna i David, ³³ a'íi pu'ij jusén jin tyu'ta'íjtaj a'íijma jimi i maj Jacob jitze eeráma'can. Ajta quee a'náj antyipua'rij i ti jin tyu'ta'íjtaj.

³⁴ Maríia pu a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i ti tajapuá tyí'huiire' tijin:

—¿Ji'nye tyí'rij ti a'yan tyú'rinyij, tìpua'aj nyeequee tyáataj jamuán hui'care'en?

³⁵ Ajta a'íjna i ti tajapuá tyí'huiire' a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i júuricama'ra' i Dios, a'íi pu a jitze huatyá'itzeere'ej, ajta a'íjna i ti Dios jin néijmi'i putyí'uurej a'íi pu ajta a'jimi séeria'aj ja'mej. A'íj pu jin a'íjna i pá'ri'ij ti nie'huan a'yaa mu jaatámua'sij tijin i ti quee tyi'tíj jin á'itzeere' ti ajta Yójra' pué'een i Dios.

³⁶ Ajta a'íjna a'ihuáara' i Isabel a'íi pu ajta tyiyóoj ja'mej, tyij ajta arí ucarij, a'íjna i maj a'yan tyá'xajtaca'aj tijin i tiquee yo'mua'tacaa, pu'rij aráasej máxciríe' á'tyeej ti jutza'. ³⁷ Capu tyi'tíj muárie'rij i Dios jimi.

³⁸ Aj pu'ij i Maríia a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu néijmi'i jin jaatyáhuiire'ej i nyavástara', che' i Dios a'yan tyú'uurej nye jimi je'ej paj períj tyinaaté'exaaj.

Aj pu'ij jó'raa a'íjna i ti tajapuá tyí'huiire'.

María pu júumuaarin a'íjci i Isabel

³⁹ A'ájna xicáara' jitze pu i María jiye'tzín jo'mej a'ájna jo'tij ja'chajta' jirij jitze a'áa ti ja'ajtyáma'can a Judea, ⁴⁰ aj pu'ij a'áa ja'rá'aj jo'tij ja'chej a'ájna i Zacarías, ti'quij jaatatyójtjej a'íjci i Isabel, ajta je'en utyájrurij u chi'táj. ⁴¹ Ti'ij a'ájna i Isabel jáanamujri' ti jaatatyójtjej i María, a'íi pu i pá'ri'ij huatáhuaaxij i jucáatze', ajta a'ájna jimi i Isabel pu huatyá'itzee i júuricama'ra' i Dios. ⁴² Aj pu'ij Isabel ca'nyiin jin a'yan tyaaté'exaa a'íjci i María tijin:

—Dios pu jéetze' tyámua' tyimuaatyájtóo muéetzij quee séecan i úuca, ajta tyámua' tyeetyájtóo i pá'ri'ij ti arájca mua' jucáa jitze. ⁴³ ¿A'tanyij nyaj pu'é'een nyáaj, ti'ij mu jo've'mej nyéetzij jimi i náanajra' i nyavástara'? ⁴⁴ Ji'nye nyati'ij jáanamujri' i paj naatatyójtjej, a'íi pu i nyiyóoj ootáhuaaxij i nyajucáa jitze, a'íjci jime' ti huatóotyamua'vej. ⁴⁵ Jéehua paj huatá'tyamua've'sij, ji'nye muáaj paj tyá'antzaahuaaj ti a'yan tya'róo'astej je'ej ti i tavástara' tyimuaaté'exaaaj.

⁴⁶ María pu a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

I nyaj jin ma'úumua'rej a'íj nu jin tyé'tyojtzi're' a'íjci i ti va'cán jin tyi'tyéjvee i nyavástara',

⁴⁷ ajta i nyajúuricamej pu jutyamua've' i Dios jimi i ti nyaj japua huatanyúj.

⁴⁸ Ji'nye i Dios pu nye jitze rányeeriacá', i nyaj quee je'ej tyéejviicue',

ajta ijíj ti yujo'que'tij ja'mej, néijmi'i mu
a'yan tyinaataxájta ti i Dios tyámua' tyi-
naatyájtoo,

49 ji'nye a'íjna i ti néijmi'i jin antyúumua'reej,
a'íi pu nye jimi jéehua huápu'i'ij tyámua'
tyú'ruuj.

Capu tyi'tíj jin á'itzeere' i ti jin ántyapuaj.

50 Dios pu a'náj ti na'aj hua'cu'vej,
a'íjma i maj jimi jéehua tyá'tzaahuatye'.

51 A'íj pu jin tyu'muáriej i ti néijmi'i jin
putyí'uurej,

ajta tyihua'antyí'uunyi'ri' a'íjma i maj
óotzaahuatye',

52 ajta tyihuáa'ri'ri' i maj jin tyityatatyá'ca'aj
va'cán jime',

ajta va'cán jin tyihua'antyáaruajtjej a'íjma i maj
quee je'ej tyéejviicue'.

53 Ajta jéehua tyihuo'tá' a'íimaj i maj tajcuca'aj,
ajta huo'ta'ítയാca' maj jó'cñnyeje mequee tyi'tíj
antyi'á'aj i maj chíjtyaanyi'ij pué'een.

54 A'íjma pu huatáhuíi i maj Israel jitze aj-
tyáma'can, i maj jimi tyí'huiire',

ajta quee yo'huá'xij i ti jin tya'tóoratziiri' ti
tyámua' tyihuo'tyéjeevej.

55 A'yaa pu aami' tya'tóoratziiraca'aj a'íjma jimi
i tahuásimua'c'i'ij,

a'íjci jimi i Abraham ajta i maj jitzán eerányesij.

56 Ajta a'íjna i María a'áa pu jo'tyá'ítzee a'chu
huéeicaj máxcirie' a'íjci jamuán i Isabel, aj pu'ij
té'ej huariá'raa jo'tij ja'chej.

Tí'ij huanie'huaca' a'íjna i Juan

57 Ti'ij tya'rá'aj a'náj tij tyiyóoj já'ra'nyij i Isabel, tyáatacan pu tyiyóoj ja'raa. 58 Majta i tyeítyee i maj avéjri' huacháatima'caa, majta ihuáamua'mua', a'íi mu curiá'cixij mej mij jaatatyójtje'en mati'ij jáamua'reeri' ti i tavástara' jéehua ja'ancu'vaxij a'íjci i Isabel. 59 Ti'ij arahuéeicaj xicáj tyoomá'caj, aj mu mij ujó'ju' mej mij ja'antysisíjchej i navíira' i pá'ri'ij, a'yaa mu mij tyá'xie'va'ca'aj mej mij a'yan jaatámua'tyiiche'en tijin Zacarías a'yájna ti'ij ántyapuaj i táatajra'. 60 Ajta a'íjna i náanajra' a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Capu a'yan antyapuáaj ja'mej. Sulu a'yaa pu ántyapuaj ja'mej tijin Juan.

61 A'yaa mu mij tyaaté'exaa tijin:

—Capu a'tíj a'yan ántyapuaj ti ja'mua jitze ajtyáma'can.

62 Mati'ij mij jumuáca' jin jaata'íhuo'ri' i táatajra' i pá'ri'ij, mej mij jáamua'reej je'ej ti a'íin tyá'xie'va'ca'aj ti'ij a'yan ántyapuaj já'ra'nyij. 63 Ajta a'íjna i táatajra' a'íi pu táabla huo'táhuaviiri' ti jitzán jo'tyéeyu'xaj, a'yaa pu'ij tyo'tyéyu'xaca' tijin: “Juan pu ántyapuaj ja'mej.” Aj mu mij néijmi'i je'ej tyo'taséj. 64 Aj pu'ij huatái'riitariaca' ti tyu'taxáj a'íjna i Zacarías, ti'quij huatyóochej ti tyaatatyójtzi're'en i Dios. 65 Néijmi'i mu je'ej tyo'taséj i maj avéjri' huacháatima'caa, majta néijmi'que' a'yan tyúu'ixaatya'ca'aj je'ej ti tyi'tíj huaríj a'ájna jo'tij jiríj jo'quéetimee a'áa ti ja'ajtyáma'can a Judea. 66 Majta

néijmi'i i maj a'yan tyi'namuajraca'aj, a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj tijin:

—¿Tyi'táquij jin tyi'tyaváaj ja'mej a'ijna i pá'ri'ij?

Ji'nye ji'r'é'can jime' pu séjria'ca'aj ti i tavástara' jitzán séjria'ca'aj i pá'ri'ij.

Chuícaría'ra' i Zacarías

⁶⁷ Ajta a'ijna Zacarías, i ti táatajra' pu'é'een i pá'ri'ij, a'ij pu jimi huatyá'itzee i júuricama'ra' i Dios, aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' i Dios jitze ma'can tijin:

⁶⁸ Che' tyámua' eenye' i tavástara', i hua' Dios a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can, ji'nye a'ij pu jin mujo've'mej ti'ij hua' japua huatányuunyij i jutyéityeristyamua'.

⁶⁹ A'íi pu uyo'ta'ityaca' i ti va'cán jin tyi'tyéjvee ti'ij tajapúa huatányuunyij, síij ti a'ij jitze eeráma'can i David, i ti jahuiire'.

⁷⁰ A'íi pu a'ín pué'een i ti Dios ará'tyeej jitzán tya'tóoratziiri':

a'íjma jitze ma'can pu a'yan tyaataxájtaca' i maj jitzán ma'can tyí'xajtaca'aj,

⁷¹ a'íi pu tajapúa huatányuusij a'íjma jimi i maj tájcha'íire',

ajta néijmi'caa a'íjma jimi i maj taxana've',

⁷² a'íi pu hua'ancu'vajxi a'íjma i tahuásimua'ci'ij,

ajta quee yo'huá'xij i nyúucarij i ti jin tya'tóoratziiri'.

⁷³ A'íi pu a'ín pué'een i nyúucarij i ti jin tya'táratziiri'

a'íjci i tatáataj Abraham:

ì ti taatá'sij

⁷⁴ tyej tyij quee tyí'tziinye'ej yan tyesejria'aj,
tyajta quee hua'ajcha'ìiria'aj ì maj tájcha'ìire'
sulu tyej tyij taxáahuaj jaatyáhuìire'en,

⁷⁵ tyámua' tye'éenye'ej tyajta quee tyi'tíj jin
á'itzeeria'aj,
ajta tyej tyij jimi huatyá'itzeere'en a'chu tyaj
pua'an xicáj á'tyeeren.

⁷⁶ Ajta muéetzij jìme', mu paj nyiyóoj pué'een,
a'yaa mu muaatámua'sij tíjin a'íj tí jitze
ma'can tyí'xaj ì Dios ì tí néijmi'i jin an-
tyúumua'reej,
jì'nye muáaj paj anaquéej huama'aj puá'mej
a'íjci jimi ì tavástara'

tyámua' petyi'uuriáj ì tyeítýee jimi,

⁷⁷ pajta huo'té'exaatye'ej ì tyeítýeristyamua'me'en
tí ì Dios tyihuo'tú'uunyi'raj ì maj jin ootyá'itzee
ajta je'en hua' japua huatányuusij.

⁷⁸ Jì'nye a'íjna ì taj Dios, a'íi pu jéehua tá'cu'vej,
a'íi pu jútye' imuáj tatatzavi'tye' ì xicáj jìme',

⁷⁹ tí'ij huo'tyátatzavi'tye'en a'íjma ì maj a'áa
jo'cháatimee

jo'tíj jéetze' huápuí'ij jo'tíca'

ajta je'en a'íj jitze huo'cájuyetyej ì maj jitzán
juxáahuaj séjre'ej.

⁸⁰ Ajta a'íjna ì pá'ri'ij a'íi pu tyéve'sesima'aj,
ajta a'íj jitze huatyóoca'an ì júuricama'ra' ì
Dios, a'áa pu já'chajca'aj jo'tíj quee já'tyi'tíj,
'asta na'aj quee atyojo'ré'nyej a'ájna xicáara' tí
jitzán huatóosejrata a'íjma jimi ì maj Israel jitze
ajtyáma'can.

2

T'i'ij huanie'huaca' a'íjna i Jesús (Mt. 1:18-25)

¹ A'ájna imuáj a'íi pu rey jime' tyi'tyávaaca'aj i Augusto, a'íi pu'ij tyu'ta'íjtaca' mej mij ahuóoyu'xaj néijmi'i i maj a'áa jo'cháatima'caa jo'tij a'íin tyejé'íjtaj. ² A'yaa pu tyu'ríj mati'ij ahuóoyu'xaca' t'i'ij ooj Quirinio tyi'tyávaacaj tajtúhuan jime' a'ájna a Siria. ³ A'yaa pu'ij tyu'tóoxie'vej mej mij néijmi'i i tyeítyee jo'cixij jo'maj já'ma'can mej mij ahuóoyu'xaj.

⁴ A'íj pu jin i José iirájraa a'ájna a Nazaret, i Galileea ti jitze ajtyáma'can, ti'quij a'áa jó'raa a Belén, a'áa ti ja'ajtyáma'can a Judea, a'ájna jo'tij jo'nié'huaca' i David i ti rey jime' tyi'tyávaaca'aj, ji'nye a'íjna i José a'íj pu jitze eeráma'cantaca'aj i David. ⁵ A'áa pu jo'mej t'i'ij ahuóoyu'xaj, jamuán a'íjci i Maríia i ti jatyévi'tinya'aj, ajta a'íjna i Maríia pu'ríj jutza'ca'aj. ⁶ A'áa mu mij jo'tyá'caj a'ájna a Belén t'i'ij atyojo'r'é'nyej i xicáara' ti jitzán huanie'huaj i pá'ri'ij. ⁷ A'áa pu'ij jo'nié'huaca' i yójra' ta'nájcaj, ti'quij cíxurij jin jaque'ijcataca' ajta je'en jatyéetyej i ciyéj jitze ti atyácun jo'maj ya'muáatyee tyajá'cua'caa, ji'nye camu che' ú'vejrica'aj chí'ij tzajta'.

I maj tajapuá tyí'huiire' majta cánya'xii maj siiria'ca'aj

⁸ Véjri' a'ájna a Belén a'áa mu séecan ja'ajtyá'ca'aj i maj cánya'xii siiria'ca'aj, a'áa mu ja'táxai'irihua'aj hua' jamuán i cánya'xii. ⁹ Aj pu'ij jiye'tzín síj huataséjre i ti tajapuá

tyí'huüre' i tavástara' jimi, a'íi pu'ij huataséjre i tavástara' ti jin naa huasé'rin ajta je'en huanyéeri'ciriajraa jo'maj ja'ajtyá'ca'aj, aj mu mij jéehua tyu'tátziin. ¹⁰ Ajta a'íjna i ti tajapuá tyí'huüre' a'yaa pu tyihuo'té'exaa j tijn:

—Caxu tyí'tziinye'ej, ji'nye a'íj nu i nyúucarij jamuaaté'exaatye'sij ti naa eenye' tyí'xaj, i maj jin jéehua huatóotyamua've'sij i tyeítyee. ¹¹ Ijij pu huanie'huaca' a'ájna chájta' David ti jitze ajtyáma'can a'íjna i ti ja'mua japua huatányuusij, a'íi pu a'íin pué'een i CHRÍISTU', i ti tavástara' pué'een. ¹² A'yaa xu éenye'que' jamua'reeren, a'áa xu yé'tyoonyij i pá'ri'ij ca'íicatzi'huaj ajta a'áa ja'raque'tíj ja'mej ciyéj jitze ta'tyácun i ya'muáatyee maj jitzán tyá'cua'caa.

¹³ Aj mu mij jiye'tzín mue'tíj huataséjre i maj tajapuá tyí'huüre' a'íjci jimi i síij, i maj tyé'tyojtzi'ria'ca'aj i Dios, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijn

¹⁴ Tyiche' tyaatatyójtzi're'en i Dios i ti huápu'ij naa huasé'rin u tajapuá.

Miche' tyámua' tyí'tyesejre'ej i tyeítyee íiyan cháanacaj japua i ti Dios tyámua' tyihuo'tyátoosij.

¹⁵ Matí'ij jo'cíj i maj tajapuá tyí'huüre', a'íimaj i maj cánya'xií tyiséjraca'aj a'yaa mu tyu'tóo'ixaa j tijn:

—Tyiche' ujó'ju' a'ájna a Belén, tyata'aj yo'séj je'ej ti tyityaaté'exaa j i tavástara'.

¹⁶ Aj mu mij jiye'tzín ujó'ju', matí'ij mij jáatyoj a'íjci i María majta i José, majta a'íjci i unyáaque'ej, a'áa pu ciyéj jitze ja'raca'tyii

ya'muáatyee maj jitzán tyá'cua'caa. ¹⁷ Mati'ij jaaséj, aj mu mij huo'té'exaa je'ej ti tyi-huo'té'exaaaj a'íjna i ti tajapuá tyí'huiire', a'íjci jitze ma'can i pá'ri'ij ti huanie'huaca', ¹⁸ majta néijmi'i i maj huó'namuajri' je'ej mu tyo'taséj a'íjci jime' je'ej maj tyí'xajtaca'aj i cánya'xii maj siiria'ca'aj. ¹⁹ Ajta a'íjna i Maríia néijmi'i pu ju'avaataca'aj i jutzájta', ajta a'náj ti na'aj jamua'reeriaca'aj. ²⁰ Majta a'íimaj i maj cánya'xii siiria'ca'aj, a'íi mu huariá'cij jéehua metye'tyóotzi'ria'aj i Dios, a'íjci jime' je'ej maj tyáanamuajri' i nyúucarij ajta je'ej maj tyi'tíj tyu'séj, ji'nye néijmi'i pu a'yan atyojo're'nyej je'ej ti tyihuo'té'exaaaj i tajapuá tyí'huiire'.

Mati'ij uyo'taséjrataca' i Jesús i tyeyúuj tzajta'

²¹ Ti'ij arahuéecaj xicáj tyoomá'caj aj mu mij ja'antysisíjchaca' i naviira' i pá'ri'ij, mati'ij mij a'yan jaatamua'aj tijin JESÚS, a'yájna ti'ij tyaaté'exaa a'íjna i ti tajapuá tyí'huiire' a'íjci i Maríia ti'ij quee xu jútza'caj.

²² Ti'ijta atyojo're'nyej a'náj maj huá'iiracaa a'yájna ti'ij tyé'yu'si' i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', aj mu mij yo'ví'tij a'íjci i pá'ri'ij a'ájna a Jerusalén mej mij uyo'taséjrataj i tavástara' jimi. ²³ A'yaa mu huaríj, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: "A'yaa pu tyúuxie've' maj jaataséjrataj i tavástara' jimi a'íjna i pá'ri'ij ti tyáati' ti anaquéej huanie'huaca'." ²⁴ A'áa mu mij ujó'ju' mej mij tyu'támu'vejritaj a'yájna ti'ij tyé'ijta i nyúucaria'ra' i tavástara', ti a'yan tijin: "Miche'

hua'puácaa huatámu'vejritaj i cúcui'see na'ríij hua'puácaa i jáamui'see."

²⁵ A'ájna imuáj sáij pu a'áa já'chajca'aj a Jerusalén ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Simeón. Tyámua' pu tyi'tyúucha'íica'aj i Dios jimi, ajta tyámua' tyí'tyevistaca'aj, a'yaa pu tye'ejchó'va'ca'aj a'íjci xicáara' ti jitzán i Dios hua'ancu'vajxi'ij a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can. Ajta a'íjna i júuricama'ra' i Dios a'íi pu jimi séjria'ca'aj i Simeón, ²⁶ a'yaa pu'ij i júuricama'ra' i Dios tyaaté'exaatya'ca'aj ti quee mui'nyij 'asta na'aj quee jaaséj a'íjci i Ciriístu', i Dios ti uyo'ta'ítyij. ²⁷ Aj pu'ij i júuricama'ra' i Dios a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Simeón ti tyeyúuj tzajta' ja'tanyéj, majta a'íimaj i pá'ri'ij huásimua', a'úu mu majta ja'rá'aj i tyeyúuj tzajta', mej mij a'yan tya'rá'astej je'ej ti tyúuxie've' i yu'xarij jitze, ²⁸ Simeón pu'ij ja'ancuré'chuij a'íjci i pá'ri'ij, ti'quij tyaatatyójtzi'rej i Dios, a'yan tyi'xáataj tijin:

²⁹ Nyavástara', ijíij pu'ríj tya'róo'astej je'ej paj tya'tá'ratziiri' nye jimi,

pu'ríj paj jaatá'an ti juxáahuaj huámui'nyij a'íjna i ti muahuiire'.

³⁰ Ji'nye nu'ríj jaaséj a'íjci i ti tajapuá huatányuusij,

³¹ a'íjci i paj yan jaatyájtóo ti'ij huo'tyáhuuiire'en, néijmi'caa i tye'ityee i maj a'yan huacháatimee,

³² a'íjna i ti huo'tyátatzavi'raj i maj yan séejre' i cháanacaj japua,

ajta i maj jin naa huasé'rihua'aj muá'ju'un a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can.

³³ Ajta a'íjna táatajra' ajta i náanajra' i Jesús je'ej mu tyo'taséj mati'ij jáanamujri' je'ej ti i Simeón tyaataxájtaca' a'íjci i pá'ri'ij. ³⁴ Aj pu'ij Simeón tyámua' tyihuo'tyájtóo, ajta a'yan tyaaté'exaa i María, i náanajra' i pá'ri'ij tijin:

—Cási', a'yaa pu tyu'xá'pui'intari'huaca' a'íjci jimi i pá'ri'ij, mej mij mue'tíj va'cán jin tyi-tye'entyárutyixi'in i maj Israel jitze ajtyáma'can, nusu maj mui'caa tyáa'ri'raj i maj jin tyityatatyíj. A'íi pu a'íin pué'een i siaj jin jamua'reeren je'ej ti tye'mej, jí'nye mue'tíj mu quee jaxie'va'aj muá'ju'un, ³⁵ a'yaa pu'ij tye'mej ti huataséjre'sij je'ej maj tyí'mua'tzej i tye'ityee. Ajta néijmi'i a'íjna a'yaa pu muéetzij tyimuaatacuí'nyij a tza-jta' ti'ij a'tíj ti mua'antyéjtzetyij náhuaaj jime'.

³⁶ Síij pu ajta a'áa jo'tyávaaca'aj ti Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, íiti' pu pué'eenye'ej ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Ana, a'íi pu táatajra'ca'aj i Penuel, i ti Aser jitze eeráma'can. Pu'ríj huápu'i'ij ucarístaca'aj. A'íi pu quee eexúj a'chu jajcha'íicaj ti'ij huatyéevichej, aráahua'puaj nyinyi'ra'aj pu'ij á'tyeej ti jamuán ajá'chajca'aj i jucíin ti'quij huamuí' i cína'ra'an, ³⁷ pu'ríj ij muáacuatyey japuan muáacuaj nyinyi'ra'aj á'tyeevi'ca'aj ti jusíjtaca'aj. Ajta capu a'náj iiráy'icaa u tyeyúuj tzajta', sulu a'úu pu a'náj tina'aj tyí'huíria'ca'aj i tavástara' jimi, ju'ítzi've'ej ajta jahuoo i Dios jimi. ³⁸ Aj pu'ij a'íjna i Aná ajo're'nyej a'íjma jimi, ti'quij huatyóochej ti tyaatatyójtzi're'en i Dios, ajta ti tyihuo'té'exaatye'en a'íjci jitze ma'can i pá'ri'ij, a'íimaj i tye'ityee i maj jacho'va'ca'aj ti Dios hua'

japua huatányuunyij a'íjma jimi i maj Jerusalén huacháatimee.

Mati'ij huariá'cij a Nazaret

³⁹ Mati'ij néijmi'i antyici'ij je'ej ti tyé'yu'si' i nyúucaria'ra' jitze i tavástara', aj mu mij huariá'cij a'ájna a Galileea, a'ájna a Nazaret jo'maj já'ma'can. ⁴⁰ Ajta a'ájna i pá'ri'ij a'í pu huave'sej ajta huatyóoca'an, jéehua pu tyámua' metyóomua'ria'ca'aj, ajta i Dios pu tyámua' tya'tá'caria'aj.

A'íjci i pá'ri'ij Jesús ti ántyapuaj a'úu mu yó'tyoo u tyeyúuj tzajta'

⁴¹ Majta a'íimaj i huásimua'mua' i Jesús, ti'ij pu na'aj nyinyi'ra'aj jitze mu a'áa ja'tányinyiica'aj a'ájna a Jerusalén, mej mij tyu'yé'estej a'íjci xicáara' jitze ti jitzán i Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' i hua' yojmua' i maj anáatya'aj muaanánie'huaca'. ⁴² A'yaa pu'ij ti'ij i Jesús arí tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj jájcha'íica'aj, néijmi'i mu ujó'ju' mej mij tyu'yé'estej i juyi'ráj jime'. ⁴³ Ajta ti'ij tye'entyipua'riaca' i maj tyu'yé'estej, aj mu mij jo'cíj jo'maj ja'chej, ajta a'ájna i Jesús a'áa pu jóovej a Jerusalén, majta i huásimua'mua' camu jamua'reeriaca'aj. ⁴⁴ A'yaa mu tyí'mua'ajcaa ti i Jesús hua' jamuán huama'ca'aj, séej xicáj mu á'tyeej maj huaju', aj mu mij huatyóohuij maj jáahuonyij hua' tzajta' i maj huá'muajtyej, ⁴⁵ ajta camu jáatyoj. Aj mu mij huariá'cij a'ájna a Jerusalén mej mij a'áa yó'huonyij.

⁴⁶ Huéecaj xicáj mu á'tyeej maj jahuoo, mati'ij mij a'úu yo'tyoj i tyeyúuj tzajta', a'áa pu jo'tácatyii hua' jamuán i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, hua'namuáaraj ajta tyihua'íhuo'raj. ⁴⁷ Majta néijmi'i i maj jana-muajraca'aj je'ej mu tyojo'sejraca'aj a'íjci jime' ti tyámua' naa tyojó'iteeca'aj ajta je'ej ti a'ín tyihuá'ixaatyaca'aj. ⁴⁸ Mati'ij i huásimua'mua' jaaséj, je'ej mu tyo'taséj, ajta i náanajra' a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Nyiyóoj, ¿ji'nye een jime' a'yan páta'uurej? Tu'ríj jéehua muáahuoj nyáaj ajta a' táataj, je'ej tu pua'aj tyá'tamuajtyaca'aj muéetzij jime'.

⁴⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—¿Ji'nye siaj sij nyahuoca'aj? ¿Nyi se-queé jamua'reej ti a'yan tyúuxie've' nyaj a'úun je'rájcatyij i nyavástara' chi'táj?

⁵⁰ Majta a'íimaj camu yo'itéej muá'raa je'ej ti tyihuá'ixaatya'ca'aj.

⁵¹ Aj pu'ij hua' jamuán jó'raa a'ájna a Nazaret, jo'tij ij jo've'sej néijmi'i jin huá'tzaahuatya'aj i juhuásimua'. Ajta i náanajra', a'íi pu néijmi'i ju'avaataca'aj i jutzájta'. ⁵² Ajta i Jesús jéetze' pu tyéve'sesima'aj, ajta jéetze' arí tyo'mua'reeriaca'aj, ajta Dios pu tyámua' tyeetyájtóo, majta a'íimaj i tyeétyee.

3

Tí'ij i Juan tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ájna jo'tij quee já'tyí'tij

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Pu'ríj tamuáamuata' japuan anxí nyinyi'ra'aj tyoomá'caj tì tyí'ijtacaja' a'ájna i Tiberio, ajta a'ájna i Poncio Piláato a'íi pu tajtúhuan jin tyi'tyávaaca'aj a'ájna a Judea, ajta i Herodes a'áa pu tyejé'ijtacaja' a Galíleea, ajta i ihuáaria'ra' a'íjci i Herodes Filipo tì ántyapuj a'íi pu tajtúhuan jin tyi'tyávaaca'aj a'ájna a Iturea, ajta a'ájna a Traconiite, ajta a'ájna i Lisanas a'áa pu ja'tajtúhuanyica'aj a'ájna a Abilene. ² Ajta a'ájna i Anás ajta i Caifás, a'íi mu puaríj jin tyityeyú'uuca'aj i tyeyúuj tzajta'. A'ájna imuáj pu i Dios jaatajé a'íjci i Juan i tì yójra' pu'éen a'íjci i Zacarías a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij, ³ Juan pu'ij néijmi'que' huáaraa véjri' a'ájna i játya'naj jitze i Jordán, a'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj i tyeítsee tì a'yan tyúuxie've' maj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi majta je'en huái'huaj, tì'ij i Dios tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'ítzee. ⁴ A'yaa pu tyu'ríj je'ej tì tyo'tyéyu'xaca' a'ájna i Isaías i tì Dios jitze ma'can, tyí'xajtacaja' tì a'yan tijin:

A'tíj pu aja'jijhua a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij, a'yaa pu tijin:

“Tyámua' xu huó'uurej siaj sij jajchó've'ej i tavástara',
siajta néijmi'i jin tyu'túu'uunyi' siaj sij tyámua' eenye'.

⁵ Miche' néijmi'que' tya'vá'jistya'xi'in a tì ja'tyacúcu'nyijmee,
ajta néijmi'que' oorióoje'yij jo'tij i jiríj jo'quéetímee,
ajta i juyéj tì tyuututájmee, a'íi pu huatóoje'yij,
Ajta jo'tij quee jo'pá'tzaa, miche' jo're'je'yitye'en.

6 Néijmi'i i maj a'yan séejre' i cháanacaj japua, a'íi mu jaséjran a'íjci i ti Dios jin tajapua huatányuusij."

7 Matí'ij i tyeítyee ajo're'nyinyiica'aj ti'ij i Juan huó'íiraj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Mua'aj mu siaj cú'cu'see jitze eeráma'can. ¿A'tanyíj mua'ajmaj jamuaaté'exaa yee tiquee já'muaci'tyij i puéjtzij ti yan huataséjre'sij?

8 Siata'aj tyámua' tyityetyúucha'íij, ta'aj ij huataséjre'en siaj seríj tyá'tzaahuatyé' i tavástara' jimi, siajta quee a'yan tyí'xajtaj yee: "Ityáj tu Abraham jitze eeráma'can", ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatyé' ti i Dios jaayí'tin ti a'yan ja'uurej i tyetyéj ti'ij a'íin pué'eenye' i ti Abraham jitze eeráma'can. 9 Ajta i tyapuéj pu'ríj tyámua' een ti'ij je'ejveechixi'in i ciyéj néijmi'i i náana'ra'. Néijmi'i i ciyéj tiquee tyí'tajcaa a'íi pu tyu're'veechi'huaj ajta tyu'tyáteeri'huaj.

10 Aj mu mij i tyeítyee a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye tyana'aj tyij rinyij?

11 Juan pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'íjna i ti hua'puácaa tyí'ij síicu'rij, che' séej jaatáchuiitye'en a'íjci tiquee tyísiicu', ajta a'íjna i ti tyí'ijcha'ij i ti tyí'cue'ri', che' tyaatá'an a'íjci i ti quee tyí'táj tyícha'ij.

12 A'íi mu majta aje're'nyej mej mij huái'huaj i maj huá'jijva'ca'aj i maj tyí'ti'ijcicaa, matí'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Juan tijin:

—Maestro, ¿ji'nye táarinyij ityáj?

13 Juan pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Caxu jéetze' huá'jijve'ej, sulu a'íj xu'uj an-curiáan a'chu ti xá'puí'.

14 Séecan mu majta i xantáaru' a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Arí ityáj, ¿ji'nye táarinyij?

A'yaa pu tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Caxu tyi'tíj huá'nahue'raj i tyeítýee, caxu hua'nyeechej nusu siaj hue'tzij jin tyihuá'xajtzi'raj tyi'tíj maj jin quee a'yan huaríj, siata'aj a'íjci jin tyámua' tyityóomua'jtyaj a'chu maj tyaja'muanajchitye'ej.

15 Majta a'ímaj i tyeítýee je'ej mu tyojo'sejraca'aj, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj tipua'aj i Juan a'ín pu'é'eenye' i Ciríistu', 16 ajta i Juan pu a'yan néijmi'caa tyu'té'exaa'j tijin:

—Nyáaj nu ji'récán jime' jájtyij jin já'mua'íiran, ajta síj pu maja've'mej ti i júuricama'ra' i Dios jin já'mua'íiran. A'íi pu jéetze' va'cán jin antyúumua'reej nyequee nyáaj, capu nyéetzij nyetyévijtye' nyaj ja'ajta'í'pu'xi'in i ca'quéera'an. 17 A'íi pu ji'tyáa' i ti jitzán ja'náca'tzij i játza'ra'an i tyeríicuj, ti'ij jujíme' jájsiirej i xiéerij. Ajta a'íjci i ímue'rij a'íj pu utyátoosij i chóorij tzajta', ajta i xiéerij a'íi pu jaatyáteeraj i tiéj jitze tiquee a'náj já'mui'nyij.

18 A'yaa pu'ij, ajtáhua'aj séecan i nyúucarij jime' pu i Juan a'yan tyihuá'ixaatya'ca'aj i tyeítýee. 19 A'íj pu ajta tyityá'xij a'íjci i Herodes ti tajtúhuan jin tyi'tyávaaca'aj, ji'nye a'íj pu tyévi'tinye'ej a'íjci i Herodías, i ti íira'ra'an pu'é'eenye'ej i ihuáaria'ra' i Herodes, ajta a'íjci jime' i ti je'ej pua'aj tyi'tyúucha'íica'aj, 20 ajta i

Herodes jéetze' pu je'ej pua'aj huaríj tyi'tíj jime', a'íi pu je'tyáanaaj a'íjci i Juan.

*Tí'ij Juan jáa'íiri' a'íjci i Jesús
(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)*

²¹ A'yaa pu tyu'ríj tí'ij ooj i Juan hua'íiracaj i tyeítyee, a'íj pu ajta huá'íiri' i Jesús, ajta tí'ij i Jesús tyenyúusima'caj, aj pu'ij antacúj i tajapuá, ²² ajta i júuricama'ra' i Dios, a'íi pu aje'cáanyej a'yan huasé'rihua'aj tí'ij cúcui', ajta je'en nyúucarij uje'cánamuajrej i jútye', tí a'yan tyí'xajtaca'aj tíjin:

—Muáaj paj nyiyóoj pué'een i nyaj jéehua jaxie've', muéetzij nu mua'antyíhuoo.

*A'íimaj i tí Jesús hua' jitze eeráma'can
(Mt. 1:1-17)*

²³ Ajta a'íjna i Jesús a'yaa pu tyéejcha'íica'aj a'chu seityej japuan tamuáamuata' nyinyi'ra'aj tí'ij huatyóochej tí tyu'muárie'en. Majta a'yan tyí'mua'ajcaa tí yójra' pué'eenye'ej a'íjci i José. Ajta a'íjna i José, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Elí, ²⁴ ajta a'íjna i Elí, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Matat, ajta a'íjna i Matat, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Leví, ajta a'íjna i Leví, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Melquí, ajta a'íjna i Melquí, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Janai, ajta a'íjna i Janai, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i José, ²⁵ ajta a'íjna i José, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Matatías, ajta a'íjna i Matatías, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Amós, ajta a'íjna i Amós, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Nahúm, ajta a'íjna i Nahúm,

a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Eslí, ajta a'íjna i Eslí, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Nagai, ²⁶ ajta a'íjna i Nagai, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Máhat, ajta a'íjna i Máhat, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Matatías, Ajta a'íjna i Matatías, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Semei, ajta a'íjna i Semei, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i José, ajta a'íjna i José, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Judá, ²⁷ ajta a'íjna i Judá, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Johanán, ajta a'íjna i Johanán a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Resá, ajta a'íjna i Resá a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Zorobabel, ajta a'íjna i Zorobabel, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Salatiel, ajta a'íjna i Salatiel, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Nerí, ²⁸ ajta a'íjna i Nerí, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Melquí, ajta a'íjna i Melquí, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Adí, ajta a'íjna i Adí, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Cosam, ajta a'íjna i Cosam, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Elmadam, ajta a'íjna i Elmadam, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Er, ²⁹ ajta a'íjna i Er, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Josué, ajta a'íjna i Josué, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Eliézer, ajta a'íjna i Eliézer, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Jorim, ajta a'íjna i Jorim, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Matat, ajta a'íjna i Matat, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Leví, ³⁰ ajta a'íjna i Leví, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Simeón, ajta a'íjna i Simeón, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Judá, ajta a'íjna i Judá, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i José, ajta a'íjna i

José, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Jonam, ajta a'íjna i Jonam, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Eliaquim, ³¹ ajta a'íjna i Eliaquim, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Meleá, ajta a'íjna i Meleá, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Mená, ajta Mená, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Matatá, ajta a'íjna i Matatá, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Natán, ajta a'íjna i Natán, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i David, ³² ajta a'íjna i David, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Isaí, ajta a'íjna i Isaí, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Obed, ajta a'íjna i Obed, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Booz, ajta a'íjna i Booz, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Salmón, ajta a'íjna i Salmón, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Nahasón, ³³ ajta a'íjna i Nahasón, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Aminadab, ajta a'íjna i Aminadab, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Aram, ajta a'íjna i Aram, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Esrón, ajta a'íjna i Esrón, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Fares, ajta a'íjna i Fares, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Judá, ³⁴ ajta a'íjna i Judá, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Jacob, ajta a'íjna i Jacob, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Isaac, ajta a'íjna i Isaac, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Abraham, ajta a'íjna i Abraham, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Taré, ajta a'íjna i Taré, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Nahor, ³⁵ ajta a'íjna i Nahor, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Serug, ajta a'íjna i Serug, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Ragau, ajta a'íjna i Ragau, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Péleg, ajta a'íjna i Péleg, a'íi pu yójra'

pué'eenye'ej a'íjci i Heber, ajta a'íjna i Heber, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Sala, ³⁶ ajta a'íjna i Sala, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Cainán, ajta a'íjna i Cainán, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Arfaxad, ajta a'íjna i Arfaxad, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Sem, ajta a'íjna i Sem, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Noé, ajta a'íjna i Noé, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Lámecc, ³⁷ ajta a'íjna i Lámecc, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Matusalén, ajta a'íjna i Matusalén, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Enoc, ajta a'íjna i Enoc, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Jared, ajta a'íjna i Jared, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Mahalaleel, ajta a'íjna i Mahalaleel, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Cainán, ³⁸ ajta a'íjna i Cainán, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Enós, ajta a'íjna i Enós, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Set, ajta a'íjna i Set, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci i Adán. Ajta a'íjna i Adán, a'íi pu yójra' pué'eenye'ej i Dios.

4

Ti'ij tyiyáaru' tyu'tatyésej ti jaamué'tin a'íjci i Jesús

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Ti'quij Jesús jimi huatyá'itzee i júuricama'ra' i Dios, aj pu'ij uja'rájraa i játya'naj jitze ti a'yan ántyapuaaj tijin Jordán, ajta a'íjna i júuricama'ra' a'íi pu yo'ví'tij a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij. ² A'áa pu'ij huá'puatyej xicáj já'tyeej, ajta i tyiyáaru' pu tyúutyessi'ria'ca'aj ti jaamué'tin ti'ij tyi'tíj jin ootyá'itzeere'en i Dios jimi. Ajta i Jesús

capu tyi'tij huácuaj ti'ij na'aj a'áa já'tyeej, aj pu'ij huata'ícuataca'. ³ Ti'quij i tyiyáaru' a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Típua'aj ji'récán jime' yójra' papué'eenye' i Dios, huata'íjtye' mu tyetyéj ti'ij páan huatyóotaahuaj.

⁴ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “Capu i páan na'aj jin júurij ja'mej i tyáati'.”

⁵ Aj pu'ij i tyiyáaru' yo'ví'tij jo'tij ja'ajtyee, ti'ij néijmi'i jaataséjratye'en i cháanacaj, ⁶ ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu néijmi'i tyimuaatá'sij pej pij muáaj tyihuo'ta'íjtye'en i maj yan séejre' i cháanacaj japua. Ji'nye nyáaj nu a'íj ancuriáa', nyajta a'íj huata'sij a'tíj ti a'yan tyina'ráanajchi. ⁷ Típua'aj pajtunutaj nyéetzij jimi pajta naatyáanajche, néijmi'i pu muéetzij tyí'mua'a'rij ja'mej.

⁸ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “Siata'aj a'íj huatyáanajchej i tavástara' i Dios, a'íj xu'uj huatyáhuiire'en.”

⁹ Aj pu'ij i tyiyáaru' yo'ví'tij a'ájna a Jerusalén, a'áan pu ja'antyivi'tij i tyeyúuj japua i ti jéetze'ájtyeej, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa tijin:

—Típua'aj ji'récán jime' yójra' paj pué'eenye' i Dios, ancájvetzi a'yájna, ¹⁰ ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin:

Dios pu uhuojo'ta'ítyij i maj jimi tyí'huiire' mej mij muáacha'in.

¹¹ A'íi mu mua'ajriásij i jumuáca' jime'

pej pij quee tyi'tíj jitze eejca'cata'an ajta ti'ij quee tyi'tíj je'ej mua'uurej.

12 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa pu ajta tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “Capáj tyi'tíj je'ej tyé'ihuo'raj a Dios ti'ij a'íin a'yan huárinyij je'ej paj muáaj tyá'xie've'.”

13 Ti'ij i tyiyáaru' quee che' je'ej tyéejtyoj je'ej ti huárinyij, ti'ij ja'antyimué'tin a'íjci i Jesús, aj pu'ij jimi ajtáaraa 'asta na'aj quee atyojo'rén'yej a'náj ti a'yan tyu'xá'pu'íntari'huaca' ti ajtáhua'aj huatóotyese'en.

Jesús pu huatyóochej ti tyu'muárie'en a'ájna a Galileea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

14 Aj pu'ij Jesús jó'raa a'ájna a Galileea, ajta jéehua jitzán huatyá'itzee i júuricama'ra' i Dios, majta néijmi'i i tyeítyee a'áa maj jo'cháatima'caa, a'íi mu jáamua'reeri' je'ej ti rijcaj a'ájna i Jesús. 15 A'íi pu tyi-huá'mua'tyajca'aj i hua' tyeyúuj tzajta', majta néijmi'i i tyeítyee tyámua' mu tyeetyájtóo.

Ti'ij Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Nazaret
(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

16 Jesús pu a'áa jo'mej a Nazaret jo'tij jo've'sej. Ti'ij atyojo'rén'yej a'ájna xicáara' mati'ij pua'aj juso'pii, a'úu pu tyeyúuj tzajta' jo'tyájrurij ti'ij tyeyi'tihua'aj, aj pu'ij huatyéechaxij ti jo'j'jve'en i yu'xarij. 17 Mati'ij mij jaatapíj i yu'xarij Isaías ti jo'yú'xaca', a'aj pu'ij jo'tyoo i ti a'yan tyé'yu'si'huaca'aj tijin:

18 I júuricama'ra' i Dios pu nye jimi séejre', ji'nye a'íi pu na'antyíhuoj,

nyej nyij huo'té'exaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios
 a'íjma i maj quee je'ej tyéejviicue',
 a'íi pu unyojo'ta'ítyaca' nyaj huo'té'exaatye'en
 a'íjma i maj námi' nyaj nyeríj
 hui'rátosij,
 ajta nyaj tyihuó'huaatye'en i maj
 aracúcu'nyijmee,
 nyajta hua' japua huatányuunyij a'íjma i maj
 jajpuéjtzij,

19 nyej nyij huo'té'exaatye'en ti arí atyojo're'nyej
 a'náj ti i tavástara' tyámua' huá'uurej.

20 Aj pu'ij té'ej jaatyéejirej i yu'xarij, ajta je'en
 jaatapíj a'íjci i ti tyí'huiire' i tyeyúuj tzajta', ti'quij
 ooyíxij. Néijmi'i i maj a'úun je'rátya'ca'aj mu
 jaséjraca'aj. 21 Aj pu'ij huatyóochej ti a'yan
 tyihuo'té'exaatye'en tijin:

—Íjij pu a'yan tya'róo'astej je'ej ti tyé'yu'si'
 a'íjci jitze i yu'xarij i siaj seríj jáanamujri'.

22 Néijmi'i mu tyámua' tyá'xajtaca'aj a'íjci i
 Jesús, majta tyámua' naa tyojo'sejraca'aj a'íjci
 jime' i ti naa namujria'ca'aj i nyúucarij ti
 jaataxájtaca'. A'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj tijin:

—¿Nyiquee a'íin pué'een i yójra' i José?

23 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'ij tijin:

—Tyij sequée mua'aj a'yan tyinaaté'exaatye'sij
 a'íjci i nyúucarij i ti a'yan yee: “Muáaj mu
 paj tyí'hua'tacaa, asíj tyi'huá'huaatye'”; siajta
 a'yan tijin: “A'yájna tyati'ij tyáanamujri' je'ej
 paj tyú'ruuj a'ájna a Capernaúm, pata'aj pajta
 a'yan huárinyij iiye'ej jo'paj já'ma'can.”

24 A'yaa pu ajtáhua'aj tyihuo'té'exaa'ij tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime' maj quee tyámua' tyeetyéjeevij a'íjci i ti Dios jitze ma'can tyí'xaj a'íimaj i maj a'áa jo'cháatimee jo'tij a'ín já'ma'can. ²⁵ A'yaa pu tyi'ja'yájna, maj jéehua i úucaaa séjria'ca'aj i maj jujiimua'astaca'aj ti'ij yan séjria'ca'aj i Elías, a'ájna ti'ij huéeicaj nyinyi'ra'aj japuan jé'ta' á'tyeej maj quee che' viiyaca'aj, ajta jéehua huatújri'huaca'aj néijmi'que' ti'ij na'aj a'áa ti huataca'aj a Israel,

²⁶ Ajta a'ájna i Elías capu huata'ítyi'huaca' a'íjma jimi i úucaaa i maj huóojimua'astariaca' i maj Israel jitze ajtyáma'can, sulu a'áa pu jó'me'en séej jimi i íiti' ti jusíjtaca'aj, a'áa ti já'chajca'aj a'ájna a Sarepta, véjri' a'ájna a chájta'naj jitze i Sidón. ²⁷ Jéehua mu majta séjria'ca'aj i maj ca'atzájma'caa a'ájna a Israel, ti'ij ooj tyi'tyávaaca'aj a'ájna i Eliseo i ti Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, ajta capu a'tíj tyú'huaaj, sulu a'íj pu'uj a'íjci i Naamán Siria ti já'ma'can.

²⁸ Mati'ij a'yan tyáanamujri' i tyeétyee i maj tyeyúuj tzajta' je'rátya'ca'aj, néijmi'i mu jéehua huatanyínyu'cacuca'. ²⁹ Aj mu mij ájhuiixij, mati'ij mij yo'ví'tij ca'nyéjrij jime', mej mij jirátóonyij i chájta'naj jitze, a'áa mu yo're'nyijtyej jo'tij ja'ancátyee i jiríj jitze, mej mij a'áan ja'ancárieenyij jo'tij ja'ancátyee. ³⁰ Ajta a'ájna i Jesús a'áa pu hua' jé'ta' huatyenyéej ti'ij jó'raa.

Jesús pu tyéviij tyú'huaaj tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj

(Mr. 1:21-28)

³¹ Jesús pu a'áa jo'mej a'ájna a Capernaúm, chájta' a'áa ti ja'ajtyáma'can a Galíleea, ajta a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán juso'píhua'aj, a'íi pu tyihuá'mua'tyahuá'aj i tyeítsee. ³² Majta i tyeítsee jéehua mu tyámua' yó'namuajraca'aj je'ej ti a'íin tyihuá'ixaatya'ca'aj, ji'nye a'yaa pu tyí'xajtaca'aj ti'ij i ti va'cán jin tyí'tyéjvee.

³³ A'újna u tyeyúuj tzajta' a'úu pu síij tyáati' jo'tyávaaca'aj ti tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu'ij ca'nyíin jin jaatajé a'íjci i Jesús, a'yan tíjin:

³⁴ —Capáj je'ej ta'uurej. ¿Ji'nye pej pij tyita'antyiú'nyi' ityájma muáaj Jesús Nazaret paj já'ma'can? ¿Nyi a'ájna jin mupo've'mej pej pij ta'antypuá'ritye'en? Nyáaj nu muamua'tyej, a'yaa nu tyá'mua'reej paj a'íin pué'een i ti naa een i Dios ti jimi jo've'mej.

³⁵ Jesús pu'ij jajtyá'xij i tyiyáaru' a'yan tíjin:

—Capáj tyi'tíj xajtaj, iirájra' mu tyéviij tzajta'.

Aj pu'ij i tyiyáaru' aya'rájriee a chóota' i tyéviij meeséeracaj i tyeítsee, ti'ij quee je'ej jáaruuj a'íjci i tyéviij aj pu'ij iirájraa. ³⁶ Néijmi'i mu tyámua' tyu'tátziin i tyeítsee, majta a'yan tyúu'ihuora'ca'aj tíjin:

—¿Tyi'tanyí nyúucarira' pué'een i ti jin tyí'xaj? A'íi pu tyihuá'ijtye' i tyiyáaru'see, a'íj pu jin antyúumua'reej ti hui'rá'ityej i tyiyáaru'uj, majta je'en a'íimaj janamuaj.

³⁷ Majta néijmi'que' jaxajtaca'aj a'íjci i Jesús ti'ij na'aj jo'maj jo'cháatima'caa.

*Jesús pu tyáahuaj i mu'nyáara' a'íjci i Simón
(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)*

38 Aj pu'ij i Jesús iirájraa i tyeyúuj tzajta' ti'quij a'áa ja'rá'aj a Simón ti ja'chej. Ajta a'ájna i mu'nyáara' i Simón, a'íi pu tyí'cui'ca'aj, jéehua pu puístaca'aj, aj mu mij jaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti tyáahuaatye'en. 39 Jesús pu'ij ecóotutaca' a'íjci jimi, ti'quij jajtyá'xij a'íjci i ti jin tyí'cui', aj pu'ij huatyápua'riaca' i cui'nyl'ra'aj. Ti'quij ájchej ajta je'en tyi-huo'cue'ej.

Ti'ij Jesús tyihuó'huaa jéehua i tyeítyee

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

40 Ti'ij huaré'chumua'riaca', a'íimaj i tyeítyee mu hua'ré'vi'tixij i Jesús jimi néijmi'caa i maj tyí'cucui', a'íi pu'ij hua'vá'muarie'xij séej ajta séej, ajta je'en tyihuó'huaa. 41 Majta i tyiyáaru' i tyeítyee maj tzajta' séjria'ca'aj, néijmi'i mu iirácij, a'yaa mu tyí'tyejijhuaca'aj tijin:

—Muáaj paj yójra' pué'een i Dios.

Ajta i Jesús pu hua'ajtyá'xij, capu ij hua'tá'caria'aj maj tyu'taxáj, ji'nye máamua'reeriaca'aj ti i Jesús a'íin pué'eenye' i Ciriistu'.

Jesús pu huá'ixaatye' i nyúucaria'ra' i Dios a'ájna jo'maj jóosi'rii

(Mr. 1:35-39)

42 Ti'ij huatapuá'riaca', Jesús pu eerájraa a'ájna a chájta', a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tij quee a a'tíj. Majta a'íimaj i tyeítyee a'íi mu uyó'huosij, mati'ij mij a'áa ja'rá'aj jo'tij je'ej jé'eenye'ej. A'yaa mu tyá'xie'va'ca'aj maj jaatyá'itzen, ti'ij quee jó'yi'can, 43 ajta i Jesús a'yaa pu tyi-huo'té'exaaj tijin:

—A'yaa pu tyúuxie've' nyej nyajta huo'té'exaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios séecan i tyeítýee i maj séej chájta'naj jitze jo'cháatimee, ji'nye a'íj nu jin ujo'ta'ítýi'huaca'.

⁴⁴ A'yaa pu'ij i Jesús tyu'má'ca'aj hua'ixáatya'aj i nyúucaria'ra' i Dios hua' tyeyúuj tzejta' a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can.

5

Mati'ij huatámui'riaca' i hue'tyéé

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Jesús pu a'áa jo'tyaváacaj jo'tij jájtyij ja'va'ástimee a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Genesaret, mati'ij jéehua i tyeítýee jimi ajtyáxiiriaca', mej mij jáanamuaaj i nyúucaria'ra' i Dios. ² Jesús pu hua'puácaa huaséj i báarcuj maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a ti joo'ástimee i jájtyij. Majta a'íimaj i maj hue'tyéé vivi'racaa a'íi mu tyí'jo'sica'aj i tápi'narij. ³ Aj pu'ij Jesús atyájraa séej jitze i báarcuj, a'íjna i Simón ti jacii, ajta je'en jaatáhuaviiri' ti a'tzúj a' imuáj huatyéchaxij a jáata'. Aj pu'ij a'áa a'ráayixij i báarcuj jitze, a'áa pu raquée tyihuo'muá'tyej i tyeítýee. ⁴ Ti'ij ja'antýipua'rij i ti tyihuo'ixaaj, a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjci i Simón tijin:

—Pata'aj a' imuáj uré'nyej jo'tij jéetze' ja'tyáati' i jájtyij, a'áa xu tye'tyáahua'xij i tápi'narij, i hue'tyéé sij jin vivi'racaa.

⁵ Simón pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, tu'rij huatáxa'ii tyaj tyí'muarie', catu tyi'tíj huatyéevi', ajta muáaj paj a'yan tyi'nye'ijtye', nyáaj nu ja'tyáhua'xij i tápi'narij.

⁶ Mati'ij ja'tyáahua'xij i tápi'narij, jéehua mu huápui'ij hue'tajájpuaaj i hue'tyéé, tímua' pu tyu'tyásujtza'nyixij i tápi'narij. ⁷ Aj mu mij huo'tajé i maj hua' jamuán tyí'muarie'ca'aj i maj séej jitze aráatyij i báarcuj mej mij ajo're'nyej majta huo'táhuire'en. A'íi mu mij ajo're'nyej, mati'ij mij hua'vá'jistya'xij i hue'tyéé i báarcuj jitze, tímua' mu ajo'cárutyixij a'íjci jime' maj avá'jistyaca'aj i hue'tyéé. ⁸ Tí'ij a'yan tyeeséj a'íjna i Simón, a'íi pu tyítunutaca' a'íjci jimi i Jesús, ajta a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Jó'ra' nye jimi nyavástara', ji'nye jéehua nu a jimi ootyá'itzee.

⁹ A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'íjna Simón, ji'nye a'íjna majta i séecan tyámua' mu tyu'tátziin a'íjci jime' maj jéehua hue'tajájpuaaj i hue'tyéé.

¹⁰ A'yaa mu cha'taj tyí'tziinya'ca'aj a'íjna i Santiago ajta i Juan, i maj yójmua'mua' pué'een a'íjci i Zebedeo, a'íi mu jamuán tyí'muarie'ca'aj i Simón. Ajta Jesús pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Simón tijin:

—Capáj tyí'tziinye'ej, ijlij ti yujo'que'tij ja'mej, nye jimi paj tyeétyee tyísiire'ej.

¹¹ Aj mu mij hue'tajájpuaaj i báarcuj jo'tij jo'huáchij, a'áa mu néijmi'i tyojoohuá'xij mati'ij mij jamuán jo'cáj a'íjci i Jesús.

*Jesús pu a'tij tyú'huaaj ti atzáj jitzán tyinyáxij
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)*

¹² Séej xicáj jitze, Jesús pu a'áa jo'tyaváacaj jo'tij ja'chajta', tí'ij síj tyáati' aje're'nyej ti tyí'cui', jéehua pu cá'atzaca'aj i juhué'ra' jitze, tí'ij jaaséj a'íjci i Jesús, aj pu'ij tyítunutaca'

a'áa pu chóota' rá'aj junyéerin jime', a'yaa pu'ij tyaatáhuaviiri' tijn:

—Nyavástara', tipua'aj mua'ránajchij paj ty-ináahuaatye' i nyaj jin tyí'cui'.

¹³ Jesús pu huataméjca'taca' ti'quij ja'ajtamuáriej, a'yan tye'ixáatye'ej tijn:

—A'yaa nu tyá'xie've' nyaj ty-imuáahuaatye'en, pata'aj tyámua' huárinyij.

Ti'ij a'yan tyaaté'exaa aj pu'ij huarúj, ¹⁴ ajta i Jesús a'yaa pu tyaata'ij tijn:

—Capáj a'tij ixaatye'ej, sulu a'úu paj jó'me'en i tyeyúuj tzajta' pej pij huatá'sejrataj a'íjci jimi i puarij, pajta tyu'támu'vejritaj a'yájna ti'ij tyu'ta'íjtaca' i Moisés, mej mij a'ímaj jáamua'reej i puarij tijn papu'rij huarúj.

¹⁵ Majta a'ímaj i tyeítyee, a'íi mu jáamua'reeri' je'ej ti i Jesús huaríj, jéehua mu mij i tyeítyee jimi tyúusi'rihua'aj mej mij jáanamuaaj ajta ti'ij tyihuó'huaatye'en a'íjma i maj tyí'cucui'ca'aj.

¹⁶ Ajta i Jesús pu ajtáyi'caa hua' jimi ti'ij jusíj huatyényuunyij jo'tij quee a a'tij.

Jesús pu tyihuo'tú'uunyi'ri' ajta séej tyú'huaaj i ti quee tyéchavaaj

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Séej xicáj jitze ti'ij i Jesús tyihua'mua'tyáacaj, séecan mu i fariseos a'áa ja'ajtyá'ca'aj majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', a'áa mu ja'rácinyaca'aj a'ájna a Galileea, majta séecan a'ájna a Judea, majta séecan a'ájna a Jerusalén. Ajta a'íjna i ti i Dios néijmi'i jin putyí'uurej a'íj pu jimi séjria'ca'aj i Jesús ti'ij tyihuó'huaatye'en

i maj tyí'cucui'. ¹⁸ Aj mu mij séecan a'áa jo'ré'nyej, tyéviy mu huáchuisima'aj, itárij mu japuan ju'ujtyácaj, capu tyéchavaaj a'íjna i a'tíj. A'yaa mu tyá'xie'va'ca'aj maj ju'tyátoonyij u chi'táj mej mij a'áa yo'ré'tyej i Jesús jimi, ¹⁹ ajta camu jatyoova'aj jo'maj jo'tyájrutyey, ji'nye jéehua mu tyeítyee eetyóosiiria'ca'aj ata' puéertaj, aj mu mij antyicíj i chi'ij japua, mati'ij mij ja'náacuj, aj mu mij ju'cájtoo i itárij japuan mu'ujtyácaj, hua' tzajta' i tyeítyee jo'tij i Jesús jo'tyéjvee. ²⁰ Ti'ij i Jesús huo'séj maj tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjci i ti tyí'cui' tijin:

—Nya' amíincuj, nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' i paj jin ootyá'itzee i Dios jimi.

²¹ Aj mu mij i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze majta i fariseos, a'íi mu huatyóohuij maj a'yan tyú'mua'tyij tijin: “¿A'tanyíj pué'een a'mújna ti'ij óoca'nyej ti je'ej pua'aj tyu'taxáj i Dios jimi? A'íi pu'uj i Dios a'íin pué'een i ti tyihuo'tú'uunyi'raj i maj jin ootyá'itzee.”

²² Ajta a'íjna i Jesús a'íi pu jáamua'reeri' je'ej maj tyí'mua'ajcaa, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'mua'tzej? ²³ ¿Tyi'tanyí jéetze' tyési', nyi nyej a'yan tyu'taxáj yee: “Nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' i paj jin ootyá'itzee i Dios jimi”, na'ríj yee: “Ájchesij, pajta rájra'nyij”? ²⁴ A'yaa nu nyij tyajamuatáséjratye'sij ti i yójra' i Dios a'íjna jin antyúumua'reej ti'ij tyihuo'tú'uunyi' i tyeítyee i

maj jin ootyá'itzee i Dios jimi íyan i cháanacaj japua.

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti quee tyéjchevej tijin:

—Muéetzij nu a'yan tyí'mua'ixaatye' tijin, ájchesij, pajta ja'antypíij mua' itáaj, jó'ra' jo'paj ja'chej.

²⁵ Aj pu'ij ájchej a'íjna i ti quee tyéchavaaj néijmi'i metyi'séeracaj, ajta je'en jajpí i itárij ti japuan újca'tyii, tí'quij jó'raa i juchéj tye'tyóotzi're'ej i Dios. ²⁶ Néijmi'i mu tyámua' tyo'taséj majta tyaatatyójtzi'rej i Dios, jéehua mu tyi'tzínnye'ej a'yan metyu'taxájtaca' tijin:

—Íjij tu tyeríj a'íj huaséj i ti huápuí'ij naa huasé'rin.

*Tí'ij Jesús jaatajé a'íjci i Leví
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)*

²⁷ Aj pu'ij té'ej Jesús iirájraa tí'quij séej huaséj ti huá'ijjve' a'íjma i maj tyí'ti'íjci'caa a'ájna pujmua' a Roma. A'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Leví, a'úu pu je'rácatyii u chi'táj jo'maj huaja'ijjve'. Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

²⁸ Aj pu'ij Leví ájchej, néijmi'i pu atyo-joohua'xií ti'quij Jesús jamuán jó'raa.

²⁹ Tí'quij a'íjna i Leví tyu'yé'estej i juchéj a'íjci jime' ti arí Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, majta a'íimaj i maj tyí'tyejijve', majta séecan i tyeítýee a'íi mu hua' jamuán tyú'cuaa. ³⁰ Majta a'íimaj i fariseos majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', a'íi mu huatyóohuij

maj je'ej pua'aj tyihuo'xáj a'íjma i maj Jesús jamuán huacíj. A'yaa mu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Ji'nye siaj sij hua' jamuán tyí'cua'caa siajta ya'caa hua' jamuán i maj tyí'tyejijve', siajta hua' jamuán i maj jéehua je'ej pua'aj ricíj?

³¹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'íimaj i maj tyámua' een majta i maj quee tyí'cucui', capu hua' jitze juxie've' maj ajo're'nyej a'íjci jimi i ti tyí'hua'tacaa, sulu a'íimaj mu i maj tyí'cucui'. ³² Canu nyáaj a'íjna jin mujo've'mej nyej nyij a'íjma huatájeevej i maj tyámua' een, sulu a'íjma i maj jéehua á'itzeere', mej mij tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi.

Mati'ij jaata'íhuo'ri' je'ej maj tyityahuó'itzi've'en

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús tijin:

—A'íimaj i maj Juan jamuán huaci'ij majta i maj fariseos jitze ajtyáma'can jéehua mu ju'itzi'vee, majta jahuoo i Dios jimi, majta a'íimaj i maj a jamuán huaci'ij a'náj tina'aj mu tyí'cua'caa majta ya'caa.

³⁴ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Nyiquij múu'itzi've'en a'íimaj i maj huo'tá'inyej mej mij tyú'cua'nyij jo'tij a'tíj jo'tyényeichij, tipua'aj ooj hua' jamuán ajo'tyávaacaj a'íjna i ti huatyényeichij? ³⁵ Ajta a'yaa pu atyojo're'nyesij a'ájna xicáara' maj jitzán já'vi'tin a'íjci i ti huatyényeichij, tí'ij a'yan tyá'ra'nyij aj mu mij ju'itzi've'en.

³⁶ A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Capu a'tíj jacu'nya'puan i cáanarij ti mí'ma'can a'íjci jime' i cáanarij ti jájcuaj. Típua'aj a'íjci jin jaacu'nya'puaj, a'íi pu huatyátzu'taj i cáanarij ti jájcuaj tí'ij huatyájo'sinyi'huaj, aj pu'ij anasúutza'nyij i ti mí'ma'can tí'quij jéetze' va'tíj anasúutza'nyij ja'mej. ³⁷ Camu majta ju'cáto'sij i navíj limeetara' tzajta' ti pítie'nyi' i nahuáj maj moochán jáataahuaca', ji'nye a'íi pu i nahuáj ti jájcuaj jo'tasújtza'naj i navíj ti pítie'nyi', aj pu'ij jó'vesij i navíj ajta i nahuáj. ³⁸ A'íj pu jin a'yan tyúuxie've' maj ju'cájto'nyij i navíj limeetara' tzajta' ti jájcuaj a'íjci i nahuáj ti ajta jájcuaj. ³⁹ Ajta mati'ij ja'antyiye'en i nahuáj ti mí'ma'can, capu a'tíj jaxie've' ti ju'cáaye'en i ti jájcuaj, ji'nye a'yaa pu tyu'taxájtaj tíjin: “Jéetze' pu ajmé'ra'aj i nahuáj ti mí'ma'can.”

6

I maj Jesús jamuán huacíj mu muéeya'aj újcuuxij a'ájna xicáara' maj jitzán juso'pii
(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ A'ájna xicáara' jitze maj jitzán juso'pii, Jesús pu a'áa jooma'ca'aj jo'tij tyajá'huasti'. Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, a'íi mu jí'ijtzaanaxij i muéeya'ra' i tyeríicuj, mati'ij mij jajcua'tíraa i játza'ra'an. ² Aj mu mij séecan i fariseos a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan ricij je'ej ti quee tyí'riij siaj a'yan huárinyij a'ájna xicáara' maj jitzán juso'pii?

³ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—¿Nyi sequée a'náj jo'jívvej i yu'xarij jitze je'ej ti huaríj a'íjna i David ti'íj huataí'cuataca', majta i maj jamuán huací'ca'aj? ⁴ A'úu pu jo'tyájrurij i tyeyúuj tzajta', i ti chi'ra'an pué'een i Dios, ajta je'en a'íjna iirái'puj i páan i maj Dios huatámu'vejrij, ti'quij jáacuaj, ajta huo'ta' a'íjma i maj jamuán huací'ca'aj, ajta a'íjci i páan a'í mu'uj jacua'caria'aj i puaaríj.

⁵ A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íjna i yójra' i Dios a'í pu ajta an-tyúumua'reej a'íjci xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii.

*Jesús pu séej tyú'huaaj i ti tyí'cuí' a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii
(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)*

⁶ Ajtáhua'aj séej xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, Jesús pu a'úun jo'tyájrurij i tyeyúuj tzajta', ajta je'en huatyóochej ti tyihuó'ixaatye'en. Síj pu tyáati' a'úun jo'tyávaaca'aj tiquee támeeve'ej jumuáca'ta' pujmua', ⁷ majta a'íimaj i fariseos majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', a'í mu ja'eeva'ca'aj mej mij jaaséj tipua'aj tyáahuatye'en a'íjci xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, a'yaa mu tyá'xie'va'ca'aj maj a'íj jin jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. ⁸ Ajta i Jesús pu jamua'reeriaca'aj je'ej maj tyí'mua'ajcaa, a'í pu jin a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti quee támeeve'ej tijin:

—Ájchesij maj jé'ta' huatyéjchaxij.

Aj pu'ij a'íjna i tyáati' ájchej, ti'quij hu-
atyéechaxij, ⁹ ti'quij Jesús a'yan tyihuo'té'exaa
tijn:

—A'yaa nu tyajamuaata'íhuo'raj tijn:
¿Tyi'tanyí i'ríj tyej tyij a'yan huárinyij a'ájna
xicáara' maj jitzán juso'pii, nyi a'íjci jime' i
ti xá'puí' ca' a'íjci jime' i ti je'ej pua'aj een?
¿Nyiquij tyaj séej japua huatányuunyij ca' tyaj
tyu'tá'an maj jaajé'caj?

¹⁰ Ajta je'en huo'séerajraa i maj a'áa
ja'taváatima'caa, ti'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i
ti quee támeevej tijn:

—Huatátzaaraj mua' muáca'.

Aj pu'ij i tyáati' jaatátzaaraca', ti'quij huarúj i
jumuáca' jitze. ¹¹ Majta a'íimaj i fariseos jéehua
mu huatanyínyu'cacuca', mati'ij mij huatyóohuij
maj tyi'huó'ixaatye'en je'ej maj huárinyij a'íjci
jimi i Jesús.

*Ti'ij Jesús hua'antýíhuoj a'íjma i maj
tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej*

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² A'ájna imuáj, Jesús pu a'áa jo'mej i
jiríj jitze ti'ij huatyényuunyij i Dios jimi, hu-
atáxa'ii ti tyényuusij. ¹³ Ti'ij huatapuá'riaca',
aj pu'ij huo'tajé i maj jamuán huacíj, ti'quij
tamuáamuata' japuan hua'puácaa antýíhuo,
ajta je'en a'yan huo'tamua'aj tijn apúusturu'uj
ti a'yan huatóomua'aj tijn síj ti tyu'ta'íjtyi're'ej.

¹⁴ A'íi mu mij a'ín pué'een i ti hua'antýíhuoj:
A'íjci i Simón, i ti a'yan jaatamua'aj tijn Pedro,
ajta a'íjci i Andrés, ihuáaria'ra' a'íjci i Simón,
ajta a'íjci i Santiago, ajta a'íjci i Juan, ajta a'íjci i

Felipe, ajta a'íjci i Bartolomé, ¹⁵ ajta a'íjci i Mateo, ajta a'íjci i Tomás, ajta a'íjci i Santiago i ti yójra' pué'een a'íjci i Alfeo, ajta a'íjci i Simón, i maj a'yan jatamuá'muaj tijin Celote, ¹⁶ ajta a'íjci i Judas i ti yójra' pué'een a'íjci i Santiago, ajta a'íjci i Judas i ti a'yan tye'entyímu'tacaa tijin Iscariote, a'íi pu a'íin pué'een i ti tyu'tátuii a'íjci i Jesús.

Jesús pu tyihuá'mua'tyej jéehua i tyeítyee
(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Aj pu'ij i Jesús acájraa i jiríj japua hua' jamuán i ti hua'antyíhuoj, a'áa mu ja'rá'aj jo'tij jo'pá'tzaa. A'áa mu jéehua ja'tyúusiiria'ca'aj i maj majta jamuán huacáj, majta jéehua i tyeítyee ajtyáxiiriaca' i maj a'áa jo'cháatimee a Judea, majta i maj Jerusalén jo'cháatimee, majta a'áa maj jo'cháatimee a jáytyij ti ja'va'ástimee a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Tiro ajta a'ájna a Sidón. ¹⁸ A'íj mu jin aje're'nyej mej mij jáanamuaaj a'íjci i Jesús, ajta ti'ij tyihuó'huaatye'en i maj jin tyí'cucui'. Majta i maj jajpuéjtzij a'íjci jime' i tyiyáaru' ti hua'tzajta' séejre', Jesús pu néijmi'caa tyú'huaaj. ¹⁹ Néijmi'i mu i tyeítyee jaxie'va'ca'aj maj ja'ajtamuarie'en a'íjci i Jesús, ji'nye a'íi pu néijmi'caa tyí'huaatya'ca'aj a'íjci jime' i ti jin néijmi'i putyí'uurej i ti jitzán eerányinyiica'aj.

I ti jì're'can jime' tyi'tyáhuì'rii i Dios jimì
(Mt. 5:1-12)

²⁰ Jesús pu huo'séerajraa a'íijma i maj jamuán huacáj, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Siata'aj huatóotyamua've'en mu siaj quee je'ej tyéejviicue', ji'nye mua'ajmaj pu tyajá'mua'a'rij a'áa ti tyejé'sejre' jo'tij i Dios tyejé'ijtaj.

²¹ 'Siata'aj huatóotyamua've'en mu siaj tajcuj, ji'nye Dios pu néijmi'i tyajamuaatá'sij.

'Siata'aj huatóotyamua've'en mu siaj juyiin, ji'nye mua'aj xu huatóotyamua've'sij i Dios jimi.

²² 'Siata'aj huatóotyamua've'en mati'ij i tyeítjee jamuájcha'íiria'aj, majta jamuatyítjee, mati'ij je'ej pua'aj tyaja'muajeevaj nusu majamua'xaahuari'raj, a'íjci jime' siaj nyéetzij ná'tzaahuatye'.

²³ Jéehua xu huatóotyamua've'en tí'ij a'yan tyajá'mua'uuriaj, ji'nye mua'aj xu jéehua tya'ancuriáa'sij a'áa ti tyajá'ma'can jo'tij i Dios já'sejre', ji'nye i hua' huásimua'cí'ij a'íjma i tyeítjee, a'yaa mu majta je'ej pua'aj huó'ruuj a'íjma i maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj.

²⁴ 'Siajta mua'aj mu siaj chíjtyaanyi'ij pué'een, siata'aj huatóoxaamujritye'en, ji'nye mua'aj xu serij néijmi'i tya'ancuriáa' i cháanacaj japua i siaj jin huóotyamua've'en.

²⁵ 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mu siaj juxáahuaj tyí'cua', ji'nye mua'aj xu huatatájcuaj.

'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mu siaj na'naj, ji'nye mua'aj xu juyiinyen siajta huatóoxaamujritye'sij.

²⁶ 'Siata'aj mua'aj huatóoxaamujritye'en mati'ij néijmi'i tyámua' tyaja'muaxajtaj, ji'nye a'yaa mu cha'taj huaríj i hua' huásimua'cí'ij

a'íjma jimi i maj hue'tzij jin tyihuá'ixaatya'ca'aj i tyeítyee.

Tyaj huo'xié've'en a'íjma i maj je'ej pua'aj tá'mua'raj

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Siajta mua'aj mu siaj nyanamuj a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tijin: Siata'aj huo'xié've'en a'íjma i maj je'ej pua'aj jamua'mua'raj, tyámua' xu tyityetyúucha'íj a'íjmaj jimi i maj jamuájcha'íire'. ²⁸ Siata'aj tyámua' tyihuo'tyátoonyij a'íjma i maj je'ej pua'aj tyaja'muaxaj, siajta hua' jime' huatyényuunyij a'íjma i maj je'ej pua'aj tyaja'muaxaj. ²⁹ Típua'aj a'tíj mui'tyéveenyij mua' apéesij jitze, pata'aj jaatá'an ti ajta sícita' pujmua' mui'tyéveenyij, típua'aj a'tíj muá'chuiiraj mua' máancaj, pata'aj pajta mua' síicu' jaatá'chuiitye'en. ³⁰ Típua'aj a'tíj tyi'tíj muahuaviiraj, pata'aj jaatá'an, ajta típua'aj a'tíj tyi'tíj muáa'ri' ti muéetzij mua' a'rij, capáj ca'nyéjrij jin jahuaviiraj ti'ij muaatátuiire'en. ³¹ Siata'aj a'yan cha'taj siana'aj hua' jimi huárinyij, je'ej siaj mua'aj tyá'xie've' mej mij a'yan jamuáa'uurej.

³² 'Típua'aj mua'aj a'íjma siana'aj xie've'ej i maj majta já'muaxie've', ¿tyi'tanyí jin tyámua' siaricij siaj sij tyu'tyámue'tin i Dios jimi? Caxu tyi'tíj, j'i'nye i maj jéehua á'itzeere' i Dios jimi a'íi mu majta hua'xie've' a'íjma i maj hua'xie've'. ³³ Ajta típua'aj tyámua' setyityetyúucha'íj a'íjma jimi i maj tyámua' tyityetyúucha'íj ja'mua jimi, ¿tyi'tanyí jin je'ej tyajamuaatyáhuíire'sij? A'íi mu majta a'yan

tyityetyúucha'ij i maj jéehua á'itzeere' i Dios jimi. ³⁴ Ajta tipua'aj tyi'táj siahuo'tanyíjtye' a'íjma i siaj a'yan tyihua'cho've' mej mij majta tyi'táj jamuaata'an, ¿tyi'tanyí jin tyámua' siaricij? A'íimaj i maj jéehua á'itzeere' i Dios jimi, a'íi mu majta tyúunyejtye' séecan jamuán a'yan metye'ejcho've'ej mej mij majta a'íimaj tyi'táj huo'tá'an. ³⁵ A'yaa pu tyúuxie've' siaj mua'aj huo'xié've'en a'íjma i maj jamuájcha'íire', siajta tyámua' hua' jimi tyityetyúucha'íij, ajta tipua'aj tyi'táj siahuo'tanyíjtye', caxu a'yan tye'ejchó've'ej mej mij majta a'íimaj tyi'táj jamuaata'an. A'yaa xu mua'aj jéehua tya'ancuriáa'sij, siajta yójmua'mua' pue'éenye'ej xá'ju'un i Dios tajapúa' ti já'sejre', i ti ajta tyámua' huojomua'raj a'íjma i maj je'ej pua'aj ricij. ³⁶ Siata'aj hua'ancu'vajxi'in i tyeítyee, a'yájna ti'ij ajta i ja'muavástara' tyihua'cu'vej.

*Tyaj quee huá'xijtye'ej i séecan
(Mt. 7:1-5)*

³⁷ 'Caxu huá'xijtye'ej i séecan, ti'ij quee i Dios ajta mua'ajmaj jamo'xijtye'en. Caxu puéjtzij hua'tá'care'en i séecan, ti'ij quee Dios ajta mua'ajmaj puéjtzij jamuaata'an. Setyihuo'tú'uunyi', aj pu'ij i Dios ajta mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'raj. ³⁸ Siata'aj tyihuo'tá'an i séecan, aj pu'ij ajta i Dios mua'ajmaj tyajamuaatá'sij. A'yaa pu tyajamuaatá'sij ti'ij tyámua' jo'rio'uurej ajta jaatóriaxi'ij ti'ij tyámua' naa tya'vá'jistixi'in. A'chu siaj

mua'aj tyu'tapuéjve'sij, a'yaa pu cha'taj i Dios mua'ajmaj tyajamuaatapuéjve'sij.

³⁹ Jesús pu ajtáhua'aj séej nyúucarij huo'té'exaa a'yaa pu tijn:

—¿Nyi je'ej tyí'rij ti síj ti arácun já'anvi'tij i séej ti ajta arácun? ¿Nyi mequee néijmi'i atyávatzij jo'tij ja'tyácun? ⁴⁰ Capu a'ijna jéetze' juxie've' i ti tyúumua'tyej quee a'ijna i ti tyá'mua'tyej, ajta ti'ij ja'antyíci'tyij i ti tyúumua'tyej, aj pu xaa a'yan éenye'ej ja'mej ti'ij a'ijna i ti tyá'mua'tyej.

⁴¹ '¿Ji'nye een jime' petya'ráasej a'ijci i a'ihuáara' i ti cíi na'aj tyo'tyá'itzee i Dios jimi, pajta muáaj pequee asíj aséej i paj jin jéehua á'itzeere' i Dios jimi? ⁴² Ajta tipua'aj pequee jaséjraj i paj jin jéehua á'itzeere' i Dios jimi, ¿ji'nye pej pij a'yan tyé'ixaatye' a'ihuáara' yee: Nye'ihuáara' nyiche' muaatáhuire'en i paj jin ootyá'itzee i Dios jimi? Muáaj paj quee ma'úmua'rej, anaquéej paj asíj hua'séeran i paj jin ootyá'itzeerej i Dios jimi, aj pej pij tyámua' naa tyé'sejran pej pij jaatáhuire'en a'ihuáara' i ti cíi na'aj tyo'tyá'itzee i Dios jimi.

A'ijci i táque'ra' tu jin jamua'reeren tyi'tij ti ciyáara' pu'éen

(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ 'Capu je'ej tyí'rij ti i ciyéj ti jí'ren je'ej pua'aj eenye' huatatáca'an, capu ajta i'rij ti i ciyéj ti quee jí're'en naa eenye' huatatáca'an.

⁴⁴ A'ij tu jin i táque'ra' jamua'reeren tyi'tij ti ciyáara' pu'éen, catu xápua' táque' juuran i ciyéj jitze ti tyétzicare', catu tyajta úuvaj

táque'ra' antájuuraj i tzíjque'rixa' jitze. ⁴⁵ A'íjna i a'tíj ti tyámua' tyí'tyevij, tyámua' pu ajta tyí'xaj, ji'nye tzajta' pu séejre' i ti naa een, ajta a'íjna i ti je'ej pua'aj tyí'tyevij, a'íi pu ajta je'ej pua'aj tyí'xaj, ji'nye a'íi pu tzajta' séejre' i ti je'ej pua'aj een. Ji'nye tyi'tíj ti tzajta' séejre' i tyéviij a'íj pu huataxájta i tyénaya'ra'.

I chi'ij ti tyámua' tyá'ajtaavijhuaca' ajta i síj ti quee tyámua' tyá'ajtaavijhuaca' (Mt. 7:24-27)

⁴⁶ 'Ji'nye siaj sij mua'aj a'yan tyí'nyejee tijin: "Tavástara', Tavástara'", siajta quee a'yan ricij je'ej nyaj tyajá'mua'ixaatye'? ⁴⁷ Nyáaj nu jamuaaté'exaatye'sij je'ej ti huasé'rin a'íjna i ti nyéetzij jimi mujo've'mej ti'ij náanamuj, ajta je'en a'yan huárinyij je'ej nyaj tyí'xaj. ⁴⁸ A'yaa pu huasé'rin ti'ij a'íjna i a'tíj ti chi'ij ájtaahuaca', anaquéej pu'ij tyétye' imuáj ja'tacúunajraa, ti'quij ja'ajtaahuaca' i jáxu'uj a'íjci japua i ti atátaavijhuaca'. Mati'ij mij huatyéviiyaca', ajta huatámu'yaca' i játya'naj, jitzán pu'ij ajtyá'aj i játya'naj i chi'ij jitze, ajta i chi'ij capu eetávej, ji'nye tyámua' pu naa tyá'ajtaavijhuaca'.

⁴⁹ Ajta a'íjna i ti nyanamuj, ajta quee a'yan ricij je'ej nyaj tyí'xaj, a'yaa pu huasé'rin ti'ij i a'tíj ti ajta chi'ij ájtaahuaca', ajta quee ja'ta'íicha'ajra'aj, ajta mati'ij huatyéviiyaca' ajta je'en huatámu'yaca' i játya'naj, Ti'ij jitzán ajtyá'aj, aj pu'ij je'táriej ti'quij néijmi'i jo'riej.

7

Ti'ij Jesús tyáahuaj a'íjci i ti jahuiire' i ti anxityej xantáaru'uj tyí'ijtye'

(Mt. 8:5-13)

¹ Ti'ij i Jesús ja'antypuá'rij i ti tyihuó'ixaa*j* i tyeítye, aj pu'ij jó'raa a'ájna a Capernaúm. ² A'áa pu síij já'chajca'aj i xantáaru' ti anxityej pua'mácan tyí'ijtya'ca'aj i xantáaru'uj, síij pu'ij tyí'cui'ca'aj i ti jimí tyí'huiire', pu'rij á'me'riajca'aj, ajta a'íin pué'eenye'ej i ti jéehua jaxie've'. ³ Ti'ij a'ájna i ti anxityej pua'mácan i xantáaru'uj tyí'ijtye' jáamua'reeri' je'ej ti tyí'tá*j* uuriajca'aj i Jesús, a'íi pu a'íjma huata'ityaca' i huásij i maj Israel jitze ajtyáma'can mej mij uyo'tájeevej ti'ij tyáahuatye'en a'íjci i ti jimi tyí'huiire'. ⁴ A'íi mu mij ajo're'nyej i Jesús jimi, a'yaa mu mij tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa pu tye'tyéviijtye' paj jaatáhuiire'en a'íjci i ti anxityej xantáaru'uj tyí'ijtye', ⁵ ji'nye a'íi pu néijmi'caa tyámua' tojo'mua'raj, a'íi pu ajta ja'ajtaahuaca' i tatyeyúuj.

⁶ Jesús pu'ij hua' jamuán jo'mej, ajta mati'ij avéjri' joojú'caj, a'íi pu i ti anxityej pua'mácan i xantáaru'uj tyí'ijtye' séecan huata'ityaca', mej mij a'yan tyaaté'exaatye'en tijin:

—Nyavástara', capu a'yan tye'tyéviijtye' paj utyájrutyej jó'nyaj ja'chej, ⁷ a'íj nu jin quee nyáaj ahuányaca'an nyej nyij muáahuoonyij. A'yaa papu'uj tyu'ta'íjtaj, aj pu a'ájna tyámua' rinyij i ti nye jimi tyí'huiire'. ⁸ Ji'nye séecan mu majta nyéetzij tyí'nye'ijtye', nyajta nyáaj séecan nu nyijta tyí'ijtye'. Tipua'aj séej a'yan

nyetyu'ta'íjtye'en yee áricuj, a'íi pu a'yan rinyij, na'ríij séej a'yan nyetyu'té'exaatye'en yee mujo'té'yi'ij, a'íi pu mu jo'va'ma'aj ja'mej, ajta tipua'aj tyi'tíj nyaata'íjtye'en a'yaa pu ajta rinyij.

⁹ Ti'ij i Jesús a'yan tyáanamujri' tyámua' pu naa tyo'tóomua'aj a'íjci jimi, aj pu'ij huo'séerajra'aj i tyéityee i maj jamuán huajú'ca'aj, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee a'ájna a Israel a'tíj huátyoj ti a'yan cha'tána'aj tyá'tzaahuatye' ti'ij a'íjna i xantáaru'.

¹⁰ Majta a'íimaj i maj huata'ítyi'huaca', mati'ij a'áa ja'rá'aj jo'tíj ja'chej a'íjna i xantáaru', aj mu mij jáatyoj a'íjci i ti jimi tyí'huüre' ajta arí tyámua' éenye'ej.

Jesús pu jaatájuurityej i yójra' a'íjci i íitaj ti jusíjtaca'aj

¹¹ Aj pu'ij té'ej Jesús a'áa jo'mej chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuj tijin Naín. Majta mu ujó'ju' a'íimaj i maj jamuán huacíj, majta jéehua séecan i tyeítyee hua' jamuán. ¹² Mu'ríj avéjri' joojú'ca'aj i chájta'naj jitze, mati'ij séecan anty-inájchaca' maj mui'chíj huáchuisima'aj, a'íjna i mui'chíj yójra' pu pu'éenye'ej i íitaj ti jusíjtaca'aj, ajta a'íj na'aj tyi'yójca'aj tyáatacan. Jéehua mu majta i tyeítyee jamuán huajú'ca'aj.

¹³ Ti'ij Jesús jaaséj, jéehua pu huatóoxaamujri i íitaj jimi, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Capáj ayiinyaj.

¹⁴ Aj pu'ij ajtyáxiiriaca', ti'quij ja'ajtamuariej i ciyéj ti japuan áan jo'ojca'tyíij a'íjna i ti huamuí', majta a'íimaj i maj jáachuisima'aj a'íi

mu óohuiixij. Jesús pu'ij a'yan tyaaté'exaa i mui'chij tijin:

—Muáaj tyamuéej, muéetzij nu a'yan tyí'mua'ixaatye' tijin ájchesij.

¹⁵ Aj pu'ij a'ijna i ti arí huámui'ijcaa ooyíxij ajta huatyóochej ti tyu'taxáj, Jesús pu'ij jaatátuiirej i náanajra'. ¹⁶ Matí'ij a'yan tyeeséj, néijmi'i mu tyu'tátziin majta huatyóohuij maj tyaatatyójtzi're'en i Dios, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—Síij ti va'cán jin tyi'tyéjvee pu arí huataséjre ityájma jimi.

A'yaa mu majta tyí'xajtaca'aj tijin:

—Dios pu arí mujo've'mej tí'ij huo'tyáhuire'en i jutyéityeristyamua'.

¹⁷ Néijmi'que' mu jáamua'reeri' je'ej ti tyi'táj huáruuj a'ijna i Jesús, tí'ij na'aj a'áa ti huataca'aj a Judea.

*Tí'ij Juan séecan huata'ítyaca' i Jesús jimi
(Mt. 11:2-19)*

¹⁸ Ajta i Juan néijmi'i pu a'ijna tyú'namuajri', jinye a'íimaj mu a'yan tyaaté'exaa i maj jamuán huacáj. Aj pu'ij hua'puácaa huatajé i maj jamuán huacáj, ¹⁹ tí'quij huo'ta'ítyaca' i tavástara' jimi, mej mij jaata'íhuo' tipua'aj a'íin pué'eenye' i ti a'yan uvé'nyesij nusu juxie've' maj séej hua-cho've'en. ²⁰ Aj mu mij a'íimaj a'áa je're'nyej i Juan ti huojota'ítyaca' a'íjci jimi i Jesús, matí'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'ijna i Juan i ti tyí'tyai'raciaa, a'íi pu tojo'ta'ítyaca' tyej tyij muaata'íhuo' tipua'aj

mu'áaj a'íin papué'eenye' i ti maja've'mej, na'ríij juxie've' tyaj séej huacho've'en.

²¹ Ajta a'íjna i Jesús, a'íi pu mui'caa tyú'huaaj i maj tyí'cucui'ca'aj, ajta i maj juxaamuíjritya'ca'aj, ajta a'íjma i maj tyiyáaru' hua' tzajta' séjria'ca'aj, mui'caa pu ajta tyú'huaaj i maj aracúcu'nyijmee mej mij majtáhua'aj atanyéjnye'rej. ²² Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Séricuj siata'aj a'yan tyaaté'exaatye'en i Juan je'ej siaj seríj tyu'séj ajta je'ej siaj seríj tyú'namuajri'. A'yaa xu tyaaté'exaatye'en maj meríj atanyéjnye' i maj aracúcu'nyijma'caa, majta meríj huaci'ij i maj quee ráci'ijci'nyive'ej, majta i maj tyí'cucui' i atzáj jime', mu'ríj majta huarúj, majta meríj iityanamúáarajmee i maj nácuxie'ejma'caa, mu'ríj majta huatájuuriaca' i maj meríj huácu'ijcaa, majta meríj jáanamuajri' i nyúucaria'ra' i Dios a'íimaj i maj quee je'ej tyéejviicue'. ²³ Che' huatóotyamua've'en a'íjna i ti quee a'náj jaatáxaahuataca' ti nye jimi tyá'tzaahuatye'.

²⁴ Matí'ij jo'cíj a'íimaj i Juan ti hujo'ta'ítyaca', Jesús pu huatyóochej ti tyihuo'mua'tyej i tyeítyee a'íjci' jitze ma'can i Juan, a'yan tyihua'ixáatye'ej tijin:

—¿Tyi'tanyí usio'tyéesej a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij? ¿Nyiquij huínyij xamue' usio'tyéesej ti áacaj jato'rej? ²⁵ Na'ríij sequée, ¿tyi'tanyí siana'aj ujo'tyéesej? ¿Nyiquij a'tíj usio'tyéesej ti naa eenye' tyi'tyéechan? Mua'aj xu jamua'reej tijin a'íimaj i maj jí're'nye' tyí'chaan, ti ajta

tyihua'ráanajchi néijmi'i i ti tyá'najchij, a'áa mu ja'chej jo'maj i maj va'cán jin tyityatatyij ja'chej.

²⁶ Arí tipua'aj sequée a'yan huaríj, ¿tyi'tanyí siana'aj ujo'tyéesej? ¿Nyiquij séej i ti Dios jitze ma'can tyí'xaxa'aj? A'yaa pu xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, ajta síj a'ín pué'een ti jéetze' va'cán jin tyi'tyéjvee quee síj ti Dios jitze ma'can tyí'xaj.

²⁷ Juan pu a'ín pué'een i ti ja'xaj i yu'xarij jitze i ti a'yan tijin:

Nyáaj nu séej anaquéej huata'ítij ti hu-ataséjre'sij pequee muáaj,

a'íi pu tyámua' huá'uurej i tyeítjee mej mij muéetzij muáanamuj.

²⁸ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tijin hua' tzajta' i tyeítjee, capu a'tíj a'náj tye'entyájrupij tyi'tíj jime' ti jéetze' ve'éj quee i ti jin tyi'tyéjvee i Juan, ajta a'íjna i ti jéetze' cilénye' jin tyi'tyéjvee i Dios jimi, jéetze' pu va'cán jin tyi'tyéjvee quee a'íjna i Juan.

²⁹ Néijmi'i i maj jáanamujri' i Juan, majta a'íimaj i maj tyí'tyejijve', a'íi mu huái'huaca' i Juan jimi, a'íj mu jin ja'rá'astej je'ej ti i Dios tyá'xie've', ³⁰ majta a'íimaj i fariseos majta i maj tyihua'mua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', camu huái'huaca' i Juan jimi.

³¹ A'íj mu jin jaatyáxaahuataca' je'ej ti i Dios tyá'xie'va'ca'aj hua' jimi:

—¿Ji'nye nyetyihuo'taxaj i tyeítjee ijíj maj yan séejre'? ¿Ji'nye muaasé'rin? ³² A'yaa mu huasé'rin mati'ij i tí'riij maj a'áa ja'ajtyij jo'maj tyajá'toj, a'íi mu mij a'yan tyihua'tají'vii i séecan tijin: “Tyetyu'táci'sityej,

siajta mua'aj caxu tyu'tyéenyej, tyajta tu taxamúuritye'ej tyu'táchuiicaca', siajta mua'aj caxu huóoyiinyaca'." ³³ Ji'nye ti'ij a'íjna i Juan yan uvé'nye, i tiquee tyí'cua'caria'aj ajta quee nahuáj ya'caa, mua'aj xu a'yan tyaataxájtaca' ti tyiyáaru' tzajta' séejre'. ³⁴ Ajta je'en a'íin uvé'nye i yójra' i Dios i ti tyí'cua'caa ajta jaya'caa i nahuáj, a'yaa xu sij tyaataxájtaca' tijin ti huápu'i'ij tyí'cua'caa ajta jui'ive', ajta huá'jaahuatyé' a'íimaj i maj tyí'tyeyijve', ajta a'íjma i maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeyee. ³⁵ Ajta i Dios ti néijmi'i jin tyí'mua'reej a'íj pu jin séejre' je'ej ti tyí'muarie'.

Ti'ij i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tij ja'chej i Simón fariseo ti pué'een

³⁶ Síij pu i fariseo jaatá'inyej a'íjci i Jesús ti jamuán tyú'cua'nyij, aj pu'ij Jesús jamuán jo'mej. Ti'ij i Jesús huatyequéecaj i méesaj jitze, ³⁷ aj pu'ij íiti' ti a'áa jo'tyávaaca'aj, ti jéehua je'ej pua'aj tyí'tyúucha'iica'aj i Dios jimi, a'íi pu jáamua'reeri' ti i Jesús a'áa tyajá'cua'ajcaa jo'tij i fariseo ja'chej, a'áa pu ja'rá'aj tyetyéj limeetara' huajáasima'aj ti tyi'tíj uhuámuaaca'aj ti naa tyaarie'ej. ³⁸ Tyoyíinyisime'ej pu a véjri' huatyéechaxij jo'tij Jesús jo'tyájcay i méesaj jitze, aj pu'ij jujá'ra' jin ja'nájo'sixij a'íjci i Jesús. Ajta je'en jucipuáj jin ja'náhuatzi'raxij, ajta ja'náapui'tzej, ti'quij ja'náxiri'ri' a'íjci i ti naa tyaarie'ej. ³⁹ Ajta a'íjna i fariseo i ti Jesús huatá'inyej, ti'ij jaaséej je'ej ti rijcaj a'íjna i íiti', a'yaa pu tyi'riá'mua'aj tijin: "Típua'aj a'múu jì'récán jime' a'íin pué'eenye' síij ti

Dios jitze ma'can tyí'xaxa'aj, a'múu pu ja-mua'rériacajche' tyi'táj ti tyévira' pué'een a'mújna mu íiti', ji'nye íiti' pu pué'een ti je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ij i Dios jimi.” ⁴⁰ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyaaté'exaa a'íjci i fariseo tijin:

—Simón, tyi'táj nu muaaté'exaatye'sij.

A'yaa pu tyu'tanyúj a'íjna i fariseo tijin:

—Naaté'exaatye', Maeestro.

⁴¹ Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Hua'puaj mu i tyétyacaa tyé'cha'íiria'ca'aj a'íjci i a'táj ti túmii huo'tanyéjtye. Síj pu anxí anxityej tyé'cha'íiria'ca'aj, ajta i síj huá'puatyej japuan tamuáamuata' pu tyé'cha'íiria'ca'aj, ⁴² ajta camu pújooriajva'aj mej mij tyaanájchitye'en, a'íjna i ti huo'tanyéjtye i túmii, a'íi pu tyihuo'tú'uunyi'ri' a'íijma i maj hua'puaj. Ijij naaté'exaatye', ¿a'tanyíj jéetze' jaxie'va'aj ja'mej a'íimaj i maj hua'puaj?

⁴³ Ajta a'íjna i Simón a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—A'yaa pu tyiná'miteeraste' tijin a'íjna i ti jéetze' tyé'cha'íiria'ca'aj, ji'nye jéetze' pu a'íj tyu'tú'uunyi'ri'.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Xá'puí' paj tyu'taxájtaca'.

⁴⁴ Aj pu'ij ja'raséeraj a'íjci i íitaj ti'ij ij Jesús a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Simón tijin:

—¿Nyi péesej a'íjci i íitaj? Nyáaj nu utyájrurij íiyu'uj a'chi'táj, capáj jájtyij naatá' nyej nyij anányajo'sixi'in, ajta a'mújna mu íiti', a'múu pu na'nájo'sixij jujá'ra' jime', ajta jucipuáj jin na'náhuatzi'raxij. ⁴⁵ Capáj nñi'tyapui'tzej panaatatyójtje, ajta a'mújna mu íiti', ti'ij

na'aj tyi'tyájrurij a'chi'táj, capu eexúj jaata-puá'citaca' ti na'náapui'tzii i nya' íicaj jitze. ⁴⁶ Capáj tyinavá'huaaj i nyamu'uutze', ajta a'mújna mu íiti' a'múu pu na'náxiri'ri' i nya' íicaj jitze a'íjci i ti naa tyaarie'ej. ⁴⁷ A'íj nu jin a'yan tyi'mua'ixaatye' ti Dios arí néijmi'i jin tyaatú'uunyi'ri' i ti jin ootyá'itzee jimi, ji'nye jéehua pu naataxié'vej, ajta a'íjci i maj cii mana'aj tyaatú'uunyi'ri' cii pu'uj ajta tyi-hua'xié've'ej ja'mej a'íimaj i maj tyaatú'uunyi'ri'.

⁴⁸ Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa a'íjci i íitaj tijin:

—Nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' i paj jin ootyá'itzee i Dios jimi.

⁴⁹ Majta a'íimaj i séecan i maj majta hu-atá'inyiihuaca', a'íi mu huatyóohuij maj a'yan tyi'huó'ihuo' tijin:

—¿A'tanyíj pu'éen a'mújna ti'ij a'íjna jin antyúumua'reej ti'ij tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'itzee i Dios jimi?

⁵⁰ Ajta i Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjci i íitaj tijin:

—A'íj pu jin muáhuu i paj jin tyá'antzaahuj, áricuj axáahuj jó'ra'.

8

A'íimaj i úucaa i maj jahuiiria'ca'aj a'íjci i Jesús

¹ Ti'ij a'yan tyu'ríj, Jesús pu a'áa jo'chá'canya'aj mui'caquéj i chájta'naj jitze, hua'ixáatya'aj i nyúucaria'ra' i Dios. A'íi mu majta jamuán huajú'ca'aj i maj tamuáamuata'

japuan hua'puaj ará'asej, ² séecan mu majta úucaá jamuán huajú'ca'aj i Jesús ti tyihuó'huaa i maj tyiyáaru'uj hua' tzajta' séjria'ca'aj. A'íi pu síj a'íin pué'een a'íjna i Maríia, i maj a'yan jatamuá'muaj tijin Magdala ti já'ma'can, i maj jitzán iiráacij i tyiyáaru'uj i maj aráahua'puaj ará'asej, ³ a'íi pu ajta hua' jamuán huama'ca'aj a'íjna i Juana, i ti íra'ra' pué'een a'íjci i Cuza, i ti tyi'tyéjvee i Herodes jimi, ajta a'íjna i Susana, majtáhua'aj séecan maj majta huá'huiiria'ca'aj tyi'tíj maj tyí'cha'íica'aj jime'.

A'íjna i a'tíj ti tyí'huastyaa

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Mue'tíj mu i tyeítyee ja'ráacij i séej chájta'naj jitze majta séej, mej mij jaaséj a'íjci i Jesús, aj mu mij jéehua tyúusiij i tyeítyee. Aj pu'ij Jesús a'yan tyihua'ajmuá'tyej séej nyúucarij jime' a'yan tijin:

⁵ —A'tíj ti tyí'huastee pu a'áa jo'mej jo'tíj tyajá'huaste'. Ajta ti'ij tyí'huástya'caj, séecan pu i ímue'rij juyéj jitze huavatzíjraa, mati'ij mij i tyeítyee japuan huahuíistiraa, majta i pína'see mu jaaré'je'puj. ⁶ Ajta séecan i ímue'rij a'áa pu jo'vatzíjraa i tyetyéj tzajta', ajta ti'ij ajnyáxi aj pu'ij huariá'taj i xicáj jime', ji'nye capu huaréenajyi'caa. ⁷ Ajta séecan i ímue'rij tzícare'ej pu tzajta' huavatzíjraa, aj pu'ij i tzícare'ej huahuásej jamuán i ímue'rij, capu jaatá' ti'ij ajnyáxi'in i ímue'rij. ⁸ Ajta séecan i ímue'rij, a'áa pu jo'vatzíjraa jo'tíj jo'jí're'en i chuéj, néijmi'i pu ajnyéj, ti'quij huácíiriaca', a'yaa pu jéetze' tye'rájraa quee i ti jaahuástej.

A'yaa pu tyihuó'ixaaj i Jesús, aj pu'ij ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj ca'nyíin jime' tijin:

—Mu siaj iityanamuaárajmee, tyámua' xu naa tyáanamuj.

Ji'nye ti'ij séej nyúucarij jin tyihuá'mua'tyej
(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' je'ej ti huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij ti jaataxájtaca'. ¹⁰ A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Dios pu mua'ajmaj jamuaatá' siaj sij yo'itéej xá'ra'nyij i ti ju'avaaj a'ájna jo'tij a'íin tyejé'ijtaj, nyajta a'íjma i séecan a'yaa nu séej nyúucarij jin tyihuo'té'exaatye'sij, mata'aj mij quee tyi'tíj huaséj tyij majta atanyéjnye'rij, ajta mej mij quee yo'itéej muá'ra'nyij i maj janamuj.

Jesús pu huá'ixaatye' je'ej ti huatóomua'aj i nyúucarij
(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ A'íjna i nyúucarij i nyaj jaataxájtaca' a'yaa pu huatóomua'aj tijin: A'íjna i ímue'rij, a'íi pu a'íin pué'een i nyúucaria'ra' i Dios, ¹² ajta a'íjna i ti huavatzíjraa i juyéj jitze, a'yaa pu een mati'ij a'íimaj i maj janamuj i nyúucaria'ra' i Dios, ajta je'en i tyiyáaru' mujo'va'ma'aj ja'mej a'íi pu'ij huári'raj i nyúucarij ti arí hua'tzajta' huatyá'ítzee, mej mij quee tyá'antzaahuatye'en, ajta ti'ij quee Dios hua' japua huatányuunyij. ¹³ Ajta a'íjna i ti tyetyéj tzajta' huavatzíjraa, a'yaa pu een mati'ij a'íimaj i maj jutya-mua've'ej ja'ancuriáa' i nyúucaria'ra' i Dios,

ajta camu jéehua tyé'viicue', a'tzúj mu á'tyeeren maj tyá'tzaahuatye', ajta ti'ijta atyojo're'nyej a'ájna xicáara' maj jitzán jajpuéjtzij, camu tyo'táviicue'raj sulu jiye'tzín mu yo'huá'xij. ¹⁴ Ajta i ímue'rij ti tzícare'ej tzajta' huavatzíjraa, a'yaa pu een mati'ij i maj janamuaj i nyúucarij, ajta a'íi pu huá'mue'tij íiyan ti tyí'sejre' i cháanacaj japua, a'íjna i maj jéehua tyí'ijcha'íj, nusu i ti naa tyu'sé'rin, a'íj mu jin quee aróo'astee maj tyámua' eenye' i Dios jimi. ¹⁵ Ajta a'íjna i ímue'rij ti a'áa jo'vatzíjraa i chuéj japua jo'tij jo'jí're'en, a'íi mu a'ín pué'een i maj tyámua' een i jutzájta', majta juxié'vi'ra' jin janamuaj majta a'yan ricij je'ej ti tyé'ijta i nyúucaria'ra' i Dios, a'yaa mu mij jéehua tyu'tyáhuire'sij i Dios jimi.

*I nyúucarij ti jaxajta a'íjci i tiéj
(Mr. 4:21-25)*

¹⁶ 'Capu a'tíj ja'antyítieeraj i tiéj ta'aj ij tyi'tíj jin ja'vá'naj, nusu ti'ij utáatzij jityej ye'rájchetyij, sulu áan pu imuáj yo'ojchesij, mej mij atanyéjnye'rij i maj utyáru'pij. ¹⁷ A'yaa pu cha'tána'aj quee tyi'tíj tyí'sejre' ti jusén jin avíitzi'huaj ja'mej, capu ajta jusén jin avíitzi'huaj ja'mej je'ej maj tyi'tíj tyí'mua'reej i tyeítjee.

¹⁸ 'A'yaa pu'ij, tyámua' xu tyu'namuaj, ji'nye a'íjna i ti tyi'tíj tyí'cha'íj, Dios pu jéetze' tyaata'sij, ajta a'íjna i ti quee tyi'tíj tyí'cha'íj, Dios pu jáari'raj a'íjci i ti a'yan tyé'miteeraste' ti jájcha'íj.

*I náanajra' majta i ihuáamua'mua' i Jesús
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)*

¹⁹ 'A'íjna i náanajra' i Jesús majta ihuáamua'mua', a'íi mu aje'ré'nyej jo'tij a'íin jo'tyávaaca'aj, ajta capu huatá'riitariaca' maj ajtyáxiirej a'íjci jimi, ji'nye jéehua mu i tyeítjee aja'tyúusiiria'ca'aj. ²⁰ A'tij pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Mapua'quéj mu jo'tyú'uu a' náanaj, majta a'ihuáamua', a'yaa mu tyá'xie've' maj muaaséj.

²¹ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—A'íimaj i maj janamuj i nyúucaria'ra' i Dios majta a'yan ricij je'ej ti i nyúucarij tyí'ijta, a'íi mu a'íin pué'een i nyij náanaj majta i nye'ihuáamua'.

*Ti'ij Jesús jaatyápua'rij i áacaj
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)*

²² Séej xicáara' jitze, Jesús pu atyájraa i báarcuj jitze majta a'íimaj jamuán i ti hua'antyíhuoj, a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaa tijin:

—Tyiche' antáciinyej után jitze pujmua' i ti arájmuaa japua.

Aj mu mij jo'cáj, ²³ móoche' mu jájtyij japua huaju'caj, ti'ij i Jesús huatácuj. Aj pu'ij ca'nyíin jin huatá'aacariaca', ajta jéehua atyáxiirihua'aj i jájtyij i báarcuj jitze, mu'ríj tin ajo'cárutyisima'aj. ²⁴ Aj mu mij i maj jamuán huacáj jaajstej a'íjci i Jesús, a'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, maestro, tu'ríj tin ajo'cárutyij.

Aj pu'ij i Jesús ájchej, ti'quij jaatá'ijmuejri' i áacaj ajta i japúutzarij ti tyúuta'hua'aj, ti'quij

huatyápu'a'riaca', ajta naa hua'éenya'aj ja'raa.
²⁵ Aj pu'ij té'ej a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj
 jamuán huacíj tijn:

—¿Ji'nye siaj sij quee tyá'tzaahuatye'?

Majta a'íimaj, jéehua mu tyí'tziinya'ca'aj
 majta je'ej tyityóomuajtyajca'aj, a'yaa mu
 tyúu'ihuo'raca'aj tijn:

—¿A'tanyíj pu'éen a'mújna ti'ij tyihua'ijtye'
 a'íjci i áacaj ajta i jájtyij, majta je'en
 ja'tzaahuatye'?

*I a'tíj Gadara ti já'ma'can ti tyiyáaru' tzajta'
 séejre'*

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Mati'ij antacíj a'áa mu ja'rá'aj a'áa ti huat-
 aca'aj a Gadara, után jitze pujmua' ti já'sejre'
 a'ájna a Galileea. ²⁷ Ti'ij i Jesús eetáraj
 i báarcuj jitze, aj pu'ij sáij ja'antynájchaca'
 i tyéviij ti tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj, a'íi
 pu'ij ajtyáxiiriaca'. Pu'ríj á'tyeevi'ca'aj tiquee
 tyí'chajca'aj a'íjna i a'tíj, capu ajta chi'ij tza-
 jta' chajca'aj, sulu a'áa pu já'chajca'aj jo'maj
 mu'ichítyee já'ava'tacaa. ²⁸ Ti'ij jaaséej a'íjci
 i Jesús, a'áa pu véjri' jimi tyítunutaca', a'yan
 tyi'jiihuaj tijn:

—Capáj tyina'antyiú'nyi'ra'an nyéetzij, Jesús
 i paj yójra' pu'éen i Dios tajapuá ti já'sejre'.
 A'yaa nu tyí'muahuaviiij, paj quee puéjtzij ny-
 atá'care'en.

²⁹ A'yaa pu tyu'taxájtaca', ji'nye Jesús pu
 jaata'íj i tyiyáaru' ti iirájra'nyij i tyéviij jitze.
 Mue'tíj mu tzajta' séjria'ca'aj i tyiyáaru'uj a'íjci
 i a'tíj, majta i tyeítyee i maj a'áa já'chajca'aj,

a'íi mu ja'náji'quihua'aj muáca'ra'an jitze, majta icájra'an jitze cadéenaj jime', majta jaatyá'avaataj, ajta a'íjna i tyéviij, a'íi pu jajtzá'na'aj i cadéenaj, ajta ma'úrutyij jo'tíj quee ja' tyi'tíj. ³⁰ Jesús pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye pua'antyapuaj?

A'yaa pu tyu'tanyúj a'íjna i a'tíj tíjin:

—I tyaj séej ví'ra'aj ará'asej.

A'yaa pu tyu'taxájtaca', ji'nye jéehua mu i tyiyáaru'uj tzajta' séjria'ca'aj, ³¹ a'íi mu mij i tyiyáaru'uj a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús tíquee huo'ta'ítvej jo'maj já'nami' i tyiyáaru'uj. ³² Majta a véjri' jéehua i tuíxuj jo'tyú'uuca'aj, a'áa mu tyojóohuuiraca'aj i jiríj jitze, a'íi mu mij i tyiyáaru'uj a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti huo'tá'an mej mij tuíxuj tzajta' utyájrutyey, aj pu'ij Jesús huo'ta'. ³³ Mati'ij mij iirácij i tyéviij tzajta', majta je'en i tuíxuj tzajta' utyájrurij, majta a'íimaj i tuíxuj mu jo'huáachajraa, mati'ij mij ancáavatzij jo'tíj ja'ancátyee, aj mu mij jáata' atyáavatzij a'áa mu atyájcuii.

³⁴ Majta a'íimaj i maj hua'cha'iica'aj i tuíxuj, mati'ij jaaséj je'ej ti tyi'tíj huaríj, a'íi mu jo'huáachajraa, mati'ij mij chájta' tyojo'taxájtaca', majta néijmi'que' jo'maj jo'cháatimee. ³⁵ Mati'ij mij i tyeítvee aje're'nyej mej mij jaaséj je'ej ti tyi'tíj huaríj. Mati'ij a'áa jo're'nyej jo'tíj i Jesús jo'tyávaaca'aj, a'áa mu yó'tyoo a'íjci i a'tíj i maj jitzán iirácij i tyiyáaru'uj, a'áa pu jo'tácatyii ajta arí tyí'chajca'aj, capu che' jutímue'raca'aj, aj mu

mij tyu'tátziin. ³⁶ Majta a'íimaj i maj jaaséej, a'íi mu huo'té'exaa i tyeítýee je'ej ti i Jesús tyáahuaj a'íjci i a'tíj tyiyáaru'uj maj tzajta' séjria'ca'aj. ³⁷ Matí'ij mij néijmi'i i tyeítýee i maj a'áa jo'cháatima'caa a'ájna a Gadara, a'íi mu jaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti jó'ra'nyij, ji'nye jéehua mu tyu'tátziin. A'íj pu jin Jesús atyájraa i báarcuj jitze, ti'quij jó'raa. ³⁸ Ajta a'íjna i a'tíj i maj tyiyáaru'uj tzajta' iiráacij, jéehua pu jaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti jaatá'an ti jamuán jó'ra'nyij, ajta i Jesús a'yaa pu tyaata'íj ti a'áa jo'tyá'itzeere'en, a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

³⁹ —Huariá'ra' jo'paj ja'chej, pej pij néijmi'i huo'té'exaatye'en je'ej ti i Dios tyú'ruuj a jimi.

Aj pu'ij jó'raa a'íjna i a'tíj, ti'quij néijmi'que' i chájta' huo'té'exaa je'ej ti tyi'tíj huáruuj jimi a'íjna i Jesús.

*A'íjna i úiti' ti tyí'cui' ajta i yójra' a'íjci i Jairo
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)*

⁴⁰ Tí'ij i Jesús huariá'raa után jitze pujmua', tyámua' mu naa i tyeítýee tyetyéeej muu-tyámua'va'aj, ji'nye néijmi'i mu jacho'va'ca'aj. ⁴¹ Aj pu'ij síij aje're'nyej ti a'yan ántyapuaaj tíjin Jairo, a'íi pu a'íin pué'een i ti tyí'íjtaca'aj u tyeyúuj tzajta'. A'íi pu'ij Jesús jimi tyítunutaca', ajta a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti a'áa jo're'nyej jo'tíj ja'chej, ⁴² ji'nye séej pu'uj tyiyójca'aj íitacan, ti a'yan tyéejcha'íica'aj a'chu tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj, ajta arí á'me'riaajca'aj.

Ti'ij ooj i Jesús ajooma'caj, jéehua mu i tyeítýee jimi ajtyáxiiriaca', tyámua' mu tyi-tyóotajchaca'aj. ⁴³ Ajta hua' tzajta' i tyeítýee íiti' pu a'áa jo'tyávaaca'aj ti arí tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj á'týeej ti tyí'cui' a'íjci jime' ti anányinyica'aj i xúure'ej, ajta arí néijmi'i jin tyaja'huóorieeca'aj a'íjci jime' ti huóo'ijtaca' a'íjma jimi i maj tyí'hua'tacaa, ajta capu a'tíj jaayi'tihua'aj ti tyáahuaatye'en. ⁴⁴ Ti'quij a'íjna i íiti' huárita' ajo're'nyej a'íjci i Jesús, aj pu'ij ja'ajtamuáriej i máancajra'an jitze, ti'ij a'yan huaríj aj pu'ij huatyápua'riaca' i ti anányinyica'aj i xúure'ej.

⁴⁵ Ti'quij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿A'tanyíj na'ajtamuáriej?

Ajta capu a'tíj jaxajtaca'aj ti ja'ajtamuáriej, Pedro pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Maestro, jéehua mu i tyeítýee a jitze ajtyáxiiriaca' majta óotajche.

⁴⁶ Ajta i Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—A'tíj pu na'ajtamuáriej, ji'nye nyáaj nu jáamua'reeri' ti'ij nyamuárie'ri'ra' iirájraa.

⁴⁷ Ajta a'íjna i íiti', a'íi pu jáamua'reeri' ti quee i'riitaca'aj ti huatyóo'avaaj, aj pu'ij aje're'nyej juviváaj, ti'quij tyítunutaca' jimi i Jesús. A'yaa pu'ij néijmi'i tyu'taxájtaca' je'ej ti een jime' tya'ajtamuáriej, ajta je'ej ti'ij tyu'rúj. ⁴⁸ Jesús pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyiyóoj, papu'ríj huarúj a'íjci jime' paj tyá'antzaahuaaj. Áricuj jó'ra' axáahuaaj.

⁴⁹ Óoche' pu tyi'xáatacaj a'íjna i Jesús, ti'ij síij aje're'nyej ti hua' jitze ajtyáama'can i maj a'áa

ja'chej i Jairo jamuán, a'íjna i ti tyí'ijta i tye'yúuj tzajta', a'yaa pu'ij tyaaté'exaa tijin:

—Pu'ríj huamuí' a'yóoj, capáj che' tye'entyiú'nyi'ra'an mu maeestro.

⁵⁰ Ajta i Jesús ti'ij a'yan tyáanamujri' a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjci i Jairo tijin:

—Capáj tyí'tziinye'ej, petyá'antzaahuatye'en papu'uj, tyámua' pu rinyij a'yóoj.

⁵¹ Mati'ij a'áa ja'rá'aj jo'tij i Jairo ja'chej, capu huo'ta' i tye'ityee maj a'úun jo'tyájrutyey u chi'táj, a'íjma pu'uj huatá' i Pedro, ajta i Juan, ajta a'íjci i Santiago, ajta a'íjma i huásimua'mua' i ti huamuí'. ⁵² Néijmi'i mu i tye'ityee juyiiny-aca'aj majta juxaamuijritya'ca'aj, ajta a'íjna i Jesús, a'yaa pu tyihuo'té'exaa'ij tijin:

—Caxu juyiinyaj, capu mui'chij, sulu tyácusij pu'uj.

⁵³ Néijmi'i mu jaatya'atzájraa, ji'nye máamua'reeriaca'aj tijin huamuí'. ⁵⁴ Aj pu'ij i Jesús jajví' i muáca'ra'an jitze, ajta ca'nyíin jin a'yan tyaatajé tijin:

—Nyyióoj ájchesij.

⁵⁵ Ti'quij a'íin huatájuuriaca', ajta je'en ájchej, ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'ta'íj i huásimua'mua' mej mij tyáacue'tyej. ⁵⁶ Jéehua mu je'ej tyi-tyo'tóomuajtyaca' i huásimua'mua', ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'tá'ijmujri' maj quee a'tíj ix-aaty'e'ej je'ej ti tyi'tíj huaríj.

9

T'i'ij Jesús hua're'ityixij i maj jamuán huac'íj mej mij huo're'ixaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios (Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Jesús pu hua'ajsii a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ajta a'yan tyihuo'tá' mej mij huo'tamuáritye'en i tyiyáaru'uj i maj tyeítýee tzajta' séejre', ajta maj tyihuó'huaatye'en i maj jin tyí'cucui' i tyeítýee. ² A'yaa pu tyihuo'ta'ítýaca' mej mij huo're'ixaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios ajta mej mij tyihuó'huaatye'en i maj tyí'cucui'. ³ A'yaa pu tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Caxu tyi'tíj a'aj i siaj jin huatyóohuüre'en i juyéj jitze, ti'ij tyi'tíj tyáxu'uj, nusu áto'rij, na'riij páan, ca' túmii, caxu siajta hua'puácaa tyí'choocaj i tyúusiicu'. ⁴ Jo'siaj ja'rá'iixaj a'tyán maj ja'chej a'áa xu jo'tyá'itzeere'en 'asta siana'aj quee jó'ciinyej a'ájna a chájta'. ⁵ Ajta tipua'aj a'chájta' mequee já'muanamuajracuj, siata'aj iiráciinyej siajta jaatáca'tzij i juca'quéj ti'ij cáaxij i chuéj, a'íj mu jin jamua'reeren maj ootyá'itzee i Dios jimi.

⁶ Mati'ij mij a'íimaj jo'cíj néijmi'que' a'áa ti huataca'aj, mahua'ixáatye'ej i nyúucaria'ra' i Dios majta tyihua'huáatye'ej i maj tyí'cucui'.

T'i'ij huamu' a'íjna i Juan i ti huá'íiraca'aj i tyeítýee (Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ajta a'íjna i Herodes i ti tajtúhuan jin tyi'tyávaaca'aj, a'íi pu néijmi'i tyú'namuajri'

je'ej ti tyi'tíj rijcaa, capu ij jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyú'mua'tyij, ji'nye séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj ti i Juan huatájuuriaca', ⁸ majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj ti a'íin huataséjre i Elías, majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj ti síj a'íin pué'eenye'ej i ti ará'tyeej Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj. ⁹ Ajta a'íjna i Herodes a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijn:

—Nyáaj nu tyu'ta'íjtaca' maj ji'ijvéjchej i mu'úura' i Juan. ¿A'tanyíj na'aj pué'een a'íjna i nyaj jéehua jin a'yan tyí'namuaj?

A'íj pu jin i Herodes tyi'tyasa'ca'aj ti'ij jaaséej a'íjci i Jesús.

Ti'ij Jesús tyihuo'cue'ej a'íjma i tyeítyee i maj anxí ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Mati'íj a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej uvé'nyej, aj mu mij jaaté'exaa a'íjci i Jesús je'ej maj tyi'tíj huáruuj. Ti'quij jujíme' huojo'ví'tij a'ájna chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijn Betsaida. ¹¹ Ajta mati'íj i tyeítyee jáamua'reeri', a'áa mu jo'ré'nyej, aj pu'ij i Jesús huo'ta' maj ajo'ré'nyej, ajta huó'ixaaj je'ej ti tyí'een a'ájna jo'tij i Dios tyejé'ijtaj ajta tyihuó'huaa i maj tyí'cucui'ca'aj.

¹² Ti'íj huare'chúmua'risima'caj, a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej mu aje'ré'nyej i Jesús jimi, a'yaa mu tyaaté'exaa tijn:

—Pata'aj hua'ré'ityixi'in i tyeítyee, mej mij jo'cixi'in jo'maj jo'cháatimee mej mij huóoso'pe'en majta tyi'tíj huáhuoonyij i maj jáacua'nyij, ji'nye capu yajá'tyi'tij a'yájna.

13 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa j tijn:

—Siata'aj mua'aj tyihuo'cue'tyej.

Matí'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—A'ij tu'uj tyí'cha'íij anxívicaa i páan, tyajta hua'puácaa i hue'tyéé, na'ríij utyó'ju'un tyej tyij utyojo'vá'nanan cue'ráj mej mij néijmi'i tyú'cua'nyij i tyeítyee.

14 Ji'nye a'yaa mu i tyétyacaa ará'axcaa a'chu anxí ví'ra'aj. Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaa a'íjma i maj jamuán huacíj tijn:

—Miche' huara'sej i tyeítyee huá'puatyej japuan tamuáamuata' mua'ra'ástima'aj méyee majta méyee.

15 Matí'ij mij a'yan huaríj je'ej ti tyihuo'té'exaa majta i tyeítyee néijmi'i mu huará'saca'. 16 Aj pu'ij Jesús ja'ancurái'puj i páan ajta i hue'tyéé, tí'quij jútye' jó'nyeeriaca', ajta tyaatatyójtzi'rej i Dios, aj pu'ij ja'antyítaaraxij i páan, tí'quij huo'ríipu'uj a'íjma i maj jamuán huacíj, mej mij a'íimaj huo'ríi'pui'tye'en i tyeítyee. 17 Néijmi'i mu tyú'cuaa i tyeítyee majta tyámua' naa tyityaatajú'xaj, majta a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj, a'íi mu jaariá'sii i páan tí'avá'itzee, tamuáamuata' japuan hua'puaj mu tya'vá'jstya'xij sicírij jitze a'íjci jime' i tí'avá'itzee.

Tí'ij i Pedro jaataxájtaca' ti i Jesús a'íin pué'een i Círíistu'

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

18 A'náj pu i Jesús jusíij tyényuusime'ej, a'íi mu'uj jaséjraca'aj i maj jamuán huacíj, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tijn:

—¿Ji'nye metyí'xaj i tyeítýee a'tanyíj nyaj pué'een nyáaj?

¹⁹ A'yaa mu a'íimaj tyaaté'exaa tíjin:

—Séecan mu a'yan tyí'xaj paj muáaj a'íin pué'een i Juan i ti huá'íiraca'aj, majta séecan a'yan tíjin paj muáaj a'íin pué'een i Elías, majta séecan a'yan tíjin síij pu huatájuuriaca' i maj ará'týeej i Dios jítze ma'can tyí'xaxa'ta'aj.

²⁰ Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjin:

—Arí mua'aj, ¿ji'nye setyi'xaj a'tanyíj nyaj pué'een?

Aj pu'ij i Pedro a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Muáaj paj a'íin pué'een i Ciriístu' i Dios ti ja'antyíhuoj.

Jesús pu jaataxájtaca' ti arí mui'nyij

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30—9:1)

²¹ Ajta i Jesús a'yaa pu jéehua tyihuo'íjcaj maj quee a'tíj íxaatye'ej a'tíj ti pué'een. ²² Ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj tíjin:

—A'íjna i yójra' i Dios jéehua pu jajpuéetzij ja'mej, majta a'íimaj i huásij, majta i maj tyihuá'íjtye' i puaaríj, majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jítze Moisés ti jo'yú'xaca', néijmi'i mu a'íimaj jaatyáxaahuataj. A'íi mu mij jaje'catan, ajta ti'ij huéecaj xicáj tyoomá'caj aj pu'ij huatájuuritaj.

²³ Aj pu'ij néijmi'caa a'yan tyu'té'exaaaj tíjin:

—Típua'aj a'tíj jaxie'va'aj ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en, a'yaa pu tyúuxie've' ti anaquéej majúurieenyij je'ej ti jusíj tyá'xie've', ajta je'en a'yan cha'taj na'aj tya'ajxié'vi'ra'aj ti'ij a'yan ajta tya'ajpuéetzij já'ra'nyij nyati'ij nyáaj.

24 Ji'nye a'íjna i ti jaxie've' tiqúee tyi'tíj je'ej jooriaj a'íi pu mui'nyij, ajta tipua'aj a'tíj yó'rieenyij i ju júuricamej a'íjci jime' ti nyéetzij ná'astijre', a'íi pu jusén jin júurij ja'mej. 25 ¿Ji'nye tyi'tíj tye'tyáhuí'rii i a'tíj tipua'aj néijmi'i tyu'mué'tin i ti íyan tyí'sejre' i cháanacaj japua tipua'aj yó'rieenyij i ju júuricamej? 26 Tipua'aj a'tíj jutyevi'ra'aj nyéetzij jimi, nusu jatyévi'ra'aj i nyenyúucáa, nyáaj nu nyajta huatányetyevi'ra'astaj a'íjci jimí a'ájna xicáara' jitze nyaj jitzán yava'cányesij, néijmi'i jin na'antyinyamua'réeriaj majta nyaj jamuán huaju'uj muá'ju'un i maj tajapuá tyí'huíire'. 27 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime', séecan i maj ya huatyu'uj camu jaxie'va'aj muá'ju'un maj huácuí'nyij 'asta mana'aj quee jaaséeran ti'ij i Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj.

Ti'ij i Jesús seequéj huóoruuj

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

28 A'chu arahuéecaj xicáj tyoomá'caj ti i Jesús a'yan tyu'xájtaca', aj pu'ij jiríj japua antyíraj ti'ij huatyényuunyij, ajta a'íj jo'ví'tíj i Pedro, ajta i Juan, ajta a'íjci i Santiago. 29 Ti'ij ooj tyényuusime'ej, aj pu'ij seequéj huóoruuj i junyéerimij jitze, ajta i tyí'caanaria'ra' naa pu tyu'tyácueenariaca' ajta naa tya'tátaave'ej, 30 majta hua'puaj huataséjre i Jesús jamuán. A'íi mu a'íin pué'eenye'ej i Moisés ajta a'íjna i Elías, 31 huápuí'ij mu naa huasé'rihua'aj, a'íj mu mij tyáxajtasime'ej je'ej ti tye'mej a'íjci jimi i Jesús a'ájna a Jerusalén. 32 Tyij ajta a'íjna i Pedro, majta i maj hua'puaj i maj a'áa

jo'tyú'uuca'aj jéehua macu'tzicuca'aj, a'íi mu atanyéjnye'rica'aj, majta je'en jaaséej a'íjci i ti jin i Jesús naa huasé'rin, majta hua'puácaa huaséj i tyétyacaa maj jamuán ajo'tyú'uuca'aj i Jesús. ³³ Mati'ij meríj jo'cáinyisima'caj a'íimaj i maj Jesús jamuán tyí'xajtaca'aj, Pedro pu a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Maestro, tyámua' pu naa tyaj a'yan hu-
atyú'uucáj. Tyiche' huéecacaa tyú'taahuaj i
ináamuaj, síj ti muéetzij mua' a'rij ja'mej, ajta
síj Moisés ti ja'a'rij ja'mej, ajta síj Elías ti ja'a'rij
ja'mej.

Ajta i Pedro capu je'ej já'miteerastya'ca'aj je'ej
ti tyí'xajtaca'aj. ³⁴ Ti'ij ooj tyí'xáatacaj, aj pu'ij
jéetirij hua' japua huataséjre, ajta ti'ij i jéetirij
hue'cáanaj aj mu mij tyu'tátziin. ³⁵ Aj pu'ij i
jéetirij tzajta' nyúucarij huatánamuajre ti a'yan
tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íi pu a'íin pu'éeen i nyiyóoj i nyaj
ja'antyíhuoj. Siata'aj jáanamuj.

³⁶ Ti'ij i nyúucarij a'yan tyu'tánamuajrej, aj
pu'ij jusíj ajo'tyaváaj ja'raa i Jesús. Majta a'íimaj
i maj jamuán huacíj, a'íi mu ju'huatyá'ítzee i
jutzájta', camu a'tíj huaté'exaa je'ej maj tyi'tíj
tyu'séj.

*Jesús pu tyamuéej tyú'huaaj tyiyáaru' ti tzajta'
séjria'ca'aj*

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Yaa ariá'pua'aj, mati'ij acáacij i jiríj japua,
jéehua mu i tyeítjee ja'antynájchaca' i Jesús.

³⁸ Ajta síj pu hua' tzajta' i tyeítjee ca'nyíin jin
a'yan tyaatajé tijin:

—Maestro, jéehua nu a'yan tyí'muahuaviij paj jaaséj i nyiyóoj, ji'nye a'íj nu'uj caa tyí'ijyój, ³⁹ júuricamej ti je'ej pua'aj een pu jájviivi', a'íj pu jin iijri'huaj ajta jéehua huá'rurij jatá'caa, ajta je'en éejcueemuxa'rij i jutyényij jitze. Jéehua pu je'ej pua'aj joorej capu jatá'caa ti juxáahuaj majo'cha'canye'en. ⁴⁰ Nyahuo'táhuaviiri' i maj a jamuán huaci'ij maj jaatamuáritye'en i ti tzajta' séejre', ajta camu pu jáaruuj.

⁴¹ Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Mua'aj mu siaj quee tyá'tzaahuatye' siajta je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee. ¿A'chunyéj juxie've' nyaj ja'mua jamuán yahuatyávaacaj nyej nyij ja'mua jime' óoviicue're'en? Maja've'vi'tij a'yóoj.

⁴² Ti'ij ooj i tyamuéej ajooma'caj, aj pu'ij i tyiyáaru' je'táriej a chóota', ajta huá'rurij jaatá', ajta i Jesús pu jajtyá'xij a'íjci i tyiyáaru', aj pu'ij tyáahuaj a'íjci i tyamuéej, ajta je'en jaatátuii i yo'puáara'an. ⁴³ Néijmi'i mu tyámua' naa tyo'taséj a'íjci jime' ti i Dios jéehua tyámua' tyí'uuriajca'aj.

*Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' ti mui'nyij
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)*

Matí'ij móoj néijmi'i je'ej tyojo'séeracaj a'íjci jime' je'ej ti Jesús huaríj, a'íi pu a'yan tyi-huo'té'exaaj a'íjma i maj jamuán huacíj tijin.

⁴⁴ —Tyámua' xu naa tyáanamuaaj siajta quee yó'hua'nan, a'íjna i yójra' i Dios pu hu-atátuiiri'huaj hua' jimi i tyeityee.

⁴⁵ Ajta a'íimaj i maj jamuán huacíj, camu yo'itéej muá'raa je'ej ti tyihuá'ixaatya'ca'aj,

ji'nye capu eexúj huái'riitya'ca'aj mej mij néijmi'i jo'itéej muá'ra'nyij, majta mu tyí'tziinya'ca'aj maj jaata'íhuo' a'íjci i Jesús ti'ij tyámua' tyihuo'té'exaatye'en.

¿A'tanyíj jéetze' juxie've'?

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Aj mu mij a'íimaj i maj jamuán huacíj i Jesús huatyóohuij maj a'yan tyityahuóojeevej a'íjci jime' a'tíj ti jéetze' juxié'va'aj ja'mej.

⁴⁷ Ti'ij i Jesús jáamua'reeri' je'ej maj tyí'mua'ajcaa, aj pu'ij pá'ri'ij aja'vé'vi'tíj, ti'quij avéjri' yo'tyéjchej, ⁴⁸ aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—A'tíj tina'aj ti tyámua' tyeetyéjeevej a'íjci i pá'ri'ij nye jitze ma'can, a'íi pu ajta nyéetzij naataxié've'ej, ajta a'íjna i ti nyéetzij naataxié'vej, a'íj pu ajta huataxié'vej i ti unyojo'ta'ítyaca'. A'yaa pu tyí'een, a'íjna i ti jéetze' ciléenye' jin tyi'tyéjvee ja'mua jimi, a'íi pu a'íin pué'een i ti jéetze' juxie've'.

A'íjna i ti quee je'ej tojo'mua'raj a'íi pu tahuiire'

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Juan pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, séej tu a'tíj ajo'séej ti a'nyúucaritze' hue'rámuarityahua'aj i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítyee, aj tu tyij jaatá'ijmuejri' tiquee a'yan rijcaj, ji'nye capu ityájma jitze ajtyáma'can.

⁵⁰ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Caxu ja'ijmuejraj, ji'nye a'íjna i tiquee je'ej já'mua'uurej, a'íi pu já'muahuiire'.

Ti'ij Jesús hua'ajtyá'xij a'íjci i Santiago ajta a'íjci i Juan

⁵¹ Ti'ij arí tyi'véjri'tacaj a'ájna xicáara' ti jitzán i Jesús jo'méj u tajapuá, Jesús pu ca'nyíjra'aj huatóoa' ti'ij a'áa jó'me'en a Jerusalén. ⁵² Séecan pu huata'ítyaca' mej mij anaquéej jó'ciinyej a'ájna a chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuj tijin Samaaria, mej mij a'áa tyámua' tyojó'uurej jo'tij ja'rá'iixaj, ⁵³ majta a'íimaj i maj Samaaria já'chajca'aj, camu jaataxié'vej, ji'nye máamua'reeriaca'aj tijin Jerusalén pu jó'yi'caaj. ⁵⁴ Ti'ij a'íjna i Santiago ajta i Juan, mati'ij a'íimaj jáamua'reeri', a'yaa mu tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Tavástara', ¿nyi páaxie've' tyaj a'yan tyu'ta'íjtaj ti'ij jútye' je'cáxire'en i tiéj ti'ij huó'cui'nyij néijmi'caa a'íjma?

⁵⁵ Aj pu'ij i Jesús pu ooré'nyeeriaca' ajta je'en hua'ajtyá'xij, a'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—Caxu mua'aj jamua'reej tyi'tíj ti júuricama'ra' ca'nyíjra'aj jamuaatá' siaj sij a'yan tyu'taxáj. ⁵⁶ Ji'nye canu nyáaj a'íj jin mujo've'mej nyej nyij hua'antypuá'ritye'en i tyeítyee, sulu nyej nyij hua' japua huatányuunyij.

Aj mu mij jo'cáj, mati'ij mij séej chájta'naj jitze ja'rá'aj.

I maj jaxie'va'ca'aj maj Jesús jamuán huací'ca'an
(Mt. 8:19-22)

⁵⁷ Mati'ij móoj huaju'caj i juyéj jitze, síj pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Nyavástara', a'yaa nu tyá'xie've' nyaj a jamuán jo'cha'canye'en jo'tij na'aj paj jooma'aj puá'mej.

⁵⁸ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íimaj i arachuíjse, a'áa mu ja'chej jo'tij ja'tyásta'najmee, majta i pína'see a'íi mu tyúu'ito'rityee i ti tyu'uj jitze, ajta a'íjna i yójra' i Dios capu tyichí' jo'tij ja'huóoso'pe'en.

⁵⁹ Jesús pu séej a'yan tyu'té'exaa tijin:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

Ajta a'íjna i a'tíj a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', naatá' nyaj yahuácatyij 'asta na'aj quee huámuí'nyij i táataj, nyej nyij ja'vá'naj, aj nu nyij ajamuán jo'chá'canya'aj na'mej.

⁶⁰ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Miche' a'íimaj i mui'chítyee hua'vá'naj i juxa'aj mui'chítyee, pajta muáaj áricuj pata'aj huo'ré'ixaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios.

⁶¹ Ajtáhua'aj pu síj a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', nyáaj nu jaxie've' nyaj ajamuán jo'cha'canye'en, ajta naatá' nyej nyij anaquéj uja'tanyéj jó'nyej ja'chej nyej nyij huo'tatyójtje'en i nyetyeíityeristyamua'.

⁶² Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i a'tíj ti huatyóochej tí'ij tyu'muárie'en, típua'aj arí jé'ta' umá'caj ajta

jaatáxaahuataj, capu tyi'tíj huiire' a'ájna jo'tij i Dios tyejé'ijtaj.

10

Tí'ij Jesús hua'ré'ityixij a'íjma i maj huéecatyej japuan tamuáamuata' ará'asej

¹ Tí'ij a'yan mutyojo'ma'aj, tavástara' pu séecan ava'jajpuaxij huéecatyej japuan tamuáamuata' japuan hua'puaj mu ará'axcaa, a'íjma pu'ij huata'ítyaca' tyahua'puaj ma'can, mej mij anáatya'aj huaju'un, a'ájna jo'tij ja'chájta'najmee jo'tij a'ín jo'ré'nyesij.

² A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Jéehua mu i ti huá'itziitye' mej mij ujo'tyájrutyey jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, ajta camu mui'ij i maj a'ájna jin tyí'huiire' maj huo'ré'ixaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios. A'íj xu jin a'yan tyaatáhuavii i tavástara' tí'ij jéetze' huojo'ta'ítyey i maj tyá'tzaahuatye', mej mij néijmi'que' huo'ré'ixaatye'en i tyeítyee i nyúucaria'ra' i Dios. ³ Séricuj mua'aj, a'yaa nu tyajamuaata'ítyij hua' tzajta' i tyeítyee, a'yaa xu sij huasé'rihua'aj xá'ju'un mati'ij cánya'xii hua' tzajta' i íira'vetyee. ⁴ Caxu túmii a'aj, caxu tyi'tíj a'aj i siaj jin huatyóohuiire'en caxu siajta áto'rij tyi'píij nusu tyúuca'quej, siajta quee a'tíj tyí'ixaatye'ej i juyéj jitze. ⁵ Siatí'ij hua'chej ja'rá'astij, néijmi'caa xu anaquéecan huatatyójtye'en a'yan tijin: “Che' tyámua' tyí'eenye' yajá'muachej.” ⁶ Ajta tipua'aj tyámua' naa metyí'tyechej, hua' jimi pu huatyá'itzeere'ej i siaj jin huo'tatyójtyej, na'ríij mequee, caxu

mua'aj tyi'tíj jo'riésij. ⁷ A'áa xu jo'tyá'itzeere'en jo'siaj ja'rá'iixaj, siajta tyú'cua'nyij siajta huaye'en tyi'tíj maj jamuaatá'sij, ji'nye a'yaa pu tye'tyévijtye' maj tyaanájchitye'en a'íjci i ti tyí'muijhuacaa. Caxu ajó'jujhua'nye' áyee siajta áyee i maj hua'chej jitze. ⁸ Siatí'ij séej chájta'naj jitze jo'tyájrutyey, majta je'en tyámua' tyajamuaatyéjeevej, a'íj xu huácua'nyij tyi'tíj maj já'muacue'tyey, ⁹ setyihuó'huaatyé' i maj tyí'cucui', siajta a'yan tyihuo'té'exaatye'en tijin: "Pu'ríj ja'mua jimi atyojo'rényesij a'ájna xicáara' jitze ti'ij Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj." ¹⁰ Ajta tìpua'aj séej chájta'naj jitze sia'rá'astij jo'maj quee tyámua' tyajamojo'tyéjeevej, a'áa xu cáayey jitze a'yan tyihuo'té'exaatye'en tijin: ¹¹ "A'íjna i chuéj ti muíinyij ti ajtávi'taxij i taca'quéj jitze, a'yaa ti ma'can i chájta', a'íj tu huatáca'tzij siaj sij jáamua'reej siaj jéehua ootyá'itzeerej i Dios jimi. Ajta a'yaa xu tyá'mua'reeriaj ti arí tya'rá'iixaj ja'mua jimi a'náj ti i Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj." ¹² A'yaa nu tyajá'mua'ixaatyé' tzáahuatyí'ra'aj jime', a'ájna xicáara' jitze ti'ij i Dios yará'iixaj jéetze' mu a'íimaj i tyeítýee jajpuéetzij muá'ju'un mequee i maj Sodoma já'chajca'aj.

I tyeítýee maj quee tyá'tzaahuatyé'

(Mt. 11:20-24)

¹³ 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mua'aj mu siaj Corazín ja'chej, siata'aj mua'aj mu siaj Betsaida ja'chej. Ji'nye tìpua'aj a'yan náarinyijche' hua' jimi i maj Tiro jo'cháatimee na'ríij hua'tzajta' i maj Sidón jo'cháatimee, a'íi

mu aamí' tya'antzáahuatye'nyijche' i Dios jimi, majta cha'mana'aj tyu'tyoochéetya'xi'nyijche' majta nasíj japua huara'sejche' mej mij i tyeítyee jáamua'reej maj meríj tyá'antzaahuaj. ¹⁴ Ajta a'ájna xicáara' jítze mati'íj néijmi'i á'xíjtyi'huan, jéetze' xu mua'aj jajpuéetzij xá'ju'un mequee a'íimaj i maj Tiro majta i maj Sidón ja'chej. ¹⁵ Siajta mua'aj mu siaj Capernaúm ja'chej, ¿nyí a'yan setyityóotzaahuatye' tí i Dios jamua'vi'tin i jútye'? Capu xaa nyu'uj, sulu Dios pu a'áa jamojóohua'xíj jo'tíj jéetze' ja'puejtzij.

¹⁶ 'A'íjna i a'tíj tí já'muanamuaj, a'íi pu ajta nyéetzij nyanamuaj, ajta a'íjna i tíquee jamua'tzaahuatye', capu ajta nyéetzij ná'tzaahuatye', ajta a'íjna i tí quee nyéetzij ná'tzaahuatye', a'íj pu ajta quee á'tzaahuatye' i tí nyojo'ta'ítýaca'.

Mati'ijta uvé'nyej i maj huéecatyej japuan tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej

¹⁷ I maj huéecatyej japuan tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, jéehua mu jutya-mua've'ej uvé'nyej, a'yaa mu tyu'xájtasime'ej tíjin:

—Tavástara', majta mu i tyiyáaru'uj ta'rá'astej tyati'íj a'nyúucaritze' huo'tamuárij.

¹⁸ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa jíjin:

—Nyáaj nu jaaséej a'íjci i tyiyáaru' tí'ij uje'cájvej i jútye', a'yaa pu huasé'rihua'aj tí'ij maj tyóona'axcava'ra'an. ¹⁹ Nyáaj nu jamuaatá' mej mij quee je'ej já'mua'uurej i cú'cu'see, majta i tyaxcáj. Nyajta jamuaatá' siaj síj huo'tyámue'tin néijmi'caa i maj jamuájcha'íire',

mej mij quee je'ej jamuáa'uurej. ²⁰ Sijta caxu a'íjci jin jutyamua've'ej i maj jamua'rá'astej i tyiyáaru'uj, sulu a'íj xu jin huatóotyamua've'en ti arí á'yu'si'ij u tajapúa je'ej sij ántya'ruj.

A'íi pu'uj i yójra' jamua'reej a'tíj ti táatajra' pué'een

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ A'ájna pu'ij i Jesús jéehua huatóotyamua'vej, ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' i júuricama'ra' i Dios jitze ma'can tijin:

—Jéehua nu tyí'muatyojtzi're', nyavástara', muáaj paj nyavástara', i paj tyí'ijta u tajapúa pajta ííyan i cháanacaj japua, ji'nye muáaj paj huo'taséjratyej a'nyúuca a'íjima i maj quee je'ej tyéejviicue', pajta jaatyá'avaataca' a'íjima jimi i maj jéehua tyu'yí'tin, majta i maj jéehua tyúumua'tyej. Jee xaa nyu'uj nyavástara', ji'nye a'yaa pu tyimua'ránajchaca'.

²² 'Néijmi'i pu i nyavástara' tyinaatá'. Capu a'tíj jamua'reej a'tíj ti yójra' pué'een, sulu a'íi pu'uj jamua'reej i vástaria'ra', capu ajta a'tíj jamua'reej a'tíj ti vástaria'ra' pué'een, sulu a'íi pu'uj jamua'reej i ti yójra' pué'een, majta je'en a'íimaj i ti i yójra' huo'taséjratye'sij juxié'vi'ra' jime'.

²³ Ti'quij huo'séerajraa a'íjima i maj jamuán huacíj, a'íjima pu'ij a'yan tyu'té'exaaj tijin:

—Miche' huatóotyamua've'en a'íimaj i maj jaséj je'ej sij mua'aj tyi'tíj seríj tyí'sej, ²⁴ ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' maj a'íimaj i maj tyí'xaxa'ta'aj i Dios jitze ma'can, majta i maj tyityatatyá'ca'aj rey jime', a'íi mu a'yan

tyá'xie'va'ca'aj maj jaaséej je'ej siaj mua'aj tyí'sej, ajta camu a'yan tyeeséj, a'yaa mu majta tyá'xie'va'ca'aj maj jáanamuj je'ej siaj mua'aj tyí'namuj, ajta camu a'yan tyáanamujri'.

I a'tíj Samaaria ti já'ma'can ti tyámua' tyí'tyevij

²⁵ A'náj pu sáij i ti tyí'mua'taj i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', a'íi pu aje're'nyej tí'ij Jesús jamuán tyu'xáj, a'yaa pu tyí'tyesa'ca'aj tí'ij ja'antyimué'tin, a'íj pu jin a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—Maestro, ¿tyi'tanyí juxie've' nyaj a'yan huárinyij tí'ij náaci'tyij nyej nyij júurij ná'ra'nyij jusén jime'?

²⁶ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—¿Ji'nye tyé'yu'si' i yu'xarij jitze? ¿Tyi'tanyí puá'jijve' i yu'xarij jitze?

²⁷ Aj pu'ij a'íjna i ti tyí'mua'taj i yu'xarij jitze a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Huaxie've' a' vástara' i ti Dios pué'een néijmi'i jime' a'xiéjnyu'caa, pajta néijmi'i jime' a'júuricamej, pajta néijmi'i jime' i paj jin uhuájca'nyej pajta i paj jin ma'úumua'rej, ajtáhua'aj pu sáij séejre' ti a'yan tíjin pata'aj a'yan cha'taj pana'aj tyá'xie've' i axa'aj tyé'vij a'yájna pati'ij asíj tyíaxie've'.

²⁸ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Xá'puí' paj tyaataxájtaca'. Tipua'aj néijmi'i pua'rá'astej, aj paj júurij puá'mej jusén jime'.

²⁹ Ajta a'íjna i ti tyí'mua'taj, a'íi pu jaxie'va'ca'aj mej mij jáamua'reej i tye'ityee

ti quee a'náj ootyá'itzee i Dios jimi, a'íj pu jin a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús tijin:

—¿A'tanyíj a'íin pué'een i nyaxa'aj tyévi?j

³⁰ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'tíj pu Jerusalén ja'rájraa, a'áa pu joomá'caj a Jericó, mati'ij mij náhua'rij ja'antynájchaca', néijmi'i mu tyaanáhue'ri', majta tya'cáa'ri'ri' i tyí'caanaria'ra', majta jaatyáavaxij, mati'ij mij jo'cáj, a'áa mu mij yo're'tyécaj a juyéj jitze ajta arí á'me'riaajca'aj.

³¹ Aj pu'ij síij ajta a'áa jooma'ca'aj i juyéj jitze, puaariij pu pué'eenye'ej a'íjna, ti'ij jaaséej ti á'me'riaajca'aj aa pu imuáj ja'tanyáaj i juyéj jitze ajta mu jo'mej.

³² Ajtáhua'aj pu síij a'áa jooma'ca'aj a'íi pu pué'eenye'ej síij ti Leví jitze ajtyáma'can, ti ajta tyí'huíria'ca'aj i hua' tyeyúuj tzajta', ti'ij a'áa jo're'nyej jo'tij jo'riá'ca'aj i ti á'me'riaajca'aj, a'íi pu ajta jaaséej, a'yaa pu cha'taj na'aj huaríj a'áa pu imuáj ja'tanyáaj ajta mu jo'mej.

³³ Ajtáhua'aj pu síij a'áa jooma'ca'aj i juyéj jitze a'íi pu pué'eenye'ej síij ti séej chuéj japua já'ma'can ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Samaaria, ti'ij jaaséej, a'íi pu'ij ja'ancu'vaxij.

³⁴ Ti'quij jimi ajtyáxiiriaca', aj pu'ij jacáajo'sij jo'tij tyajá'puejtyi'huaca'aj i aséityij jime' ajta i nahuáj, ajta jacá'ijcataca' jo'tij tyajá'puejtyi'huaca'aj, aj pu'ij ja'vá'raj ju púuru' japua, ti'ij ij yo'tij a'ájna jo'maj já'asacaa i maj puasaaruve', a'áa pu'ij tyámua' tyéecha'ij.

³⁵ Yaa ariá'pua'aj, a'íjna i ti Samaaria já'ma'can, a'íi pu hua'puácaa iita'í'puj i túmii, ajta jaata'í'pu'uj a'íjci i ti antyúumua'reej a'íjci jime' i chi'ij,

a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Pata'aj tyámua' tyéecha'íin, nyajta nyáaj nyati'ij uvé'nyej, aj nu muaatá'sij néijmi'i a'chu paj jaaxíjtye i paj jáacha'ij.” ³⁶ A'yaa pu'ij, ¿a'tanyíj a'íimaj i maj huéecaj a'íin pué'een i ti tyámua' tyi'tyévistaj ja'raa a'íjci jimi i juxa'aj tyéviij i maj tyaanáhue'ri' i náhua'rij?

³⁷ Ajta a'íjna i ti tyí'mua'taj i yu'xariij jitze Moisés ti jo'yú'xaca' a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i ti ja'ancu'vaxij.

Jesús pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Áricuj pata'aj a'yan cha'taj pana'aj huárinyij.

Tí'ij Jesús a'áa jo're'nyej jo'tij ja'chej i Marta ajta i Marúa

³⁸ Ajta a'íjna i Jesús, a'íi pu ooj huama'ca'aj, tí'quij a'áa ja'rá'aj jo'tij ja'chajta', a'áa pu íiti' ti a'yan ántyapuj tijin Marta huo'tyéje i juchi'táj. ³⁹ Séej pu a'íjna tyí'ihuaara'ca'aj íitacan, ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Marúa, a'íi pu'ij i Marúa a'áa véjri' jo'tayíxij i Jesús jimi tí'ij janamuj je'ej ti tyí'xajtaca'aj. ⁴⁰ Ajta a'íjna i Marta, capu je'ej jájtyoove'ej je'ej ti huárinyij, ji'nye jéehua pu tyí'muarie'ca'aj tí'ij tyihuó'cue'tyej, aj pu'ij ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi, tí'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', ¿nyiquee a jitze juxie've' ti nye'ihuáara' quee nyahuiiria'aj nyej nyij nyasíj nyana'aj tyí'muarie'? Pata'aj jaaté'exaatye'en tí'ij naatáhuire'.

⁴¹ Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Marta, Marta, jéehua paj tyí'mua'tzej, pajta jéehua je'ej tyá'mua'tzej, ⁴² ajta sáij pu'uj juxie've' paj a'yan huárinyij. Mariía pu a'íj ava'huoj i ti jéetze' jí're'en, capu ij a'tíj jáa'ri'raj.

11

Tí'ij Jesús huo'mua'aj je'ej maj ye'ej tyityeetyényuunyij

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Séej pu a'yan tyu'ríj, a'áa pu i Jesús ja'tyényuusima'aj i Dios jimi, tí'ij ja'antyipuá'rij ti tyényuusij, sáij pu i maj jamuán huacíj a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Tavástara', táamua'tyej tyaj huatyényuunyij i Dios jimi, a'yájna tí'ij i Juan tyihuo'muá'tyej a'íjma i maj jamuán huací'ca'aj.

² Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tíjin:

—Siatí'ij huatyényuunyij, a'yaa xu tyu'taxáj tíjin:

Tavástara', che' tyámua' eenye' i paj jin ántyapuaj.

Che' mujo've'me'en i paj jin néijmi'que' tyu'ta'íjtaj.

³ Tyitaatá' i ti tyí'cue'ri' i ti a'náj tina'aj tajitzé tyúuxie've'.

⁴ Tyitaatú'uunyi' i tyaj jin ootyá'itzee a'jimi, jí'nye ityáj tu tyajta tyihuo'tú'uunyi'ri' néijmi'caa a'íjma i maj ityájma jimi ootyá'itzee.

Capáj tyi'tá'care'en ti i tyiyáaru' ca'nyíjra'aj tatá'care'en tyej tyij je'ej pua'aj huárinyij.

⁵ Aj pu'ij ajta a'yan tyihuo'té'exaa tíjin:

—Tyiche' a'yan tyaataxáj yee mua'aj xu séej tyi' amíincuj, ajta je'en a'tzáaj jé'ta' tíca' a'áa jo'ré'nyej jo'tij ja'chej i amíincura' tí'ij ij a'yan tyaaté'exaa tíjin: “Nya' amíincuj, huéicacaa naatanyíjtye' i páan, ⁶ ji'nye oochán pu uvé'nyej síj i nya' amíincuj tí mu' ja'tamá'ca'aj, nyajta nyáaj, canu tyi'táj tyícha'ij i nyaj jáacue'tyej.” ⁷ Tí'quij a'íjna i tí iirájcaj capu a'yan tyu'tányuusij yee: “Capáj nya'itziitya'aj, pu'ríj eetyánami' i puéertaj, majta i tí'ríj mu'ríj huaje'ej, nyajta nyáaj nu'ríj nyajta huaca'aj, capu che' i'ríj nyaj ájchenyij nyej nyij tyi'táj muaatá'an.” ⁸ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', capu a'íjna jin ájchesij tí'ij tyi'táj jaatá' a'íjci jime' tí amíincura' pué'een, sulu a'íj jin pu ájchesij tí'ij quee ja'itziitya'aj i amíincura', aj pu'ij jaatá'sij, a'chu tí tyi'táj jaatáhuaviiraj. ⁹ A'íj nu jin a'yan tyajá'mua'ixaatye' tíjin: Tyi'táj siaj huatáhuosij, Dios pu jamuaatá'sij, ajta tyi'táj siaj huoo a'íj xu jimi jatyoonyij, setye'ejtyáto'sixi' jo'tij ja'pueertaj, aj pu'ij i Dios tyajamua'antácuunye'sij. ¹⁰ Ji'nye típua'aj a'táj tyi'táj jahuaviiraj, a'íi pu ja'ancuriáa'sij, ajta i tí tyi'táj huoo, a'íi pu jatyoonyij, ajta i tí tye'ejtyáto'sixi'in jo'tij ja'pueertaj, Dios pu tya'antácuunye'sij.

¹¹ '¿Nyiquij mua'aj a'yan xáarinyij mu siaj huayóojmua', típua'aj a'yóoj hue'ej muahuaviiraj, nyiquij cú'cu'uj paatapíjtye'sij, ¹² nusu tyáxcáj paatáchuiitye'sij típua'aj to'oj muahuaviiraj? ¹³ A'yaa xu mua'aj tyij siajta je'ej pua'aj een i jutzájta', siámua'reej siaj

tyi'táj huo'tá'an i juyójmua' ti jí're'en, ajta a'ájna i ja'muavástara' i ti tajapuá já'sejre', a'íi pu jéetze' jaayí'tin ti'ij huo'tá'an i júuricama'ra' i Dios a'íjma i maj jaatáhuaviiraj.

Mati'ij i Jesús tyi'táj jitzán ujpua'rij
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴ Jesús pu tyiyáaru'uj huatamuárij ti tyéviij tzajta' séjria'ca'aj, ajta a'ájna i tyiyáaru' capu jatá'caria'aj ti i tyéviij tyu'taxáj, ti'ij Jesús jaatamuárij, aj pu'ij huatá'riitariaca' ti tyu'taxáj i tyéviij. Majta a'íimaj i tyeítyee a'áj mu jin je'ej tyo'taséj, ¹⁵ majta séecan a'yaa mu tyu'taxájtaca' tǎjin:

—A'ájna i Beelzebú i ti tyihuá'ijtye' i tyiyáaru'uj, a'íi pu ca'nyíjra'aj jatá'caa a'mújciij mu Jesús ti'ij huo'tamuáritye'en i tyiyáaru'uj.

¹⁶ Majta séecan a'yaa mu tyá'xie'va'ca'aj maj tyi'táj jin ja'antyimué'tin i Jesús, a'áj mu jin jaatáhuaviiri' ti tyi'táj huo'taséjratye'en mej mij a'íjci jin jáamua'reej ti tajapuá já'ma'can.

¹⁷ Ajta i Jesús pu jamua'reeriaca'aj je'ej maj tyi'mua'ajcaa, a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaaj tǎjin:

—Mati'ij mana'aj i maj séej i chuéj japua tyí'ijta, tipua'aj jé'ta' muáaciinyej, aj mu mij huatóonyo'si'tye'ej, mati'ij mij jujímua'aj antyúupua'ritye'sij, ajta je'en a'yan cha'taj i tyihuá'chi'ij tyu'tyú'uunyi'huaj. ¹⁸ A'yaa pu'ij ajta tyí'een i tyiyáaru' jimi, tipua'aj jé'ta' muáaciinyej, ¿ji'nye tyí'rij ti'ij á'tyeevi'in i maj jin antyúumua'reej? A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' a'íjci jime' siaj mua'aj a'yan tyi'nyaxaj yee nyaj Beelzebú jitze arányaca'nyej nyej nyij

huo'tamuáaritye'en i tyiyáaru'uj, ¹⁹ ajta tipua'aj a'yan tyí'eenye', ¿a'tanyíj jitze mua'róoca'nyej mej mij huo'tamuáaritye'en i tyiyáaru'uj a'íimaj i maj ja'mua jamuán huaci'ij? A'íi mu mij a'yan tyajamuaataxájta siaj mua'aj siajta ootyá'itzee. ²⁰ Ji'nye tipua'aj i júuricama'ra' i Dios jitze na'rányaca'nyej nyej nyij huo'tamuáaritye'en i tyiyáaru'uj, a'yaa pu huatóomua'aj ti arí a'ájna atyojo'r'é'nyej ja'mua jimi a'náj ti i Dios néijmi'que' tyu'ta'íjta.

²¹ 'A'tíj tu'huájca'nyej ti ajta tyámua' tyé'cha'ij i juchi'ij, néijmi'i i ti tyí'ráa' tyámua' pu naa tyí'cha'íiri'huaj. ²² Ajta tipua'aj síj mujo've'me'en ti jéetze' uhuájca'nyej quee a'ájna, a'íi pu'ij jaatyámue'tij, ti'quij néijmi'i tyá'nahue'ran i ti tyí'ijcha'ij.

²³ 'A'ájna i ti quee nyahuíire', a'íi pu nyéjcha'íire', ajta i tiquee tyeítýee tyísiire'ej nye jimi, a'íi pu huojó'cuí'naj.

I júuricamej ti je'ej pua'aj een ajtáhua'aj pu huariá'raa

(Mt. 12:43-45)

²⁴ 'Ajta a'yan tijin:

—A'yaa pu ricij i xiéjnyu'carij ti je'ej pua'aj een, ti'ij iirájra'nyij séej tzajta' i tyévíj, a'íi pu ajo'chá'canya'aj ja'mej ti'ij jáahuoonyij jo'tij ja'huóoso'pe'en, jo'tij jo'huáchij. Ajta ti'ij quee jatyoove'en, a'yaa pu tyí'mua'tyij tijin: “Nyiche' huaria'ra'nyij i nyichéj jó'nyaj ja'rájraa.” ²⁵ Ti'ij uvé'nyen, a'yaa pu een a'ájna i a'tíj, naa pu een i jutzájta', cuxáa maj moochán uhuaré'icho'taca', néijmi'i pu tyámua' tyí'een. ²⁶ Aj pu'ij

a'íjna i xiéjnyu'carij séecan uja'rávi'tij i maj aráahua'puaj ará'asej, i maj majta jéetze' je'ej pua'aj een quee i síij. Mati'ij mij néijmi'i utyárutyij i tyévi'j tzajta' mej mij a'úu ja'cháaj muá'ra'nyij. Ajta je'en jéetze' je'ej pua'aj éenye'ej ja'mej a'íjna i tyévi'j quee ti'ij aamí' éenye'ej.

I ti jì'ré'can jìme' tyámua'vi'ra'aj

²⁷ Ti'ij Jesús ooj tyi'xáatacaj, síij pu íiti' a'áa jo'tyávaaca'aj hua' tzajta' i tyeítýee. Aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' ca'nyíin jìme' tíjin:

—Tyámua' pu tyaatá' a'íjci i íitaj i paj jitzán huanie'huaca', ajta muaaxá'pueeri'.

²⁸ Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tíjin:

—Jéetze' pu tyámua' tyihua'tá'caa a'íjma i maj janamuj i Dios nyuucáaj, majta ja'tzaahuatye'.

Tyeítýee mu jaxie'va'ca'aj maj tyi'tíj huaséj ti huápu'i'ij juxie've'

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Jéehua mu i tyeítýee móoche' ajtyáxiirisima'aj i Jesús jimi, ajta a'íjna, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tíjin:

—Jéehua mu je'ej pua'aj tyityetyúucha'ij i tyeítýee ijíij maj yan séejre', a'yaa mu tyá'xie've' nyaj tyi'tíj huo'taséjratye'en ti huápu'i'ij juxie've'. Ajta canu tyi'tíj huo'taséjratye'sij, a'íj nu'uj huo'té'exaatye'ej je'ej ti tyáaruj i Jonás.

³⁰ Ji'nye a'íi pu i Jonás a'íin pué'eenye'ej i ti huápu'i'ij juxie've' i maj jaaséej i maj Nínive já'chajca'aj, a'yaa nu cha'taj nyana'aj

nyáaj a'íin tyi'pué'een i ti huápuí'ij juxie've' mej mij jaaséj ijíij maj huátyeityee. ³¹ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'ájna xicáara' jitze ti jitzán Dios huá'xijtye'en i tyeityee, a'íjna i ti aamí' tyi'tyávaaca'aj reíinaj jime' yúutyey pujmua', a'íi pu a'áa jo'tyéechaxij ja'mua jamuán. A'íi pu ajta hua' jitze tyo'ojpuá'ritye'sij tyi'táj jime', ji'nye a'íi pu imuáj mujo've'mej tí'ij jáanamuj a'íjci i Salomón ti tyámua' metyóomua'riaajca'aj. Nyajta nyáaj, i nyaj yaa huatyéjve i tyeityee tzajta', jéetze' nu va'cán jin tyi'tyéjvee quee a'íjna i Salomón. ³² Majta i maj Nínive já'chajca'aj, a'yaa mu rinyij a'ájna xicáara' jitze i Dios ti jitzán huá'xijtye'en i tyeityee. A'íi mu huatyáhuixi'ij ja'mua jamuán ijíij siaj huátyeityee, mati'ij mij ja'mua jitze tyo'ojpuá'ritye'sij tyi'táj jime'. A'íimaj mu seequéj tyu'muá'aj mati'ij jáanamujri' je'ej ti tyihuo'té'exaaj i Jonás. Nyajta nyáaj jéetze' nu va'cán jin tyi'tyéjvee quee a'íjna i Jonás.

I ti jatatzavi'tye' i tyéviij

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ 'A'íjna i tiéj i maj ja'antyítieeraj, capu a'táj me'yo'tyá'avaataj. Capu ajta xá'rij tzajta' ju'cáchesij. Capu xaa nyu'uj, sulu áan pu imuáj yo'ojchesij tí'ij huo'tyátatzavi'tye'en i maj a'úun jo'tyárutyij. ³⁴ A'yaa pu tyi'huiire' aji'sij tí'ij tiéj ti á'taa a jitze, a'íj pu jin, tipua'aj jí'reenye' aji'sij, a'yaa pu éenye'ej ja'mej, cuxáa ti huányeeri'cij néijmi'que' ajitze. Na'ríij quee jí'reenye' aji'sij, a'yaa pu een cuxáa ti huatíca' ajitze. ³⁵ Tyámua' xu'uj mua'aj tí'ij quee

óomui'nyij i tiéj ti arí ja'mua jitze séejre'.
³⁶ Típua'aj a'náj tina'aj á'taacaj mua' jitze, ajta
 quee a'mui'ijca, néijmi'que' pu huanyéeri'cij
 ja'mej. A'yaa pu tye'mej, ti'ij i tiéj ti ajitze
 séejre'ej.

*Ti'ij Jesús hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'íjma i
 fariseos*

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Ti'ij ja'antypuá'rij ti tyihuó'ixaaj, aj pu'ij
 síij fariseo jaatajé ti tyojo'vá'cua'nyij jo'tij ja'chej,
 a'áa pu'ij i Jesús jo'mej ti'quij utyájrurij ajta
 je'en ajtyéeyixij jo'tij méesaj jo'tyéjvee. ³⁸ Ajta
 a'íjna i fariseo, je'ej pu'ij pua'aj tyo'tóomua'aj,
 ti'ij jaaséej i Jesús ti'quee anomuéetya'aj tyu'cuaj
 je'ej maj tyee'yí'tihua'aj. ³⁹ Aj pu'ij tavástará'
 a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Mua'aj mu siaj fariseos pué'een, a'yaa xu
 tyí'tyetyij siaj anóomuejtye mu jumuáca' jitze,
 ajta quee je'ej jamuá'miteeraste' siaj tyámua'
 huóo'uurej mu jutzájta'. A'yaa xu een ti'ij a'tíj
 ti jacáajo'sij jéjre' i váasuj ajta i puláatuj. Maj
 siajta mua'aj, je'ej xu pua'aj een mu jutzájta',
 siajta je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee a'íjci jime' siaj
 tyihuá'nahue', siajta je'ej pua'aj huá'uurej.

⁴⁰ 'Siajta quee tyi'tíj mua'reej, a'íjna i ti
 jaatyátaahuaca' i já'muahue'ra', ¿Nyiquee
 a'íin ajta jaatyátaahuaca' i ti já'muatzajta'
 séejre'? ⁴¹ Siata'aj tyihuo'tá'an i maj quee je'ej
 tyéejviicue' a'íjci i siaj tyí'ijcha'ij. A'yaa xu a'íjci
 jin huárinyij, ti'ij tyámua' tye'rájra'nyij ja'mua
 jimi.

42 'Je'ej pu pua'aj atyojo're'nyesij ja'mua jimi i fariseos siaj pué'een. A'yaa xu tyi'tá'caa i séej tamuáamuata' anxityej ti jitze ma'can a'íjci i tu'píj, tyi'tíj meentaj, siajta a'íjci i tu'píj ti a'yan huatóomua'aj tijin ruda, siajta néijmi'i ti'ij na'aj pua'máj tyí'xoo i tu'píj. Siajta seríj yo'huá'xij i ti jéetze' juxie've' i Dios jimi, siaj tyámua' huó'uurej i juxa'aj tyeítyee je'ej ti tya'ráanajchi, siajta tyámua' tyéejcha'íij i Dios. Tyámua' pu atyojo're'nyéenyijche' tipua'aj sequée yo'hua'naacajche' siaj ja'rá'astee a'íjci i ti jéetze' juxie've'. Ajta a'yan tyúuxie've' siaj tyu'tá'an a'íjci i séej tamuáamuata' anxityej ti jitze ma'can.

43 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mua'aj, mu siaj fariseos pué'een, jéehua xu jaxie've' ti tyi'tíj jamuáaci'tyij siaj sij oorá'sej ipuárij japua jo'maj já'ra'sacaa i huásij i tyeyúuj tza-jta'. Ajta jamua'ráanajchij maj i tyeítyee jamuaatatyójtje'en tzaahuatyi'ra'aj jime' jo'maj tyaja'tóotimej.

44 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en, ji'nye a'yaa xu een ti'ij jo'maj huaja'vá'naamua i mui'chítyee. Majta i tyeítyee i maj japuan huahuíistici'ij, camu jamua'reej yee a'tyán mu ava'námi'huajmee.

45 Ti'ij ij síij ti tyí'mua'taj i yu'xarij jitze, Moisés ti jo'yú'xaca', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, je'ej pua'aj paj tyihuá'xaj a'íijma i fariseos, a'íj paj jin pajta je'ej pua'aj tyí'tajee ityájma.

46 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Siajta mua'aj, mu siaj tyí'mua'taj i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', je'ej pu pua'aj tye'mej ja'mua jimi. A'yaa xu tyihuá'ijtye' i tyeítyee a'íjci i ti huápuí'ij tyési', siajta huá'ijtye' mej mij i tyeítyee a'íjci jin a'yan huárinyij, siajta mua'aj caxu tyí'tij jin a'yan ricij.

⁴⁷ 'Je'ej pu pua'aj tye'mej ja'mua jimi, ji'nye mua'aj xu ja'ajtá'huaj i maj tzajta' huo'tyátoosij a'íjma i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, a'íimaj maj huo'cuij i já'muahuasimua'ci'ij. ⁴⁸ A'íj pu jin a'yan tyé'miteere' tíjin jamua'ránajchaca' je'ej maj huó'ruuj i já'muahuasimua'ci'ij, ji'nye a'íi mu huo'cuij a'íjma i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, siajta mua'aj ja'ajtá'huaj jo'maj huaja'vá'naj.

⁴⁹ 'A'íj pu jin i Dios jumua'tzúra'aj jin a'yan tyu'taxájtaca' tíjin: “Nyahuo'ta'ítyij hua' jimi i tyeítyee séecan maj nye jitze ma'can tyí'xaj, nyajta séecan i nyaj hua'antyíhuoj mej mij nyahuiiria'aj. Je'cácaa mu cui'nyij a'íimaj i tyeítyee, majta séecan je'ej pua'aj uurej.” ⁵⁰ A'íj pu jin i Dios a'íjma jitze tyí'pua'ritye'en ijíj maj huátyeityee a'íjci jime', matí'ij mana'aj pua'máj huácuij i maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, matí'ij pua'máj huácuij tí'ij na'aj tyu'séjrej i cháanacaj, ⁵¹ tí'ij na'aj i Abel ti huamuí' ajta a'íjna i Zacarías, i maj jaajé'caj jé'ta' jo'tij jo'tyéjvee a'íjna i maj japuan tyí'mu'vejritacaa, ajta i tyeyúuj ti ja've'nyee. A'íj pu jin i Dios a'íjma jitze tyí'pua'ritye'en ijíj maj huátyeityee.

⁵² 'Je'ej pu pua'aj tye'mej ja'mua jimi mu siaj

tyí'mua'taj i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca'. Ji'nye mua'aj xu jujímua'aj jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyá'xie've' i Dios, siajta quee a'yan huaríj je'ej ti i Dios tyá'xie've'. Caxu siajta hua'tá'caa mej mij séecan jáamua'tyij je'ej ti tyí'een i Dios jimi.

⁵³ Ti'ij Jesús iirájraa, a'íimaj i fariseos, majta i maj tyí'mua'taj i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', a'íi mu jéehua huatanyínyu'cacuca', majta je'en huatyóohuij maj jáa'itziitye'en jéehua metye'íhuo'raj, ⁵⁴ mej mij jájtyoonyij i ti jin eerá'itzen, a'íjci jime' je'ej ti a'íin tyu'taxájtaj.

12

Típua'aj a'tíj hue'tzij jin jusejrataj

¹ Majta a'íimaj i tyeítyee, jéehua mu aj-tyáxiiriaca', a'yaa mu ará'axcaa a'chu hua'puaj ví'ra'aj nusu huéecaj ví'ra'aj, a'íj mu jin huápu'íj á'cataca'aj. Ajta a'íjna i Jesús, a'íi pu anaquéej tyihua'tyixáatya'ajraa a'íjma i maj jamuán huacíj a'yan tíjin:

—Tyámua' xu'uj mua'aj a'íjma jimi i fariseos i maj ja'najchitye' i páan jitze, a'íimaj mu huá'cuanamuaj i tyeítyee. ² Ji'nye tyi'táj maj mua'reej i tyeítyee aviítzij jime' a'íi pu mua'reeri'huan, ajta tyi'táj maj avaataca'aj a'íi pu huataséjre'sij. ³ A'yaa pu'ij a'íjci i paj jaataxájtaca' tíca'riste', a'íi pu huatánamuajre'ej tújca'rij tzajta', ajta a'íjna i paj jaataxájtaca' xájtari' u chi'táj, Dios pu jaataxájtaj ca'nyíin jime' a'ájna i chi'ij japua.

*A'tanyíj a'yan tyúuxie've' tyaj jatziinya'aj
(Mt. 10:28-31)*

⁴ 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' mu siaj nya' amíincustyamua' pué'een, caxu huá'tziinye'ej a'íjma i maj jaayí'tin maj jaajé'caj i siaj jatyáhue'ra', jí'nye camu jaayí'tin maj jo'puá'ritye'en i ja'mua júuricamej. ⁵ Nyajta nyáaj nu jamuaaté'exaatye'ej a'tíj siaj tziinye'ej, a'íj xu tziinye'ej a'íjci i ti jaayí'tin ti jaajé'caj i siaj jatyáhue'ra', ti ajta jaayí'tin ti a'áa yóorieenyij i ja'mua júuricamej i tiéj jitze tiquee a'náj já'mui'nyij. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tijn: siata'aj a'íj huátziinye'en.

⁶ 'Caxu je'ej tyityóomua'ajcaj. ¿Nyi mequee a'yan tyí'najchitaj a'chu hua'puaj meeru' anxívicaa jime' i pína'see? Camu jéehua tyá'najchij i pína'see, ajta i Dios capu huojo'hua'naj. ⁷ Ajta ja'mua jime', Dios pu jamua'reej a'chu ti síij ajta síij ava'cipuaj, a'íi pu arí jaatyé'itej. A'íj xu jin quee tyí'tziinye'ej, jí'nye mua'aj xu jéetze' jitzán juxie've' mequee i pína'see.

*I maj ja'xaj a'íjci i Jesús i tyeítyee tzajta'
(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'tíj tina'aj ti a'yan tyu'taxáj i tyeítyee tzajta' ti nyéetzij ná'tzaahuatye', nyáaj i nyaj nyajta tyéviij jitze huanie'huaca', a'yaa nu nyajta tyaataxájta a'íjma jimi i maj tajapuá tyí'huiire' i Dios jimi, ⁹ ajta a'íjna i ti naatyáhue'taj a'íjma jimi i tyeítyee, a'yaa nu cha'taj tyaataxájta a'íjma jimi i maj tyí'huiire' i Dios jimi tijn canu jamua'tyej.

10 'Dios pu tyihuo'tú'uunyi'raj a'íjma i maj je'ej pua'aj tyí'nyaxaj nyéetzij i nyaj nya-jta tyéviij jitze huanie'huaca', ajta capu a'náj tyihuo'tú'uunyi'raj a'íimaj i maj je'ej pua'aj tyaataxáj i júuricama'ra' i Dios.

11 'Matí'ij jamuá'anvi'tij a'íjma jimi i maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta, nusu a'íjma jimi i maj tyi'tíj jin antyúumua'reej, caxu je'ej tyityóomua'ajcaj je'ej siaj tyityeetyóonaj nusu je'ej siaj tyu'taxájtaj, 12 ji'nye tí'ij jamuáaci'tiyij siaj tyu'taxáj, a'íi pu i júuricama'ra' i Dios tyaja'muamua'tyen je'ej siaj ye'ej tyu'taxájtaj.

A'íjci jime' i ti tyí'ijcha'ij a'íjna i chíjtyaanyi'

13 Síij ti hua' tzajta' ajo'tyávaaca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa i Jesús tijin:

—Maestro, pata'aj jaaté'exaatye'en i nye'ihuáara' ti tyinaatá'an a'íjci i ti nyéetzij tyí'nyaci'puaj.

14 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tijin:

—¿A'tanyíj tyina'antyáaruujtyej juées jime' nyej nyij nyáaj tyu'xá'pui'intare'en ja'mua jimi?

15 Ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Tyámua' xu'uj mua'aj, siaj sij quee huápu'i'ij tyí'nyacua'tzaj siaj jéehua tyu'cha'íitime'nyij, ji'nye tipua'aj a'tíj jéehua tyi'tíj tyícha'íij, capu tyi'tíj je'ej tyeetyáhuiire'ej tí'ij quee che' tyi'tíj je'ej ja'uurej.

16 Tí'ij ij séej nyúucarij jin tyihuo'té'exaaaj a'yan tijin:

—A'áa pu ja'hua' chíjtyaanyi' já'chajca'aj, chuéj pu tyícha'íica'aj ti japuan tyí'huastyaa, tyámua' pu jéehua tyú'ciityej. 17 Tí'ij ij a'yan

tyi'riá'mua'aj tijin: “¿Ji'nye náarinyij? Capu che' ma' jáa'rij jó'nyaj je'ej yó'uurej i ti huáciiriaca'.”

¹⁸ Aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin: “Nu'ríj jamua'reej je'ej nyaj huárinyij. Nyetyu'tyú'uuna i tyí'nyechoorij matij tyu'váatimee, nyajta je'en séecan ájtaahuaxi'sij ti jéetze' viváajma'aj já'ra'nyij, nyati'ij nyij a'úun ju'tyá'toosij i ti tyú'ciiriaca', nyajta néijmi'i i nyaj tyí'ijcha'ij.

¹⁹ Nyajta je'en a'yan tyu'taxájtaj i nyatzájta' tijin: Nu'ríj néijmi'i tyí'ijcha'ij, tyámua' pu tyé'tyeeren ti tyámua' tyinaatyáhuüre'sij, nu'ríj nyaj huányaso'pe'en, nyiche' tyí'cua'ajcaj, nyajta ya'caj, nyajta huányetyamua've'en.”

²⁰ Ajta i Dios pu a'yan tyaaté'exaa tijin: “Muáaj mu paj quee ma'úumua'rej, ijíj tíca' paj muí'nyij, ¿a'tanyíj tyí'ci'tyij a'íjna i paj tyámua' tyú'ruuj?”

²¹ A'yaa pu tye'mej a'íjma jimi i maj jaxie've' maj jéehua tyí'ijcha'íj, ajta camu tyi'tíj tyí'cha'ij i Dios jimi.

Dios pu huá'cha'ij i juyójmua'

(Mt. 6:25-34)

²² Ti'quij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaa a'íjma i maj jamuán huacíj tijin:

—Caxu a'íjci jin tyí'mua'ajcaj je'ej siaj tyí'cua'nyij, nusu je'ej siaj tyí'tyeye'en, na'ríj tyi'tíj siaj cáanarij tyu'tyóochejtye'sij. ²³ Jéetze' pu i ja'mua júuricamej juxie've' quee i cue'ráj, ajta jéetze' juxie've' i ja'muatyévíj quee i siaj tyi'tyóoche'tyee. ²⁴ Cási' sياهو'séj mu cua'tzáaj, camu tyí'huastyaa, camu majta tyí'tza'nacaa, camu tyichí' i maj tzajta' tyámua' yó'uurej i maj meríj jájsii, capu je'ej óoche' pu i Dios

tyihuá'cue'tyej. Siajta mua'aj jéetze' xu jimi juxie've' i Dios mequee i cua'tzáaj. ²⁵ ¿A'tanyíj jaayí'tin ti jéetze' á'tyeevi'in ti júurij já'ra'nyij a'íjci jime' ti jéehua tyúumua'tziitye'? ²⁶ Tipua'aj sequée jaayí'tihua'an siaj a'yan huárinyij, ¿ji'nye een jime' sij tyí'mua'tzej a'íjci jime' i ti tyá'itzeere'?

²⁷ 'Cási' setyu'séj mu xúuxu'uj je'ej ti tyí'huase', capu tyí'muijhuaca capu ajta tyí'itzaca. Ajta jéetze' pu naa huasé'rin quee i Salomón i ti tyi'tyávaaca'aj rey jime', capu a'náj a'yan tyu'yóochejtyej tyi'táj jime' ti naa huasé'rin ti'ij mu xúuxu'uj. ²⁸ Tipua'aj i Dios tyámua' tyé'cha'ij i xúuxu'uj ti a'áa já'huase' a'itzitáj, ajta yaa ariá'pua'aj mu jaaré'vejchi, mati'ij mij jaatyáteeraj, jéetze' pu'ij mua'ajmaj tyajamuaatá'sij i siaj tyu'tyóochejtye'en, mua'aj mu siaj quee tyá'tzaahuatye'. ²⁹ A'íj pu jin caxu je'ej tyityóomuaajtyej a'íjci jime' tyi'táj siaj cua'nyij, nusu je'ej siaj tyí'tyeye'en. ³⁰ Ji'nye néijmi'i mati'ij mana'aj pua'máj yan huacháatimee i cháanacaj japua, a'yaa mu a'íjci jin tyí'mua'tzej, siajta mua'aj xu tyivástara' tajapuá ti já'sejre', a'íi pu arí jamua'reej tyi'táj ti jamuá'itziitye'. ³¹ Jéetze' xu jáahuonyij i Dios ti jin tyí'ijta, aj xu sij néijmi'i tya'ancuriáa'sij i ti tyajamuá'itziitye'.

Ti jéehua tyejé'sejre' i tajapuá ti huápu'i'ij tyí'huüre'

(Mt. 6:19-21)

³² 'Nyetyeítyeristyamua', caxu tyí'ziinye'ej tyij siajta cii siana'aj ará'asej, a'íjna i siaj jajvástara'

a'íi pu jamuaatá'sij siaj utyájrutyey jo'tij a'íin tyejé'ijtaj. ³³ Siata'aj tyú'toonyij i siaj tyí'ijcha'ij siajta tyihuo'riáan i maj quee je'ej tyéejviicue', aj xu sij tajapuá jéehua tyajá'ajsiire'sij i ti tyajamuaatyáhuüre'sij, a'yaa pu éenye'ej ja'mej tí'ij áto'rij tíquee a'náj huatyápa'naj, ajta jo'maj quee a'náj jo'tyárutyj i náhua'rij, majta quee a'náj yo'riésij i cirimísee. ³⁴ Ji'nye jo'tij tyi'táj jamuaja'ajcha'üre' a'áa pu ajta ja'séeria'aj ja'mej i ja'muaxiéjnyu'caa.

Tyiche' tyámua' eenye' tyajta tyámua' metyityoonyéjnye'rij

³⁵ 'Tyámua' xu huóo'uurej siaj sij tyu'tyáhuüre'en, síooche' atanyéjnye'rij tí'ij a'táj ti antyitátzave'. ³⁶ A'yaa xu éenye'ej xá'ju'un matí'ij i maj tyí'huüre' a'táj jimi tí a'áa jo'mej jo'maj tyeje'ye'estej a'íjci jime' i tí síj huatyényeiichij, majta a'íimaj i maj tyí'huüre' móoche' mu tyi'chó've'ej muá'ju'un a'tzáaj tí uvé'nyesij a'íjna i tí tyihuá'ijtye', mej mij jiye'tzín tya'antácuunye' tí'ij a'íin tye'ejtyáto'sixi'in i puéertaj jitze. ³⁷ Tyámua' pu tyihuo'tyáhuüre'sij a'íjma i maj tyí'huüre' tí'ij huo'séj i maj jacho've' a'tzáaj tí uvé'nyesij a'íjna i tí tyihuá'ijtye'. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyí'ra'aj jime', a'íjna i tí tyihuá'ijtye', a'íi pu tyámua' ju'uurej tí'ij huo'tyáhuüre'en, ajta huo'ta'íjtye'sij maj ajtyáara'asej i méesaj jitze, tí'ij tyihuó'cue'tyej. ³⁸ Tyámua' pu tyihuo'tyáhuüre'sij a'íjma i maj tyí'huüre' típua'aj móoj jacho'va'aj, a'tzáaj tí uvé'nyesij a'íjna i tí tyihuá'ijtye', típua'aj jé'ta' tíca' uvé'nyej nusu tapuá'risima'caj.

39 A'yaa xu mua'aj tyá'mua'reeriaj tijn, a'ijna i ti tyichí', tìpua'aj jamua'reeriaj a'tzáaj ti ará'ixaj i náhua'rij, capu jaatá'sij ti aná'astij ti'ij tyu'náhua'an. 40 Siajta mua'aj, tyámua' xu sij siajta huó'uurej, ji'nye nyáaj, i nyaj nyajta tyé'vij jitze huanie'huaca', aj nu uvé'nyesij siatí'ij pua'aj quee pu tyámuamua're'.

*I maj tyí'huiire' a'íimaj i maj hua'puaj
(Mt. 24:45-51)*

41 Pedro pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—Tavástara', ¿nyij ityájma pana'aj putyí'tajee a'ijci jime' i nyúucarij ca' néijmi'caa paj putyí'jee?

42 Tavástara' pu a'yan tyu'tanyúj tijn:

—¿A'tanyíj pué'een a'ijna i ti tyí'huiire', ti ajta tyámua' metyóomua'rej, ti ajta quee a'náj tyí'tíj jin ootyá'itzee? Ajta a'ijna i ti tyé'ijtye', a'íi pu tyé'cha'íiraste'en ti'ij a'ijci jin antyúumua'reeriaj a'íjma i séecan i maj majta tyí'huiire', a'íi pu tyihuá'cue'tyej a'tzáaj maj pua'aj tyí'cua'caa. 43 Tyámua' pu tye'mej a'ijci jimi i ti tyí'huiire' ti'ij uvé'nyej a'ijna i ti tyé'ijtye', ajta je'en jáatyooniy a'yan rijcaj je'ej ti tyaata'íj. 44 Je'can jime' nu a'yan tyajá'mua'ixaatye', néijmi'i pu tyé'cha'íiraste'en a'chu ti tyí'tíj tyí'cha'íij a'ijna i ti tyé'ijtye'.

45 Ajta tìpua'aj a'ijna i ti tyí'huiire' a'yan tyí'mua'ajcaj yee mu pu ja' jé'tyeeren a'ijna i ti tyináacha'íiraj, ajta quee íiya'taj uvé'nyesij, aj pu'ij huatyóochesij ti huó'tyá'vaxi'in a'íjma i maj tyí'huiire', i maj tyétyacaa ajta i maj úucaa, ajta pu huatyóochesij ti tyú'cua'nyij,

ajta ti nahuáj ucaáye'en ti'ij ij huatyátahueesij,
⁴⁶ ajta a'íjna i ti tyé'ijtye', a'íi pu uvé'nyesij
 a'náj tipua'aj quee jacho've', ajta a'tzáaj tipua'aj
 quee putyamua'riáacaj, aj pu'ij jéehua puéjtzij
 jaatá'sij, a'yaa pu cha'taj na'aj tyá'ci'tyij ti'ij
 a'íjma i maj ootyá'itzeerej i Dios jimi.

⁴⁷ 'A'íjna i ti tyí'huiire' ti jamua'reej je'ej ti
 tyá'xie've' a'íjna i ti tyé'ijtye', ajta quee tyámua'
 eenye'en, nusu quee a'yan rijcaj je'ej ti tyá'xie've'
 i ti tyé'ijtye', jéehua pu'ij javeenyij a'íjna i ti
 tyé'ijtye'. ⁴⁸ Ajta a'íjna i ti tyí'huiire' ti quee
 jamua'reej je'ej ti tyá'xie've' i ti tyé'ijtye', cíi
 pu'uj tye'r'évesij tipua'aj je'ej pua'aj huárinyij.
 A'tíj maj jéehua tyu'tá', jéehua mu majta
 tyaatáhuaviiraj, ajta a'tíj maj jéetze' jitzán
 tyí'ca'nyej jéehua mu majta tyaatáhuaviiraj.

Maj jé'ta' huacíj a'íjci jime' i Jesús

(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ 'A'íj nu jin mu jo've'mej nyej nyij puéjtzij
 huo'tá'an a'íjma i maj je'ej pua'aj ricij íyan i
 cháanacaj japua. Ajta a'yaa pu tyina'ráanajchi
 ti arí huatyóochenyij. ⁵⁰ A'yaa pu nyéetzij
 tyí'nyaci'tyij nyaj jéehua jajpuéetzij na'mej,
 jéehua pu je'ej pua'aj nya'aj ja'mej 'asta na'aj
 quee néijmi'i tye'entyipua'rej. ⁵¹ ¿Nyij a'yan
 tyajamuá'miteeraste' nyaj a'íjci jin mujo've'mej
 mej mij tyámua' tyí'tyechajcaj íyan i cháanacaj
 japua? A'yaa nu tyajá'mua'ixaatyé' tijin canu,
 sulu mej mij jé'ta' huáciinyej. ⁵² Ajta ijíj
 ti yujo'que'tij ja'mej, i maj anxívij i tye'ityee
 i maj sequée mana'aj aja'chej, a'íi mu jé'ta'
 ootajú', a'íimaj i maj huéeicaj, a'íi mu hua'aj

jaaxiejvi'raj i maj hua'puaj, majta i maj hua'puaj, a'yaa mu cha'taj tyihua'aj jaaxiejvi'raj i maj huéeicaj. ⁵³ A'íi pu i yo'puáara'an jajaaxiéevi'raj ja'mej i juyó, ajta i yójra' a'yaa pu cha'taj na'aj tya'jaaxiéevi'raj ja'mej i jutáataj, ajta i náanajra', a'yaa pu cha'taj tya'jaaxiéevi'raj ja'mej i juyó, ajta a'íjna i yójra' ti íiti', a'íi pu ajta jajaxiéevi'raj ja'mej i junáanaj. Ajta i mu'nyáara' i ti íiti' i ti ucaríj, a'íi pu ajta jajaaxiéevi'raj ja'mej i jumu' ti íiti', ajta a'íjna i mu'nyáara' ti íjmue'esti', a'íi pu ajta jajaaxiéevi'raj ja'mej i jumu' ti ucaríj.

I maj jin jáamua'reej tyi'tíj ti xicáara' jitze puty'ricij

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaa i tyeítjee tijin:

—Siatí'ij i jéetirij huaséj ti eejnyéj yancij pujmua', a'yaa xu tyí'xaxa'aj tijin mu'ríj hu-atyéviiyij, ajta a'yan tye'mej. ⁵⁵ Na'ríij tipua'aj huatá'aacarej ti yúutyej pujmua' je'tanyéj, a'yaa xu tyí'xaxa'aj tijin huáxicaj pu ja'mej, ajta a'yan tye'mej. ⁵⁶ Mua'aj mu siaj quee ma'umuámua're', mua'aj xu jaayí'tin je'ej siaj ye'ej tyu'taxáj je'ej ti tyi'tíj rinyij i jútye', nusu íiyan i cháanacaj japua, ¿ji'nye siaj sij quee jaayí'tin siaj jaataxáj je'ej ti tyi'tíj rinyij ja'mua jimi a'íjci xicáara' jitze?

Siaj tyámua' huárinyij a'íjma jimi i maj jamuájcha'íire'

(Mt. 5:25-26)

57 ¿Ji'nye pequee asíj a'jimi já'xa'pui'intare' je'ej ti tyi'táj tyi'tyéevijtij? 58 Tipua'aj a'táj tyi'táj ajitze huapuá'ritye'en, pata'aj jaatáhuavij siaj jaaxá'pui'intare'en, na'ríj quee a'íi pu muá'vi'tin i juéesij jimi, ti'quij i juées muéetzij tyu'tátuiire'sij a'íjci jimi i arósee, majta a'íimaj i arósee, a'íi mu mue'tyánasij. 59 A'yaa nu tyi'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime', camu muirátoosij 'asta pana'aj quee tyu'nájchij néijmi'i a'chu maj muajijve'.

13

Ti jéehua juxie've' ti a'táj seequéj tyú'mua'tyij

1 A'ájna séecan mu aje'ré'nyej i Jesús jimi, mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa a'íjci jime' i maj i Galileea já'chajca'aj, Piláato ti huo'cuij mati'ij móoj cánya'xií mu'veeritacaj. 2 Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi a'yan setyi'mua'tzej mua'aj yee a'íj mu jin huo'cuij i tyétyacaa maj jéetze' je'ej pua'aj tyi'tyetyeíítyeristaca'aj mequee i séecan i maj majta a'áa jo'cháatima'caa a Galileea? 3 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tiquee a'yan tyi'ja'yájna, ajta tipua'aj mua'aj sequée ja'antzaahuatye'en i Dios, mua'aj xu siajta antyipua'rij. 4 Arí a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan aráhueeicaj ará'asej, i ti hua' japua rájve tyi'táj ti ájtyeej a'áa ti jo'tyávaaca'aj a'ájna a Siloé, ¿nyij a'yan setyi'mua'tzej mua'aj a'íjma jimi maj jéetze' je'ej pua'aj tyi'tyetyeíítyeristaca'aj mequee i séecan i maj Jerusalén huacháatimee? 5 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tijin: capu a'yan tyi'ja'yájna,

ajta tipua'aj mua'aj sequée seequėj tyú'mua'tyij i Dios jimi, mua'aj xu siajta antyipua'rij.

I xápua' ti quee a'náj taca'

⁶ Ti'quij séej nyúucarij jin tyihuo'tá'itiiri' a'yan tijin:

—A'tíj pu xápua' ta'ityei'ca'aj, a'áa pu ye'tyáhuui jo'tij úuvaj jo'váatimee, ti'quij uyo'tyéesej tipua'aj arí taca'aj, ajta capu taca'ca'aj. ⁷ Ti'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti a'áa tyí'cha'íica'aj tijin: “Nu'ríj huéeicaj nyinyi'ra'aj á'tyeej nyaj jatyésise' tipua'aj arí taca'aj, ajta capu taca'. Pata'aj je'ejvéjchej, ji'nye a'múu metyi'távaacaj, ti quee tyi'tíj huíire’.” ⁸ Ajta a'íjna i ti tyí'cha'íica'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Nyavástara', che' ooj matávaacaj séej nyinyi'ra'aj. Nyáaj nu ja'ta'íjche'sij, nyajta tyi'tíj ataráastira'aj chuėj jamuán. ⁹ Tipua'aj ju'síj huatatáca'an, che' a'yan metyi'távaacaj, na'ríj quee huatáca'an, aj pej pij jaata'íjta maj je'ejvéjchej.”

Jesús pu ítaj tyú'huaaj a'ájna xicáara' maj jitzán juso'pii

¹⁰ Ti'ij a'ájna putyí'rijcaj i xicáara' maj jitzán juso'pii, Jesús pu tyihúa'mua'tyajca'aj u tyeyúuj tzajta', ¹¹ síj pu íiti' a'úun jo'tyávaaca'aj, pu'ríj tamuáamuata' japuan arahuéeicaj nyinyi'ra'aj tyoomá'ca'aj ti tyí'cui' a'íjci jime' tyiyáaru' ti tzajta' séejre', antyúutipusitye' a'íjna i íiti', capu i'riitaca'aj ti huatyóoje'yej. ¹² Ti'ij Jesús jaaséej, aj pu'ij jaatajé ti jimí ave're'nyej, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Iti', nu'ríj tyimuacáa'ri'ri' i paj jin tyí'cui'.

¹³ Ti'ij ij ja'ajtamuariej, aj pu'ij a'ájna i íti' hu-
atyóoje'yaca', ajta tyaatatyójtzi'rej i Dios. ¹⁴ Ajta
a'ájna i ti tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', a'íi pu hu-
atanyú'caca', ji'nye Jesús pu tyáahuaj a'ájna
xicáara' jitze mati'ij pua'aj juso'pii, a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj a'íijma i tyeítjee tijin:

—Arájseej xicáj pu ará'asej i maj jitzán
tyí'muijhuacaa, siata'aj mujo'vá'ju'un
siata'aj a'ájna tyi'huóohuaatye'en, caxu
mujo'vá'ci'ca'an a'ájna xicáara' i maj jitzán
juso'pii.

¹⁵ Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Mu siaj quee tyámua' tyí'huiire' i Dios jimi,
¿nyij sequée hue'ejxiixij i juya'muáj, tipua'aj
púuyej, na'ríj púuru' siaj sij uhujó'véi'tye'en
a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii? ¹⁶ Arí
a'mújna mu íti', a'múu pu jitzán eeráanyej a'íjci
i Abraham, ajta pu'ríj tamuáamuata' japuan
aráhueeicaj nyinyi'ra'aj tyooméj ti i tyiyáaru'
jaatyáaji'quej cui'nyi'ra'aj jime'. ¿Nyij quee
a'yan tyi'tyéevijtij nyaj tyáahuaatye'en a'íjci
jime' i ti tyí'cui'?

¹⁷ Ti'ij a'yan tyu'taxájtaca', a'íimaj i maj
jájcha'íiria'ca'aj a'íjci i Jesús, tyámua' mu ty-
ityaatóotyevi'ri' jimí, ajta séecan i tyeítjee,
tyámua' pu huo'tá'aj je'ej ti tyi'táj huaríj ti
huápu'i'ij juxie've'.

A'íjci jime' i mostáasaj ti atyájtaze'
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí jin i'ríj nyaj jaataxáj je'ej ti een jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, ajta tyi'tanyí a'yan huasé'rin? ¹⁹ A'yaa pu huasé'rin ti'ij tyi'táj mostáasaj jatze', ti a'táj jaahuástej jo'tij tyajá'huastee, ti'quij ajnyéj a'íjna i jatzíj, ajta je'en huahuásej, ti'ij ij a'yan uhuatí'ti'ij ja'raa ti'ij ciyéj. Majta i pína'see mu aje're'nyej, mej mij a'aan jo'tyáara'sej i ciyáara' jitze.

A'íjci jime' i levaduuraj i maj jajnájchi i aríinaj
(Mt. 13:33)

²⁰ A'yaa pu ajta tyu'taxájtaca' i Jesús tijin:

—¿Ji'nye huasé'rin i ti jin i Dios tyí'ijta?

²¹ A'yaa pu een ti'ij a'íjna i levaduuraj íiti' ti jajnájchi i aríinaj huéecaj mediidaj ti ará'asej, ajta a'íjna i levaduuraj, a'í pu néijmi'i tyináxcaj i cuéjtzij.

A'íjci jime' i puéertaj ti cñ antayóhuaj
(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ti'ij Jesús a'áa joomá'caj i juyéj jitze Jerusalén ti jó'nyaa, jo'tij na'aj ti jo're'nyinyiica'aj, ti huachájta'tajmee, na'ríij a' imuáj maj huacháatimee, a'íjma pu tyí'mua'tyahua'aj. ²³ Síij pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Tavástara', ¿nyij cíi mana'aj ará'asej i Dios ti hua' japua huatányuusij?

Ajta a'íjna i Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

²⁴ —Siata'aj huatyóoca'nyej siaj sij a'áa jo'tyájrutyey jo'tij ja'pueertaj ti cñ antayóhuaj, ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tijin mue'tíj mu jaxie'va'aj muá'ju'un maj utyájrutyey,

ajta camu pújoorej. ²⁵ Tì'ij i ti aja'chej ájchenyij, ajta je'en tye'tyáanaj jo'tij ja'pueertaj, siajta mua'aj a'áa xu pua'quéj huatyu'uj xá'ju'un, siajta tye'ejtyáto'sixi'ij i puéertaj jítze, a'yaa xu tyaatájeevij tijn: "Tavástara', tyita'antácuunye'." Ajta a'yaa pu tyajamuaaté'exaatye'sij tijn: "Canu já'muamuajtye a'tyán siaj pué'een, nyajta quee jamua'reej jo'siaj ja'ráacij." ²⁶ Sijta mua'aj, a'yaa xu tyu'taxájtaj tijn: "Ityáj tu ajamuán tyú'cuaa, tyajta ajamuán hua'ij, pajta muáaj tyí'tamua'tyahua'aj jo'tij i juyéj joonyáatime." ²⁷ Ajta a'íi pu a'yan tyajamuaaté'exaatye'sij tijn: "Canu jamua'reej jo'siaj já'ma'can. Xa'ajtácíinyij nye jimi mua'aj mu siaj je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee." ²⁸ A'íj xu sij jín juyiinyaj xá'ju'un siajta huatóoxaamujritye'ej, siati'ij a'íj hua'sej i Abraham, siajta i Isaac, siajta i Jacob, siajta néijmi'caa i Dios jítze ma'can maj tyí'xajtaca'aj, siajta mua'aj a'áa xu jéjre' jo'tya'úuj xá'ju'un. ²⁹ Ji'nye séecan mu aje'ré'nyesij mej mij oorá'sej jo'tij méesaj jo'tyéjvee mej mij tyú'cua'nyij a'ájna i Dios tì já'sejre'. Sijta mua'aj aa xu pua'quéj jo'tyú'uu xá'ju'un. ³⁰ Ajta je'en ijíij maj uvé'tyajtij, a'íi mu anáatya'aj muá'ju'un, ajta i maj ijíij anáatyij, a'íi mu uvé'tyajtirij.

Tì'ij Jesús huóoyiinyaca' tì'ij aja'rányeeriaca' a Jerusalén
(Mt. 23:37-39)

³¹ Tì'ij Jesús oochán jaatapuá'citaj tì tyi-huá'ixaatya'ca'aj i tye'ityee, aj mu mij séecan jimí

aje'ré'nyej, a'íi mu pué'eenye'ej i fariseos, a'yaa mu tyaaté'exaa tjiin:

—Pata'aj tyíchenyij a'yájna, ji'nye Herodes pu muaje'catamui'ij.

³² Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tjiin:

—Siata'aj a'áa jó'ju' a'íjci jimi i Herodes, siata'aj a'yan tyaaté'exaatye'en tjiin ijíij nya-jta ariá'pua'aj nu huo'tamuáritye'ej a'íimaj i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítsee, nyajta tyihuá'huaatye'en i maj tyí'cucui', nyajta áatijmua' tye'entyínyaci'piire'ej. ³³ A'yaa pu tyúuxie've' nyaj nyooj huame'en ijíij, nyajta ariá'pua'aj, nyajta áatijmua', ji'nye capu a'yan tyi'tyéevijtij ti huámuí'nyij a'yájna pua'quéj Jerusalén síij ti Dios jitze ma'can tyí'xaxa'aj.

³⁴ 'Mua'aj mu siaj Jerusalén ja'chej, mu siaj Jerusalén já'ma'can, mua'aj xu huá'cui'caa a'íijma i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'aj, siajta hua'to'xaxaa tyetyéj jime' a'íijma i Dios ti uhuojo'ta'ítyaca' ja'mua jimi. Mue'tíj nu a'yan tyá'xie'va'ca'aj nyaj huá'ajsiire'en i já'muayojmua' nyej nyij huó'cha'íin a'yájna tí'ij tyacuáarie' ti huá'cha'ij i juyójmua', ti hue'cánaamuaj i ju' anáj jime'. Siajta mua'aj, caxu a'yan tyá'xie've'. ³⁵ Cási' xaaséj, nu'ríj majamúuhua'xij mua'ajmaj mu siaj Jerusalén ja'chej, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', caxu che' nyeséejran 'asta na'aj quee atyojo'ré'nyej a'ájna xicáara' jitze siatí'ij a'yan tyu'taxájtaj yee tyiche' tyámua' tyeetyátoonyij a'íjci i ti maja've'mej nyúucaria'ra' jitze i tavástará'.

14

Ti'ij Jesús tyáahuaj a'íjci i a'tíj ti huatyáaja

¹ A'yaa pu tyu'ríj ti a'ájna putyí'rijcaj i xicáara' maj jitzán juso'pii, Jesús pu a'áa ja'rá'aj jo'tíj ja'chej síij i fariseo ti va'cán jin tyi'tyéjvee, ti'ij jamuán tyú'cua'nyij, majta i tyeítyee, jéehua mu ja'eeva'ca'aj a'íjci i Jesús. ² Síij pu ajta avéjri' huatyávaaca'aj i Jesús jimi, tyí'cui' a'íjna i a'tíj, néijmi'que' pu huatyáaja. ³ Ajta a'íjna i Jesús, a'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' i fariseos, ajta a'íjma i maj tyúumua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca' tíjin:

—¿Nyij je'ej tyí'rij nyaj tyáahuaatye'en a'íjci xicáara' tyaj jitzán taso'pii, ca' quee? ⁴ Majta a'íimaj camu che' huatanyúj, ajta i Jesús, a'íi pu ja'ajtamuariej a'íjci ti tyí'cui', ajta tyáahuaj, aj pu'ij jaata'ítyaca' ti jó'ra'nyij juxáahuaj. ⁵ Ti'ij ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjin:

—¿Nyiquee i'ríj ti a'tíj a'yan huárinyij a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii? Tipua'aj púuru' atyéjvetyij jo'tíj ja'tyácun, na'ríij púuyej atyéjvetyij, ¿nyi pequee jiye'tzín je'tajásij jo'tíj ja'tyéjve?

⁶ Majta a'íjma camu je'ej tyityaatanyúj.

A'íjci jime' maj huo'tajé maj uty- ojo'vá'mua'riive'en jo'tíj a'tíj jo'tyényeiichij

⁷ Ti'quij Jesús huo'séj je'ej maj rijcaa a'íimaj i maj hua'inyiihuaca' maj tyú'cua'nyij, a'íi mu jahuoooca'aj maj avéjri' oorá'sej a'íjci jimi i ti tyi-huá'cue'tyej, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

8 —Típua'aj a'tíj muaatájeevej paj tyú'cua'nyij hua' jamuán i maj tyí'ye'estej a'íjci jime' ti sáij huatyényeiichij, capáj a'áan jo'ojyí'xa'an véjri' jimi i ti muaatajé paj tyú'cua'nyij, sulu a'tzúj paj áan imuáj jo'ojyíxi'in. Na'riíj quee típua'aj sáij uvé'nyej ti jéetze' juxie've' pequee muáaj ti ajta jaatajé, ⁹ ajta a'íjna i ti jamuaatá'inyej a'yaa pu tyimuaatá'jeevij tijin: “Ájchesij, ta'aj a'mán uyyíxi'in a'íjna i a'tíj.” Aj pej pij huatá'tyevi'ra'astaj, pati'ij a'áan uyyíxi'in a'íjci japua i ti jéetze' quee juxie've'. ¹⁰ Pajta muáaj a'yaa paj huárinyij típua'aj a'tíj muaatá'inyen, a'áan paj jo'ojyíxi'in jo'tij quee i'ríj jóoxie've', ti'ij uvé'nyej i ti muaatá'inyej a'íi pu a'yan tyimuaaté'exaatye'ej tijin: “Nya' amíincuj, pata'aj ájchenyij a'yájna pata'aj ooyíxi'in yee véjri' jo'tij jéetze' jóoxie've'.” A'yaa paj a'íjci jin huárinyij, a'yaa mu tyámua' mojo'mua'ráa muá'ju'un i tyeítýee i maj ajamuán áan jo'ojtyíj. ¹¹ Ji'nye a'tíj ti na'aj ti óotzaahuatye', a'íi pu tyévi'si' huataséjre'ej. Ajta a'íjna i ti tyóoxaahuaj, a'íi pu naa huataséjre'ej.

¹² Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti jaatá'inyej ti tyú'cua'nyij tijin:

—A'yaa paj huárinyij pati'ij huo'tá'inyen maj tyú'cua'nyij a'tzáaj chúmua' nusu tíca', capáj hua'jeeva a'íijma i a' amíincustyamua', ca' a'ihuáamua', nusu a'íijma i maj chítýaanyi' i maj aja'chej véjri' a jimi. Típua'aj a'yan petyihuo'tájeevej a'íijma, mati'ij mij majta a'íimaj muaatá'jeevij muéetzij, a'yaa mu rinyij a'íi mu tyí'muanajchitye'en. ¹³ Pajta muáaj, pati'ij

huo'tájeevej maj tyú'cua'nyij, a'íjma paj hu-
atá'inyeen i maj quee je'ej tyéejviicue', pajta
a'íjma i maj jéehua jajpuéjtzij cui'nyi'ra'aj jime',
pajta a'íjma i maj quee tyámua' tyityaací'ij,
pajta a'íjma i maj aracúcu'nyijmee. ¹⁴ A'yaa paj
huárinyij, tyámua' mu tyimuaatyátoosij, ji'nye
camu tyí'toovej i maj jin tyimuaanájchitye'en,
ajta a'í pu i Dios tyimuaatanájchitye'ej a'ájna
xicáara' maj jitzán huatájuuritaj i maj tyámua'
tyí'tyetyeiityeristaca'aj.

*A'íjci jime' ti a'tíj huo'tajé maj tyú'cua'nyij
chúmua' ma'can*

¹⁵ Tí'ij síj ti ajta a'áa jo'tyájcay hua' jamuán
a'yan tyáanamuaajri' je'ej ti tyu'taxájtaca' i Jesús,
a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Tyámua' pu tye'mej a'íjci jimi i ti tyí'cua'nyij
a'ájna xicáara' jitze ti jitzán i Dios tyu'ta'íjtaj
íyan i cháanacaj japua.

¹⁶ Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tíjin:

—A'tíj pu tyámua' huóo'uuriajca'aj tí'ij
tyihuó'cue'tyej mui'caa pu huatajé. ¹⁷ Tí'ij
a'ájna atyojo're'nyej ti tyihuó'cue'tyej, aj
pu'ij a'íj huata'ityaca' i ti jimí tyí'huiire' tí'ij
uhuojo'tájeevej i ti huo'tá'inyej, a'yan tíjin:
“Musio'vá'ju', ji'nye pu'ríj tyámua' tyí'een i
siaj tyí'cua'nyij.” ¹⁸ Majta a'ímaj, néijmi'i mu
huatyóohuij maj tyu'túu'uunyi', ajta a'ájna i ti
anaquéej jaatajé, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tíjin:
“Nyoochán nu chuéj huánaniej nyaj japuan
tyu'muárie'en, juxie've' nyaj yo'tyéesej, a'yaa
nu tyí'muahuaviij paj tyinaatú'uunyi'.” ¹⁹ Ajta
síj pu a'yan tyu'taxájtaca' tíjin: “Nyoochán

nu púuyesij huánaniej, tamuáamuata' mu ará'asej, nu'ríj jó'raa nyej nyij huo'tyájmua'tyij, pata'aj tyinaatú'uunyi'." ²⁰ Ajtáhua'aj i síj, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: "Nyoochán nu huatyényeiichaca', a'íj pu jin quee i'ríj nyaj a'áa jó'me'en." ²¹ Ajta a'íjna i ti tyí'huiire' ti uhuojo'tajé, ti'ij uvé'nyej aj pu'ij jaaté'exaa a'íjci i ti tyé'ijtye' je'ej maj tyu'taxájtaca'. Ajta a'íjna i ti tyé'ijtye' jéehua pu huatanyú'caca'. Ti'ij ij jaata'ítayaca' a'íjci ti tyí'huiire' a'yan tye'jéevej tijin: "Pata'aj jiye'tzín a'áa jó'me'en cáayej jitze, pajta juyéj jitze, ti'ij na'aj tyo'tyényinyii i chájta'. Pata'aj huaja'rávi'tij a'íjma i maj quee je'ej tyéejviicue', pajta a'íjma i maj jajpuéjtzij cui'nyi'ra'aj jime', pajta a'íjma i maj aracúcu'nyijmee, pajta i maj quee tyéjchevej." ²² Ti'ij arí jéetze' huachúmua', a'íjna i ti tyí'huiire', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: "Nyavástara', nu'ríj a'yan huaríj je'ej paj tyinaata'íj. Ajta móoche' mu ú'vej maj séecan mujo'vá'ju'un." ²³ Ajta i ti tyichí', a'íi pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti jimí tyí'huiire' tijin: "Pata'aj a'áa jó'me'en i juyéj jitze a' imuáj ti ja'tanyáatimee, pajta méyee a' imuáj maj huacháatimee. Pata'aj ca'nyéjrij jin huo'tájeevej maj mujo'vá'ju'un, mej mij uhuájistej yu nyechi'táj. ²⁴ A'yaa nu tyí'mua'ixaatye', a'íimaj i nyaj anaquéej huo'tajé, capu síj yee tyí'cua'nyij i nyaj tyihuá'cue'tyej."

Je'ej ti tyúuxie've' mej mij jamuán huac'ca'an i Círístu'

25 Jéehua mu tyeítýee jamuán huací'ca'aj i Jesús, ti'quij a'íin huo'séerajraa i tyeítýee, a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaaj tijin:

26 —A'tíj ti na'aj ti mujo've'me'en nye jimi, a'yaa pu tyúuxie've' ti jéetze' tyámua' tyinyéjcha'íij nyéetzij quee i jutáataj, i junáanaaj, nusu i ju'íij, nusu i juyójmua' nusu i ju'ihuáamua', ajta i jucu'utzimuáj, na'ríij jusíij quee óoca'nyej, capu je'ej tyí'rij ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en. 27 Tipua'aj mua'aj sequée óoca'nyej siaj a'yan tya'ajpuéetzij xá'ra'nyij nyati'ij nyáaj, siajta quee juxié'vi'ra' jin na'rá'astej, capu je'ej tyí'rij siaj nyaj jamuán huací'ca'an. 28 Tipua'aj síij a'yan tyá'ajtaahuamu'uj i chi'ij ti ájtyeej, ¿Nyiquee anaquéej huatyéyixi'ij ti'ij jaatyé'iten i túmii ti'ij jáamua'reej tipua'aj aróo'astyahua'an ti'ij jaatyájcí'tyij? 29 Ji'nye tipua'aj anaquéej huatyóochenyij ti ja'ajtaahuaj, ajta je'en huaxíj i túmii, capu che' jaatyáci'sij, majta i tyeítýee, mati'ij jaaséj a'íi mu jaatyáxaahuari'raj. 30 A'yaa mu tyu'taxájtaj tijin: “A'mújna mu tyáati' pu huatyóochej ti ja'ajtaahuaj mu chi'ij, ajta capu pu jáaruuj ti jaatyájcí'tyij.” 31 Na'ríij síij ti tyi'tyéjvee rey jime', tipua'aj séej ujá'nyo'si'tye'ej i rey, ¿nyij quee anaquéej huatyéyixaj ti'ij jáamua'reej tipua'aj pújoorejve'en a'íijma jime' i maj tamuáamuata' ví'ra'aj ará'asej ti'ij huo'mué'tin i séecan i seityéj ví'ra'aj maj ará'asej i xantáaru'uj? 32 Ajta tipua'aj quee pújoorejve'en, ti'ij ooj a'imuáj ja've'mej, a'íi pu séecan huata'ítýij mej mij ujó'ju' i séej jimi i rey

mata'aj mij jaatáhuaviij maj jaaxá'puí'intare'en mej mij quee junyo'si'tye'ej. ³³ A'yaa pu cha'taj na'aj een ja'mua jimi, a'tíj tina'aj ti a'yan tyá'xie've' ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en, a'yaa pu tyúuxie've' ti néijmi'i metyoohuá'xij a'chu ti tyí'ijcha'ij, na'ríj quee, capu je'ej tyí'rij ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

*Tipua'aj i unáj huatyáapua'rej i ti jin áncatzaj
(Mt. 5:13; Mr. 9:50)*

³⁴ 'Ajmé'ra'aj i unáj, ajta tipua'aj huatyáapua'rej i ti jin áncatzaj, ¿ji'nye tyí'rij ti'ij ajtáhua'aj áncatzaj já'ra'nyij? ³⁵ Capu che' tyi'tíj huiire', nyij i chuég japua, nusu mej mij ja'taráastira'nyij i ítye'rij jitze. A'yaa pu'uj tyí'huiire' maj majúuraxij. † maj iityanamuaárajmee, miche' jáanamuj.

15

*A'ijci jime' i cánya'aj ti jó'vej
(Mt. 18:10-14)*

¹ Majta a'íimaj i maj huá'jijva'ca'aj i tyeítjee i maj tyí'ticij, majta a'íimaj i maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ij, a'íi mu ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi mej mij jáanamuj. ² Majta i fariseos, majta a'íimaj i maj tyúumua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', a'íi mu a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'mújna mu tyáati' tyámua' pu huojo'mua'raj i maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ij, ajta hua' jamuán tyí'cua'caa.

³ Aj pu'ij Jesús séej nyúucarij jin tyi-huo'té'exaaj a'yan tijin:

4 —Tipua'aj sáij cánya'xii tyíya'muaj maj anxityej ará'asej, ajta je'en séej jo'rieenyij, ¿nyiquee a'áa huojo'tyáhuuítie'sij i séecan a itzitáj, ajta je'en jaariá'huosij i sáij ti jó'vej 'asta na'aj quee jáatyooniy? 5 Tí'ij jáatyooniy, aj pu'ij huatóotyamua've'sij, tí'ij ij uhuatyóoratziiraj. 6 Tí'quij jo'mej i juchéj, aj pu'ij ju' amíncustyamua' huatájeevij, ajta a'yan tyihuo'té'exaatye'ej tijin: “Siata'aj huatóotyamua've'en nyaj jamuán, ji'nye nu'ríj jáatyoj i cánya'aj nyaj yó'rieeca'aj.” 7 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tí a'yan tyí'een u tajapúa Dios tí já'sejre', tipua'aj a'tíj seequéj tyú'mua'tyij tí'ij quee che' je'ej pua'aj tyí'tyúucha'íij, tí'ij ajta a'yan huárinyij je'ej tí i Dios tyá'xie've', a'íi mu i maj i Dios jimi já'sejre' jéetze' jutyamua've' a'íjci jime' i a'tíj tí tyá'antzaahuaj i Dios jimi, mequee a'íimaj jime' séecan i maj mui'ij, i maj tyámua' tyí'tyetyeityee, i tiquee huá'itziitye' maj seequéj tyú'mua'tyij.

A'íjci jime' i túmii tí jó'vej

8 'Tipua'aj íiti' a'yan tyí'toova'aj a'chu tamuáamuata' túmii. ¿Nyiquij quee a'yan rinyij tipua'aj séej jo'rieenyij? A'íi pu tiéj antyíteeraj, tí'quij iiri'icho'taj i juchi'táj, tyámua' pu tyí'huooniy 'asta na'aj quee jáatyooniy. 9 Tí'ij jáatyooniy, ju' amíncustyamua' pu huatájeevij, a'íimaj i maj véjri' huacháatimee, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaatye'sij tijin: “Siata'aj huatóotyamua've'en nyaj jamuán, ji'nye nu'ríj jáatyoj i túmii nyaj yó'rieeca'aj.” 10 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tí a'yan tyí'rinyacaa u tajapúa

ì Dios jimi, ajta a'íimaj jimi ì maj jahuiire'. A'íi mu jutyamua've' a'íjci jime' ti'ij sñij ti je'ej pua'aj tyi'tyúucha'íica'aj huatyóochenyij ti seequéj tyú'mua'tyij ì Dios jimi.

A'íjci jime' ì yójra' ti quee je'ej tyí'mua'tzej ti imuáj je'ej huárupij

¹¹ Jesús pu ajtáhua'aj séej nyúucarij jin tyi-huo'té'exaa a'yan tijin:

—A'áa pu ja'hua' a'tíj já'chajca'aj, hua'puácaa pu tyiyójmua'. ¹² Ajta a'íjna ì yójra' ti pá'ri'ij, a'yaa pu tyaaté'exaa ì jutáataj tijin: “Pata'aj tyinaatá'an nyéetzij ti tyí'nyaci'tyij pati'ij quee che' majá'hua'tan.” Ajta a'íjna ì táatajra', a'íi pu jé'ta' tyaatá' néijmi'i a'chu ti tyí'ijcha'íica'aj. ¹³ A'tzúj a'tyéevi'caj ti'quij a'íjna ì ti pá'ri'ij, a'íi pu néijmi'i tyu'tój ì táatajra' ti tyaatá'. Ajta je'en imuáj je'ej huárupij a'íjna ì yójra', a'áa pu ja'rá'aj séej ì chuéj japua. A'áa pu'ij ja' yo'tyáaxijtye ì túmii ti ja'ancuriáaca'aj ti'ij tyú'too táatajra' ti tyaatá', ji'nye je'ej pu pua'aj tyi'tyúucha'íica'aj. ¹⁴ Ti'ij néijmi'i huatyáaxijtye, aj pu'ij jéehua huataí'cuataca' a'ájna ì séej chuéj japua, ajta jo'tyá'itziij tyi'tíj ti huácuanyij. ¹⁵ Aj pu'ij séej jimi a'tíj ajo're'nyej ti'ij jaatá'an ti tyu'muárie'en, ajta a'íjna ì a'tíj a'yaa pu tyaatá' ti a'áa tyojo'muárie'en jo'maj tuíxuj je'rú'uj ti'ij tyihuó'cue'tyej.

¹⁶ Huápu'ij pu huataí'cuataca' a'íjna ì ti pá'ri'ij, a'yaa pu tya'ajpuéjtzica'aj, ajta jaxie'va'ca'aj ti jáacua'nyij a'íjci ì cútza'pe'ej tuíxuj maj jacua'ajcaj, ajta capu a'tíj jatá'caria'aj ti tyi'tíj huácuanyij. ¹⁷ Aj pu'ij uhuóomua'tzij,

a'yaa pu tyu'muá'aj tijin: “Majta a'íimaj i maj jahuiire' i táataj, mati'ij mana'aj pua'máj juxáahuaj mu tyí'cua'. Ajta tya'vá'itze'rii hua' jimi, nyajta nyáaj iiye'ej nu huatyéjve na'me'ríaj i nyej i'cuaj jime'. ¹⁸ Naaré'mej i táataj jimi, a'yaa nu tyaaté'exaatye'ej tijin: Táataj, jéehua nu ootyá'itzee i Dios jimi, nyajta ajimi. ¹⁹ Capu che' a'yan tyi'tyéevijtij paj a'yan naatámua'tyij yee nyiyóoj. Pata'aj a'yan nyojo'mua'raj pati'ij a'íjma i maj ajimi tyí'muarie'.” ²⁰ Ti'quij jó'raa, aj pu'ij a'áa jo'mej i jutáataj jimi.

'Ti'ij ooj a' imuáj joomá'caj, a'íi pu táatajra' jaaséj, huápu'i'ij pu ja'ancu'vaxij ti'quij jo'téechajraa jo'tij ja've'mej i yójra', aj pu'ij ji're'chuiixij ajta ji'tyáapui'tzej. ²¹ Ajta a'íjna i yójra', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Táataj, jéehua nu ootyá'itzee i Dios jimi, nyajta ajimi. Capu che' a'yan tyi'tyéevijtij paj a'yan tyinaatájeevej yee nyiyóoj.” ²² Ajta a'íjna i táatajra', a'yaa pu tyihuo'té'exaaaj a'íjma i maj jimi tyí'muarie' tijin: “Ca'nácan mese've'chuij i síicu'rij ti jéetze' naa een siaj sij a'íjci ju'cáchejtye'en, siajta anyíiraj ju'cárujtyi' i xityáara' jitze, siajta ja'ajtáca'queetye'en. ²³ Siajta i visáaru' aja'va'jaj i ti jéetze' pu'chira', siata'aj jáame'nyij. Tyiche' tyu'yé'estej, tyajta tyú'cua'nyij taxáahuaj. ²⁴ Ji'nye i nyiyóoj pu'ríj mu' je're'nyej. Ti a'yan cuxáa arí mu jó'mui'ijcaa, ajta je'en huatájuuriaca', ti ajta jo'vajcaa tyajta tyeríj jáatyoj.” Aj mu mij huatyóochej mej tyú'ye'estej.

²⁵ 'Ajta a'íjna i yójra' ti vásti', a'áa pu ja'hua' tyaja'muarie'ca'aj. Ti'ij arí aja'va'má'caj véjri'

jo'tij jo'tyéjvee i chi'ij, a'íi pu jáanamujri' mej tyí'cuinaca'aj, majta tyí'nye'. ²⁶ Tí'ij ij séej huatajé i ti jahuiire' i yo'puáara'an, aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej maj rijcaj. ²⁷ Ajta i ti tyí'huire', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: "Pu'ríj uvé'nyej a'júuj, ajta a' táataj pu jaata'íjtaca' maj jáame'nyij i visáaru' ti jéetze' pu'chira' a'íjci jime' ti uvé'nyej jimi i jutáataj tyámua' éenye'ej." ²⁸ Ajta a'íjna i ti vásti', tí'ij a'yan tyáanamujri', aj pu'ij huatanyú'caca', capu jaxie'va'ca'aj ti utyájrutyey u chi'táj, ajta i yo'puáara'an, a'íi pu iirájraa tí'ij ij uyo'tajé, jéehua pu naa tyeetyéeje tí'ij utyájrutyey u chi'táj. ²⁹ Ajta a'íjna i ti vásti', a'yaa pu tyaaté'exaa i jutáataj tijin: "Cási', nyati'ij nyana'aj yatyu'caj, jéehua nu tyí'muarie', canu a'náj tyi'tíj jin ootyá'itzee ajimi, néijmi'i nu jin tya'rá'astej je'ej paj tyinaata'íj, pajta muáaj, capáj a'náj tyi'tíj naatá' nyi séej i chíiu i nyaj jin tyu'yé'estej hua' jamuán i nya' amíincustyamua'. ³⁰ Pajta muáaj, a'yaa paj huaríj, a'mújna mua' yój a'íi pu úucaa jamuán jaaxíjtye néijmi'i i paj tyaatá', ajta tí'ij uvé'nyej, muáaj paj jáame'rij i visáaru' ti jéetze' pu'chira'." ³¹ Ajta a'íjna i yo'puáara'an, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: "Nyiyóoj, muáaj paj a'náj tina'aj nyaj jamuán yahuácaj, ajta néijmi'i i nyaj tyí'ijcha'íj, muéetzij pu tyí'mua'a'rij. ³² Ajta a'mújna mua' júuj, a'yaa pu éenye'ej tí'ij muí'chíj, jí'nye capu majá'hua'taca'aj, a'yaa pu'ij ijíj cúxáa ti huatájuuriaca'. A'íi pu jo'vajcaa, ajta pu'ríj huataséjre, a'íj pu jin a'yan tyúuxie've'

tyaj huátatyamua've'en, tyajta tyu'yé'estej.”

16

A'íjna i ti tyí'huüre' ti ootyá'itzee huápu'i'ij a'íjci jimi i ti jahuüre'

¹ Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj a'íjma i maj jamuán huacíj tijn:

—A'áa pu ja'hua' chítjaanyi' já'chajca'aj, síj pu jahuüria'ca'aj ti antyúumua'reeriaca'aj néijmi'i jime' a'chu ti tyí'ijcha'ica'aj i chítjaanyi'. Mati'ij mij séecan uyo'té'exaaaj a'íjci i ti tyé'ijtye', ti a'íjna i ti jahuüre' cha'na'aj tyi'tyáxijtye'sima'aj i ti tyi'iséjraca'aj.

² Tí'ij ij i chítjaanyi' uyo'tachó'vej, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' tijn: “¿Tyi'tanyí pu'éen a'íjna i maj jin je'ej tyí'muaxaj? Pata'aj jo'yú'xaj néijmi'i a'chu paj tyi'tíj jin antyía'mua'reej nyej nyij jáamua'reej a'chu ti tya'rá'asej, ji'nye capáj che' a'íjna jin antyía'mua'reeriaj puá'mej.” ³ Ajta

a'íjna i ti jahuüria'ca'aj, a'yaa pu tyu'muá'aj tijn: “¿Ji'quij nyarinyij ijíj ti i ti tyí'nye'ijtye' tyináa'ri'raj i nyaj jin antyínyamua'ree? Ajta nyéetzij capu che' nyaca'nyisti' nyaj tyi'tíj huamuárie'en, nyajta nyényetyevi'ra' nyej tyi'tíj huóotiveenyij. ⁴ Nu'ríj jamua'reej je'ej nyaj rinyij, mej mij tyeítjee naa nyajo'mua'raj a'ájna ajuchéj nyati'ij quee che' tyi'muarie'ej a'yájna.” ⁵ Tí'ij ij huo'tajé séej ajta séej i maj tyé'cha'üria'ca'aj a'íjci i chítjaanyi', a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' i ti anaquéej ave're'nyej tijn:

“¿A'chunyéj petyé'cha'üire' i ti tyí'nye'ijtye'?” ⁶ Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna i a'tíj tijn: “Anxítjej

pua'mácan i taampu a'íjci i aséityij ti aseitúunaj jitze ma'can.” Ajta a'íjna i ti antyúumua'reej, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Ya'cuíj i yu'xarij ti jitzán tyé'yu'si' a'chu paj tyé'cha'íire', huayíixi'ij jiye'tzín pata'aj séej ooyú'xaj ti a'yaa na'aj a'chu huá'puatyej japuan tamuáamuata' taampu ti ará'asej.” ⁷ Ti'ij ta'ij séej a'yan tyu'ta'íhuo'ri' tijin: “Arí muáaj, ¿a'chunyéj petyé'cha'íire'?” Ajta a'íin, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Anxityej pua'mácan mediidaj i tyeríicuj.” A'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Ya'cuíj i yu'xarij, pata'aj séej ooyú'xaj tijin muáacuatyej paj tyé'cha'íire'.” ⁸ Ajta i ti tyé'ijtye', a'íi pu tyámua' tyaatá', ji'nye tyámua' pu tyu'muá'aj a'íjci jime' je'ej ti ye'ej huárinyij. Ji'nye a'íimaj i maj yan huacháatimee i cháanacaj japua, jéetze' mu jaayí'tin je'ej maj ye'ej huárinyij i séecan jamuán i tyeítyee mequee a'íimaj i maj yójmua'mua' pué'een i Dios.

⁹ 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', caxu cha' siana'aj jaxijtya'aj i túmii iye'e'ej ti ma'can cháanacaj japua. Che' a'yan tyajamuaatyáhuire' siaj sij ju' amíncustyamua' huamué'tin mej mij a'íimaj naa jamojo'mua'raj, ajta ti'ij quee che' ma' túmiinyij, aj pu'ij Dios jamuaatá'sij siaj utyájrutyey a'ájna jo'tij quee a'náj á'vatzi'j i chi'ij.

¹⁰ 'A'íjna ti xá'pui' ricij a'íjci jime' ti ciléenye' jin tyi'tyéjvee, a'íi pu ajta xá'pui' rinyij tìpua'aj tyi'tyaváaj já'ra'nyij va'cán jime', ajta a'íjna i tiquee xá'pui' ricij a'íjci jime' ti ciléenye' jin tyi'tyéjvee, capu ajta

xá'puí' rinyij tipua'aj va'cán jin tyi'tyaváaj já'ra'nyij. ¹¹ A'íj pu jin, tipua'aj sequée tyámua' tyitye'entyúumua'reeriaj a'íjci jime' i ti a'yan tyí'sejre' íiyan i cháanacaj japua, ¿a'tanyíj ij ja'mua jitze tyi'ca'nyen siaj a'íjci jime' antyúumua'reeriaj i ti huápuí'íj tyá'najchij? ¹² Tipua'aj sequée tyámua' tyityetyúucha'íj a'íjci jime' i ti quee mua'ajmaj tyajá'mua'a'rij, ¿a'tanyíj ij jamuaatá'sij i ti mua'ajmaj tyajá'mua'a'rij?

¹³ 'Capu i'ríj ti a'tíj hua'puácaa huáhuire'en i maj tyí'ijta, tipua'aj a'yan huárinij, séej pu xánave'ej ja'mej, ajta i séej pu jéehua xie've'ej ja'mej, na'ríj quee séej pu já'tzaahuatya'aj ja'mej, ajta i séej pu huatyáxaahuataj. Capu ij i'ríj siaj i Dios huatyáhuire'en, siajta i túmii.

¹⁴ Majta a'íimaj i fariseos, jéehua mu janyacua'tzaca'aj i túmii, mati'íj a'yan tyáanamujri', jéehua mu jaatyáxaahuataca' a'íjci i Jesús. ¹⁵ A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj i Jesús tíjin:

—Mua'aj xu a'íin pu'éen i siaj a'yan tyúusejrataj siaj tyámua' tyityetyúucha'íj i tyeítyee jimi, Ajta Dios pu jamua'reej je'ej siaj een mu jutzájta', a'íjna ti naa huasé'rin i tyeítyee jimi, a'íi pu je'ej pua'aj huasé'rin i Dios jimi.

A'íjna i Moisés ti jo'yú'xaca', ajta a'íjna i Dios ti jin tyí'ijta

¹⁶ 'A'íjna i Moisés ti jo'yú'xaca', ajta je'ej maj tyo'yú'xaca' i maj tyí'xaxa'ta'aj i Dios jitze ma'can, a'íi mu tyihúa'ixaatya'ca'aj i tyeítyee. Ajta tí'ij i Juan huataséjre, a'íj mu huá'ixaatye' i nyúucarij i maj jin huatóotyamua've'en mej

mij jáamua'reej je'ej ti een jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, majta néijmi'i tyí'tyese' maj a'áa jo'tyájrutyey.

¹⁷ 'Jéetze' pu quee tyési' ti ja'huóopua'rixí'in i tajapuá ti séejre', ajta i cháanacaj. Ajta a'íjna i yu'xarij Moisés ti jo'yú'xaca', óoche' pu néijmi'i jin aróo'astej.

Tipua'aj a'tíj ju'íj huatátoonyij

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ 'Ajtáhua'aj pu séej nyúucarij huo'té'exaa a'yan tijin:

—A'tíj ti jaatátoonyij i ju'íj, ajta je'en séej ancure'vi'tij, a'íi pu juxana'cire'. Ajta tipua'aj a'tíj íitaj ancure'vi'tij ti huatátuiihuaca', ajta pu juxana'cire'.

A'íjna i chíjtyaanyi', ajta a'íjna i Lázaro

¹⁹ 'Ajtáhua'aj pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'áa pu ja'hua' chíjtyaanyi' já'chajca'aj, ti naa eenye' tyúuche'tyahua'aj, cáanarij jime' ti nacámuaa, ajta ti jí're'en, a'náj tina'aj pu tyí'ye'estyahua'aj, ajta jéehua pu tyá'najchica'aj i ti tyihuá'cue'tyahua'aj. ²⁰ Ajta a'íjna i tiquee je'ej tyéejviicue', a'áa pu je'tyájcay jo'tij ja'pueertaj a ti ja'chej i chíjtyaanyi'. A'yaa pu ántyapuaaca'aj a'íjna i a'tíj tijin Lázaro, a'íi pu tyí'cui'ca'aj, néijmi'que' pu cá'atzaca'aj. ²¹ Jaxie'va'ca'aj ti jáacua'nyij i cue'ráj ti tye'nyij ti tya'cájvitzej i méesaj japua jo'tij tyajá'cua' i chíjtyaanyi', majta i tzi'cíj mu ajo're'nyinyiica'aj, majta jacányesixi'ij i ti cá'atzaj jitze.

²² 'Tiquij a'ájna xicáara' ti'ij jitzán huamuí' a'íjna i Lázaro, a'íimaj i maj tyí'huüre' u tajapuá,

a'íi mu yo'ví'tij i Abraham jimi jo'tij Dios já'sejre', ajta a'íjna i chíjtyaanyi', tí'ij ij ajta huamuí', majta ja'vá'naj. ²³ A'áa pu jo'tyá'itzee jo'tij já'taa, jéehua pu jajpuéjtzica'aj a'íjna i chíjtyaanyi'. Aj pu'ij jaaséej a'íjci i Abraham, ajta a'íjci i Lázaro tí ajo'tyávaaca'aj i Abraham jamuán.

²⁴ 'Aj pu'ij jaatajé tijin: "Abraham mu paj nyavástará', ná'ancu'vaxi', pata'aj mu yo'ta'ítयेj a'mújci j mu Lázaro tí'ij a'múu jaatyáru'nyej i juxityéj tí'ij naatyácimua jritye'en i nyenyanúu jitze, jí'nye jéehua nu jajpuéjtzij iye'e j tíéj tza-jta'." ²⁵ Ajta a'íjna i Abraham, a'yaa pu tyu'tanyú j tijin: "Nyiyóoj, ¿nyij pequee jamua'reej je'e j paj jéehua tyí'huá'tyamua'vej patí'ij pooj júurica'aj i cháanacaj japua? Ajta a'mújna mu Lázaro, jéehua pu jaapuéjtzitariaca'. Ajta ijíj a'íi pu jutyamua've' a'yájna, pajta muáaj, ijíj paj japuéeztij puá'mej. ²⁶ Ajta ijíj, a'yaa pu een, pu'ríj a'yan huó'ruuj tí acacúunyjme, a'íj pu jin quee i'ríj maj antáciñnyej a'múu pujmua' mua'ajmaj jimi, capu ajta i'ríj maj a'yun pujmua' eetáciñnye ityájma jimi."

²⁷ 'Tí'ij ij a'yan tyu'tanyú j tijin: "Nyavástará', a'yaa nu tyí'muahuaviij paj a'mújci j Lázaro huata'íjtye' tí a'áa ja'tanyéj i táataj tí ja'chej, ²⁸ jí'nye anxívicaa nu tyí'ihuaamua', che' a'múu tyámua' tyihuo'té'exaatye'en mej mij quee a'yun pujmua' jo'vá'ci'ca'an jo'tij ja'puejtzij." ²⁹ Abraham pu a'yan tyaaté'exaa tijin: "A'íi pu huatyá'itzee a'íjma jimi a'íjna Moisés tí jo'yú'xaca', ajta i maj jo'yú'xaca' a'íimaj i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, miche' a'íj

huánamuaj.” ³⁰ Ajta a'íjna i chíjtyaanyi', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Nyavástara', mu paj Abraham pu'éen, camu ja'tzaahuatye' a'íjci, ajta tipua'aj a'tíj ti arí huamuí' huataséjre'en a'íjma jimi, aj mu mij seequéj tyí'mua'tyij i Dios jimi.” ³¹ Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin: “Tipua'aj mequee jáanamuajri' je'ej ti tyu'taxájtaca' a'íjna i Moisés, ajta a'íjma i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, camu majta ja'antzaahuatye'sij tipua'aj síij hua' jimi huataséjre'en i a'tíj ti arí huamuí'.”

17

Tipua'aj a'tíj tyi'tíj jin ootyá'itzeere'en
(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj jamuán huacíj tijin: —Jéehua pu tyí'sejre' je'ej siaj tyi'tíj jin tyityo'tyá'itzeere'en i Dios jimi, je'ej pu pua'aj tye'mej a'íjci jimi i a'tíj ti ca'nyíjra'aj hua'tá'caa mej mij séecan tyi'tíj jin ootyá'itzeere'en i Dios jimi. ² Jéetze' pu jatyáhuí'rii a'íjci i a'tíj maj ja'cátapi' i cijpáara'an jitze i tyetyéj so'nyíj ti ve'éj, majta je'en ja'tyárieenyij jájritze' tí'ij a'áa ja'tyájmui'nyij, jéetze' pu jatyáhuí'rii quee tipua'aj ca'nyíjra'aj hua'tá'care'en a'íjma i maj cíle'en mej mij a'íjmaaj ootyá'itzeere'en i Dios jimi. ³ A'íj pu jin tyámua' xu'uj mua'aj.

'Tipua'aj a'ihuáara' tyi'tíj jin ootyá'itzeere'en, pata'aj jajtyá'xi'in, tipua'aj uhuóomua'tzij, aj pej pij tyaatú'uunyi'. ⁴ Tipua'aj séej xicáj a'tíj aráahua'puaj ootyá'itzeere'en aj jimi,

tipua'aj ajta je'en aráahua'puaj ajo're'nyej a'jimi ti'ij muaatáhuavii yee tyinaatú'uunyi'ri' i nyaj jin ootyá'itzee a'jimi, a'yaa paj huárinyij petyaatú'uunyi'.

Tipua'aj a'tij tyá'tzaahuatye'ej

⁵ Majta a'íimaj i maj tamuáamuata' japan hua'puaj ará'asej, a'yaa mu tyaaté'exaa a'íjci i tavástara' tijin:

—Taata' tyata'aj jéetze' tyá'antzaahuatye'en.

⁶ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íi pu'uj juxie've' siaj tyá'tzaahuatye'ej, tipua'aj cíi setyá'tzaahuatye'ej, a'yaa pu tyu'tái'riitarij siaj a'yan tyaata'íjtye'en a'íjci i xápua' ti eetácutyej, ti a'áa jé'ta' jáata' ja'tyóohuiitye'en jusíj, ajta i xápua', a'yaa pu rinyij je'ej siaj tyaata'íjtye'sij.

Je'ej ti tyúuxie've' a'íjci jimi i ti tyí'huüre'

⁷ Tipua'aj a'tij tyí'muarie'ej ja'mua jimi a'íjci jime' i ti tasáahua na'ríj cánya'xii ti siire', ti'ijta uvé'nyej ti utyojo'vá'muariej, “¿Nyiquij a'yan setyaatájeevij yee mujo'té'yi'ij, huayíxi'ij pata'aj tyú'cua'nyij”? ⁸ Caxu xaa nyu'uj a'yan tyaatájeevij, sulu a'yaa xu'uj tyaatájeevij tijin: “Pata'aj tyámua' tyú'uurej i nyaj tyí'cua'nyij, pajta tyámua' eenye' pej pij tyináacue'tyej, aj pej pij tápij muáaj tyí'cua'nyij, pajta huaye'en.”

⁹ Ajta ti'ij a'yan tyú'uurej je'ej siaj tyaata'íj, caxu siajta je'ej tyaaté'exaatye'ej yee che' Dios tyimuaanájchitye'en. ¹⁰ A'yaa xu cha'taj siana'aj mua'aj tyu'taxáj, tipua'aj seríj néijmi'i jin a'yan huárinyij je'ej ti i Dios tyajamuata'íj, a'yaa xu

tyu'taxáj yee: “Catu tyi'táj huiire', ji'nye a'yaa tu'uj huaráj je'ej ti tyi'taci'puaaca'aj.”

Ti'ij Jesús tyihuó'huaa a'íjma i maj tamuáamuata' ará'asej

¹¹ Óoche' pu huama'caj i juyéj jitze Jerusalén ti jó'nyaa, a'áa pu huatyéenyej a Samaaria, ajta a Galilea. ¹² Ti'ij a'áa joomá'caj a'áa mu ye'entyinájchaca' i tyétyacaa i maj tamuáamuata' ará'asej, metyi'cucui' a'íimaj a'íjci jime' ti tyinyáxij huá'hue'ra' jitze i maj a'yan jatamuá'muaj tijin léepraj, a'áa mu imuáj jo'tyáhuiixij. ¹³ Mati'ij mij ca'nyiin jin jaatajé a'yan tijin:

—Jesús, mu paj maestro pué'een, tá'ancu'vaxi'.

¹⁴ Ti'ij Jesús huo'séj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siata'aj ujó'ju' hua' jimi i maj tyi'huiire' u tyeyúuj tzajta' siaj sij huatóosejrata a'íjma jimi.

Mati'ij móoj ajoojú'caj, aj pu'ij capua'riaca'aj i atzáj mati'ij mij naa éenye'ej muá'raa. ¹⁵ Ti'ij síj huóosej tijin pu'ríj huarúj, aj pu'ij huariá'raa tye'tyóotzi're'ej i Dios, ca'nyiin jime'. ¹⁶ Aj pu'ij tyítunutaca' avéjri' i Jesús jimi, ajta ecóotutaca' ti'ij ij tyaatatyójtzi'rej. A'íjna i a'táj, Samaaria pu já'ma'can. ¹⁷ Jesús pu a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—¿Nyij mequee tamuáamuata' ará'asej i maj huarúj? ¿Jo'nyij je'ej mé'een i séecan i maj arámuaacuaj? ¹⁸ ¿Nyij a'múu na'aj jusíj huariá'raa, a'mújna ti séej chuéjra' japua já'ma'can ti'ij tyámua' tyaatá'an i Dios?

19 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti tyí'cui'ca'aj tijin:

—Ájchesij pata'aj jó'ra'nyij, ji'nye petyá'antzaahuj, a'íj paj jin períj huarúj.

Je'ej ti éenye'ej ta'mej a'ájna xicáara' ti jitzán i Dios tyu'ta'íjtaj

(Mt. 24:23-28, 36-41)

20 A'íi mu i fariseos a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús a'náj ti huataséjre'ej i Dios ti jin tyu'ta'íjtaj, aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaa j tijin:

—A'íjna i ti jin Dios tyu'ta'íjtaj, capu tyi'tíj pué'een ti séejre' i siaj sij jin jáamua'reej.

21 Camu majta a'yan tyaataxájta i tyeítjee yee: “Yána'aj huatyéjve”, na'ríij yee “Mána'aj huatyéjve”, ji'nye a'íjna i ti jin i Dios tyí'ijta pu'ríj yésejre' ja'mua tzajta'.

22 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa a'íijma i maj jamuán huacíj tijin:

—A'yaa pu atyojo're'nyesij i xicáara' siaj jitzán a'yan tya'xié've'ej xá'ju'un siaj jaaséej nyati'ij tyu'ta'íjtaj néijmi'i jime' i nyaj jin antyínyamua'reeriaj, siajta mua'aj caxu jaséjran.

23 Séecan mu a'yan tyu'taxájtaj yee: “Yána'aj huatyéjve”, na'ríij yee: “Mána'aj huatyéjve”; caxu ujó'ci'ca'an hua' jamuán.

24 Ji'nye a'yaa nu séeria'aj na'mej a'ájna xicáara' nyati'ij jitzán tye'entyárutyij a'íjci jime' nyaj néijmi'i jin antyínyamua'reeriaj na'mej. A'yaa nu cha'taj nyana'aj huasé'rihua'aj na'mej mati'ij i maj tyóona'axcava'ra i jútye', tí'ij ootátaaxi'in, jiye'tzín pu huanyéeri'ciriajra'aj.

25 Ajta anaquéj pu a'yan tyúuxie've' nyaj jéehua

jaapuéjtzitarej, a'yaa pu ajta tyúuxie've' maj manúurieenyij a'íimaj ijíij maj huátयेityee.
 26 A'yájna tí'ij tyu'ríj ajca'huáj imuáj tí'ij ooj júuricaj a'íjna i Noé, a'yaa pu cha'taj na'aj tye'mej a'ájna xicáara' jitze nyaj jitzán ya'uvé'nyesij, i nyaj nyajta tyévíj jitze huanie'huaca'.
 27 Metyí'cua'caria'aj i tyeítyee, majta ya'caria'aj, séecan mu nyéjnyai'ijchacaria'aj, a'yaa mu rijcaj 'asta na'aj quee Noé utyájrurij i báarcuj jitze, aj mu mij jéehua huatyéviiyaca' tí'quij tyíjistyaca' i jájtyij, a'íi pu néijmi'caa antyipua'rij.
 28 A'yaa pu cha'taj tyáaru ajca'huáj imuáj tí'ij ooj júurica'aj a'íjna i Lot, a'íi mu tyí'cua'caria'aj i tyeítyee, majta ya'caria'aj, majta tyí'nanaava'aj, majta tyí'tooca'aj, majta tyí'huastyahua'aj, majta chí'ij ta'huacaria'aj.
 29 Ajta a'ájna xicáara' jitze tí'ij Lot eerájraa a'ájna a Sodoma, aj pu'ij tíej huatyéviiyaca' asúufrej tí á'naxcaj, aj pu'ij néijmi'caa antyipua'rij.
 30 A'yaa pu cha'taj na'aj tyihuá'uurej a'ájna xicáara' jitze tí'ij huataséjre'en i tí ajta tyévíj jitze huanie'huaca'.

31 'A'yaa xu huárinij a'ájna xicáara' jitze, tipua'aj a'tíj a'áan jó'ojvaacaj i juchi'ij japua, tipua'aj chí'táj tyi'ráa'caj i tyía'ra'an, che' quee acáyican tí'ij tyi'rá'an. Ajta i tí tyaja'muarie'ej i juví'ra'taj, che' ajta quee ajo'ré'nyinyiica'an ajuchéj.
 32 Siata'aj jo'támua'reej je'ej tí tyáaru j i íira'ra'an i Lot.
 33 A'tíj tína'aj tí jacha'ij i ju júuricamej tí'ij quee tyi'tíj je'ej jooriaj, a'íi pu yo'riésij. Ajta i a'tíj tí yo'riésij i ju júuricamej nye jitze ma'can, a'íi pu xaa jusén jin

huatyá'itzeere'ej.

³⁴ 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'ájna tíca'rij tzajta', mahua'puaj mu huaje'tij muá'ju'un i utáatzij japua. Dios pu séej á'vi'tin, ajta i síij a'áa pu jo'tyá'itzeere'ej. ³⁵ Majta hua'puaj i

úucaa, néijmi'i mu tya'ti'xíj muá'ju'un, Dios pu séej á'vi'tin, ajta i síij, a'áa pu jo'tyá'itzeere'ej. ³⁶ Majta hua'puaj tyétyacaa, a'áa mu néijmi'i tyaja'muá'rie'ej muá'ju'un i ví'ra'taj, Dios pu ajta séej á'vi'tin, ajta i síij, a'áa pu jo'tyá'itzeere'ej.

³⁷ Majta a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—Tavástara', ¿jo'nyij a'yan tyajá'rinyij?

A'yaa pu tyu'tanyúj tíjin:

—Jo'tíj jo'riá'ca'aj tyi'tíj ti huamuí', a'áa mu ja'tyúusiire' i muá'rie'caj.

18

A'íjna i íiti' ti jusíj ajta i juées

¹ Aj pu'ij Jesús séej nyúucarij jin tyi-huo'té'exaaj mej mij jáamua'reej ti a'yan tyúuxie've' maj a'náj tina'aj nyuucacaj, majta quee tyóoxa'huata'an. ² A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tíjin:

—A'áa pu ja'hua' séej chájta'naj jitze a'tíj já'chajca'aj ti juées jin tyi'tyávaaca'aj, capu já'astyajca'aj i Dios, capu ajta jitzán juxié'va'ca'aj je'ej ti tyi'tíj huá'uuriajca'aj i tyeítyee. ³ Meentyij síij íiti' a'áa já'chajca'aj ti antyúusiijtariaca', a'náj ti na'aj pu ajo'ré'nyinyiica'aj i juées jimi, a'yaa pu tyá'huaviiraca'aj ti jo'xá'pui'intari'tze'en a'íjci

jìme' ti a'tíj jájcha'ìire'. ⁴ Ajta a'íjna i juées pu'ríj á'tyeevi'ca'aj tiquee janamuajraca'aj, aj pu'ij a'yan tyu'muá'aj tíjin: "Jexaa nyu'uj, canu já'tyese' i Dios, capu ajta nye jítze juxie've' je'ej ti tyi'tíj huá'uurej i tyeítyee. ⁵ Ajta a'mújna mu íiti', tí'ij pu na'aj pu yatányinyii, ajta nya'itziitye'. Nyáaj nu já'xa'pu'i'ntari'tze'en a'íjci jìme' ti a'tíj jájcha'ìire', ta'aj ij quee che' yatányinyiica'an na'riij quee nyatácua'naxi'ij a'íjci jìme'."

⁶ Ajta tavástara' pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tíjin:

—A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'íjna i juées ti je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ij. ⁷ Ajta i siaj ja-jvástara', ¿nyiquee a'yan cha'taj na'aj hua' japua tyu'tányuusij a'íjma i ti hua'antyíhuoj i maj a'náj tina'aj jahuaviij tíca' majta tújca'rij tzajta'? ¿Nyiquij á'tyeeren tí'ij a'yan rinyij? ⁸ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', Dios pu ja'mua japua huatányuusij, capu á'tyeeren. Ajta tí'ij uvé'nyej i ti ajta tyéviij jítze huanie'huaca', ¿nyiquij ooj hua'tyoonyij i maj tyá'tzaahuatye' úyan i cháanacaj japua?

A'íjna ti fariseo pué'een, ajta a'íjna i ti huá'jijva'ca'aj i maj tyí'ti'ijcicaa

⁹ Jesús pu ajtáhua'aj séej nyúucarij jin tyihuo'té'exaaaj a'íjma jìme' i maj a'yan tyu'muá'aj i jutzájta' tíjin tyámua' mu tyí'tyetyeítyee, i maj majta hua'xaahuaaj i juxa'aj tyeítyee, a'yaa pu tíjin:

¹⁰ —A'íimaj i maj hua'puaj i tyétyecaa a'úu mu jo'tyájrupid i tyeyúuj tzajta' mej mij hu-atyényuunyij, síj pu fariseo pué'een, ajta i

síj, a'íi pu puíríci j i ti huá'jijva'ca'aj i maj tyí'ti'ijcicaa.

¹¹ 'Ajta a'íjna i fariseo, a'íi pu huatyéechaxij ti'quij huatyóochej ti a'yan tyu'tyényuunyij tijin: "Dios, tyámua' nu tyí'muatyojtzi're' muéetzij, ji'nye canu a'yan een mati'ij i séecan i tyeítyee. A'íi mu tyí'nahua'raj, majta je'ej pua'aj tyityeetyúucha'ij, majta juxana'cire' séecan jamuán i úucaa, canu nyajta a'yan een ti'ij a'mújna i ti huá'jijve' a'íjma i maj tyí'ti'ijcicaa. ¹² Hua'puaj nu nye itzi'vii séej itéerij jime', nyajta a'yan tyi'tá'caa séej tamuáamuata' ti anxityej jitze ma'can i nyaj jamue'tij."

¹³ 'Ajta a'íjna i ti huá'jijve' i maj tyí'ti'ijcicaa, a'áa pu imuáj a'tzúj jo'tyéechaxij, capu ajta óoca'nyajca'aj ti jútye' jó'nyeerej, sulu an-tyóoto'xa'aj i jutavíj jitze i jumuáca' jime'. A'yaa pu tyu'tyéenyuj tijin: "Dios, pata'aj ná'ancu'vaxi' nyéetzij, ji'nye je'ej nu pua'aj tyi'tyínyecha'ij." ¹⁴ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' a'íjna i a'tíj ti huá'jijve' i maj tyí'ti'ijcicaa, a'íi pu xaa ji'réenya'aj huatyá'itzee i jutzájta' ti'ij jó'raa i juchéj, ajta i fariseo capu ji'réenya'aj huatyá'itzee, ji'nye tipua'aj a'tíj óotzaahuatye'ej, a'íi pu huatóotyevi'ra'astaj. Ajta i tiquee a'yan tyóotzaahuatye', a'íi pu jéetze' juxie've' i Dios jimi.

*Ti'ij Jesús tyámua' tyihuo'tá' a'íjma i ti'ríj
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)*

¹⁵ Majta séecan i tyeítyee, ti'ríj mu aye've'vi'tichej i Jesús ti'ij hua'vá'muarie'xi'in ti'ij Dios a'íjci jin tyámua' tyihuo'tá'an. Mati'ij

a'íimaj huo'séj i maj Jesús jamuán huacíj, aj mu mij hua'ajtyá'xij i tyeítyee. ¹⁶ Ajta a'íjna i Jesús, a'í pu huo'tajé i ti'ríj mej mij aje're'nyej jimí, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tíjin:

—Miche' mahuaja've'vi'tij nyej jimi mu ti'ríj, caxu huá'ijmuejra, ji'nye jo'tij i Dios tyejé'ijtaj a'íjma pu ci'tyij i maj a'yan een mati'ij mu ti'ríj. ¹⁷ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'tíj tiquee a'yan een ti'ij síj i pá'ri'ij, capu a'áa jo'tyárutyij jo'tij i Dios tyejé'ijtaj.

I tyamuéej ti chújtyaanyi', Jesús pu jamuán tyu'taxájtaca'

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Síj ti tyí'ijta pu a'áa jo'tyávaaca'aj, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús tíjin:

—Maestro, mu paj tyámua' tyí'tyevij, ¿tyi'tanyí juxie've' nyaj a'yan huárinyij ti'ij náaci'tyij nyaj júurij ná'ra'nyij ti'ij na'aj jusén jime'?

¹⁹ Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tíjin:

—¿Ji'nye een jime' a'yan petyí'nyaxaj yee nyaj tyámua' tyí'tyevij? Síj pu a'ín pué'een i ti naa tyí'tyevij, a'í pu a'ín pué'een i Dios.

²⁰ Papu'rij jamua'reej je'ej ti Dios tyu'ta'íjtaca' yee: “Capáj axana'círía'aj; capáj tyí'tyacui'caj; capáj tyí'nahua'aj; capáj pajta tyí'hue'tacare'en. Pajta tzáahuatyí'ra'aj tyícha'ij jimi a' táataj, pajta a' náanaj.”

²¹ Ajta a'íjna i tyamuéej a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Néijmi'i nu jin tya'rá'astej nyati'ij nyana'aj tyí'pa'ri'istaca'aj.

²² Tí'ij Jesús jáanamujri' je'ej ti tyu'taxájtaca', aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Síij pu ooj muá'itziitye', pata'aj néijmi'i tyú'toonyij a'chu paj tyí'ijcha'ij, aj pej pij huo'rían i túmii a'íjma i maj quee je'ej tyé'viicue'. Aj paj xaa ja'ancuriáa'sij i ti tajapuá já'sejre' a'íjna ti huápu'ij tyá'najchij, aj pej pij mujo've'me'en pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

²³ Ajta a'íjna i tyamuéej tí'ij jáanamujri' je'ej ti i Jesús tyu'taxájtaca', tyámua' pu tyu'tóoxaamujri, jí'nye jéehua pu tyí'ijcha'íica'aj. ²⁴ Aj pu'ij Jesús ja'ráasej, tí'quij a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—Tyámua' pu tyihúa'muarie'riste' a'íjma chíjtyaanyi' mej mij utyájrutyey u tajapuá Dios ti já'sejre'. ²⁵ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' ti jéetze' muárie'rij ti chíjtyaanyi' utyájrutyey u tajapuá Dios ti já'sejre' quee ti caméeyuj anájrutyey i pí'se'ej jitze.

²⁶ Majta a'íimaj i maj jáanamujri', a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿A'tanyíj ij i Dios jimi huatyá'itzeere'ej?

²⁷ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa jíjin:

—A'íjma jimi i tyétyacaa, capu je'ej tyí'rij, ajta Dios jimi néijmi'i pu tyí'rij.

²⁸ Ajta a'íjna i Pedro, a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Maestro, néijmi'i tu tyeríj atyojoohua'xij i tyaj tyí'ijcha'íica'aj tyej tyij ajamuán huací'ca'an.

²⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa jíjin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' a'tíj tina'aj ti metyoohúa'xij típua'aj juchi'ij, na'ríj ju'íj, nusu

ì ju'ihuáamua', nusu ì juhuásimua', na'ríij ì juyójmua', tí'ij a'íjci jin a'yan huárinyij je'ej tí ì Dios tyí'ijta, ³⁰ jéehua pu jéetze' tya'ancuriáa'sij ijíij tí yajooméj a'íjci jitze ì cháanacaj, ajta a'íi pu júurij ja'mej tí'ij na'aj jusén jime'.

*Jesús pu'ríj huéecaj jaataxájtaca' ì tí mui'nyij
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)*

³¹ Tí'ij ij jujíme' huo'tajé a'íjma ì maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'yaa pu tyihuo'té'exaa'j tíjin:

—Tu'ríj ijíij a'áa jó'ju' a Jerusalén, jo'tij néijmi'i tyaja'róo'astej je'ej maj tyo'yú'xaca' a'íimaj ì maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj nyéetzij jime', ì nyaj nyajta tyévíj jitze huanie'huaca'.

³² A'íi mu nyéetzij tyu'tátuiire'sij a'íjma jimi ì maj séej chuéj japua já'ma'can, majta a'íimaj mu naatyáxaahuataj, majta je'ej pu'aj tyí'nyaxajtan, majta na'rátzi'tzique'muaxi'ij.

³³ Majta je'en naatyávaxi'ij, mati'ij mij nyeje'catan, ajta tí'ij huéecaj xicáj tyoomá'caj, aj nu nyijta huatájuuritaj.

³⁴ Majta a'íimaj ì maj jamuán huacáj, camu yo'itéej muá'raa je'ej tí tyi'tíj tyu'taxájtaca' camu majta jáamua'reeri' je'ej tí huatóomua'aj, ji'nye camu tyámua' tyiyo'itéej muá'raa.

Jesús pu tyáahuaj a'íjci ta'rácuun a'ájna a Jericó

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Tí'ij ì Jesús arí avéjri' joomá'caj a'ájna a Jericó, síj tí arácun pu a'áa je'tyácatyij ì juyéj jitze, túmii tí huá'huaviiraca'aj. ³⁶ Tí'ij

huó'namuajri' maj jéehua tyeítyee mu jó'ci'ca'aj, aj pu'ij tyu'ta'íhuo' tyi'tíj ti je'ej rijcaj. ³⁷ Matí'ij mij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Ya pu ja've'mej a'íjna i Jesús, Nazaret ti já'ma'can.

³⁸ Tí'quij a'yan tyu'jíhuaca' tíjin:

—Jesús, mu paj yójra' pué'een a'íjci i David, ná'ancu'vaxi' nyéetzij.

³⁹ Majta i maj anáatya'aj muaajú'ca'aj, a'íi mu jajtyá'xij tí'ij quee che' ave'nyuuca'an. Ajta a'íjna jéetze' pu ca'nyíin jin tyu'taxájtaca' a'yan tíjin:

—Jesús mu paj yójra' pué'een a'íjci i David, ná'ancu'vaxi' nyéetzij.

⁴⁰ Aj pu'ij oocháxij a'íjna i Jesús, ajta huo'ta'íj maj aye've'vi'tíj jimí, tí'ij a véjri' aja'vá'ma'ca'aj, Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

⁴¹ —¿Ji'nye tyi'tíj petyí'xie've' nyej nyij a'yan huárinyij ajimi?

Aj pu'ij i ta'rácuun a'yan tyu'tanyúj tíjin:

—Nyavástara', a'yaa nu tyá'xie've' nyej nya-jtáhua'aj atányeerej.

⁴² Aj pu'ij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Atányeerij, ji'nye petyá'antzaahuaaj a'íj paj jin períj huarúj.

⁴³ Tí'ij a'yan tyaaté'exaa, aj pu'ij i ta'rácuun atányeeriaca', ajta jamuán jó'raa i Jesús, tye'tyóotzi're'ej i Dios, majta néijmi'i i tyeítyee i maj jaaséej, a'íi mu majta tyaatatyójtzi'rej i Dios.

19

I Jesús ajta a'íjna i Zaqueo

1 Tì'ij ij Jesús a'áa jo'tyájrurij a Jericó, a'áa pu jé'ta' jooma'ca'aj i chájta'naj jitze. 2 A'áa pu síij tyáati' já'chajca'aj ti chújtyaanyi', ti a'yan ántyapuaj tijin Zaqueo, a'íi pu a'íin pué'een i ti tyihuá'ijtye' a'íijma i maj huá'jijve' i maj tyí'ti'ijcicaa. 3 A'íi pu jaséjramui'ca'aj a'tíj ti pué'een i Jesús, ajta capu i'riitaca'aj, ji'nye jéehua mu tyeítýee, ajta chí uhuátýeevi'ij a'íjna i Zaqueo. 4 Aj pu'ij anayíixi'ij jo'téechajraa, tí'ij ij antýíraj i méjchi jitze tí'ij jaaséej, ji'nye pu'ríj jamua'reeriaca'aj tijin a'áa pu je're'nyesij. 5 Tí'ij Jesús a'áa je're'nyej, aj pu'ij ájnyeeriaca', tí'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Zaqueo, pata'aj jiye'tzín acájra'nyij, ji'nye ijíij nu a'áa ja'rá'ixaj a paj ja'chej.

6 Tí'quij jiye'tzín acájraa, aj pu'ij tyámua' tyetyéejeje a'íjci i Jesús. 7 Majta a'íimaj i tyeítýee, matí'ij jaaséej aj mu mij huatyóohuij maj je'eje pua'aj tyaaxáj a'íjci i Jesús, a'yan tijin:

—A'áa pu jo'mej tí'ij a'áa ja'rá'astij jo'tíj ja'chej síij ti je'eje pua'aj tyí'tyúucha'ij.

8 Aj pu'ij i Zaqueo ájchej tí'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Nyavástara', jé'ta' nu tyihuo'tapuéjve'sij i nyaj tyí'ijcha'ij a'íijma i maj quee je'eje tyéejviicue'. Ajta tipua'aj a'náj a'tíj tyí'tíj nyaanáhue'ri', muáacuacaa pua'mácan nu jaatátuiire'ej.

9 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Ijíij pu xaa Dios arí huó'huii a'yaa mej chej, ji'nye a'íjna i a'tíj, ajta pu a'íin pué'een i Abraham tí jitze eeráma'can. 10 Ji'nye nyáaj

i nyaj nyajta tyéviij jitze huanie'huaca', a'yaa nu een jin mujo've'mej nyej nyij huó'huoonyij, nyajta huó'huiire'en a'íjma i maj jó'vatziijca'aj.

A'íjna i túmii tamuáamuata' ti ará'asej
(Mt. 25:14-30)

¹¹ Móoche' mu tyi'namuáaracaj i tyeétyee, ti'ij Jesús séej nyúucarij jin tyihuo'té'exaa, ji'nye pu'rij avéjri' jooma'ca'aj a Jerusalén. Majta a'íimaj i tyeétyee, a'yaa mu tyí'mua'ajcaa tíjin pu'rij tímua' huataséjre'sij i Dios ti jin ti tyu'ta'íjtaj íiyan i cháanacaj japua. ¹² A'íj pu jin a'yan tyihuo'té'exaa jíjin:

—A'áa pu síij tyáati' já'chajca'aj, ti hua' jitze eeráanyej i tyeétyee i maj tyí'íjtaca'aj, ti'quij ujó'mej séej chuéj japua mej mij a'áa ye'entyíhuoonyij rey jime', ti'ijta ij uvé'nyesij. ¹³ Ti'ij quee xu jo'yi'váacaj, tamuáamuata' pu pua'mácan huatacho'vej i maj jimi tyí'muarie', aj pu'ij i túmii huo'riáa' tamuáamuata' ara'astima'caa séej ajta séej, a'yaa pu tyihuo'té'exaa jíjin: “Siata'aj tyu'muárie'en a'íjci jime' i túmii, 'asta nyana'aj quee uvé'nyej.” ¹⁴ Majta a'íimaj i tyeétyee, a'íi mu jájcha'íiria'ca'aj, mati'ij mij séecan huata'ityaca' mej mij a'yan tyu'taxáj yee: “Catu jaxie've' ti a'íin tye'entyájrutyey rey jime'.” ¹⁵ Ajta a'íi pu tye'entyájrupij rey jime', ajta je'en uvé'nyej a'ájna jo'tij ja'chej, aj pu'ij huo'tacho'vej a'íjma i túmii ti huo'riáa' ti'ij jáamua'reej a'chu maj jaamué'tij síij ajta síij. ¹⁶ Ajta i ti anaquéej aje're'nyej, a'yaa pu tyaaté'exaa jíjin: “Nyavástara', a'íjna i

túmii muéetzij ti mua' a'rij, tamuáamuata' pu pua'mácan huamue'tij i ti tamuáamuata' ara'ástimee.” 17 A'yaa pu tyu'tanyúj a'íjna i ti tyé'ijtye' tijin: “Xá'puí' paj huaríj mu paj tyámua' tyí'nyahuiire', ji'nye tyámua' pej tyéecha'ij i nyaj cǎi caa tyimuaatá', nyáaj nu tyimua'antyárujtye'ej pata'aj tyu'ta'íjtaj tamuáamuata' pua'maquéj i chájta'naj jitze.” 18 Ajta i ti tyí'huiire' ti je'tyáa'sej, a'íi pu ajta aje'ré'nyej, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Nyavástara', a'íjna i túmii, muéetzij ti mua' a'rij, anxívicaa pu pua'mácan huamue'tij i ti tamuáamuata' ti ara'ástimee.” 19 Ajta a'íjna i ti tyé'ijtye', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “A'yaa nu tyimua'antyárujtye'ej pata'aj tyu'ta'íjtaj anxívique' pua'maquéj i chájta'naj.” 20 Ti'quij ajtáhua'aj sǎij aje'ré'nyej ti jimi tyí'huiire', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: “Nyavástara', ya'cuíj muéetzij ti mua' a'rij i túmii, yaa nu ja'ancuriá'ji'quej cǎixurij jitze, nyati'ij nyij jaatyá'avaataca'. 21 A'yaa nu huaríj, ji'nye nyamuatzii'nyaca'aj, muárie'rij ti a'tíj tyámua' tyu'tyá'itzeere'en ajimi, muáaj paj jaariá'si'rii i paj quee tyu'tá', pajta tyí'tza'nacaa jo'paj quee tyojo'huástej.” 22 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna i ti tyé'ijtye' tijin: “Muáaj paj quee tyi'tíj huiire', nyáaj nu muá'xijtye'en a'íjci jime' je'ej paj tyu'taxájtaca'. Muáaj paj jamua'reeriaca'aj tijin ca'nyéjrij nu jin tyí'ijta. Nyajta jaariá'si'rii i nyaj quee tyu'tá'. Pajta a'yan tyí'nyaxaj nyaj tyí'tza'nacaa jó'nyaj quee tyojo'huástej. 23 ¿Ji'nye een jime' pequee a'áa

yóotoj i túmii hua' jimi i maj tyu'nyéjtyej tí'ij jaamué'tin? A'yaa paj huárinyiiche', nyáaj nu nyij ja'ancuriá'nyijche' nyéetzij tí nya'a'rij, nyajta i tí jaamué'tij nyati'ij uvé'nyej."

²⁴ Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa a'íjma i maj avéjri' jo'tyú'uuca'aj tíjin: "Siata'aj jáa'ri' i túmii tí jí'tyáa', siaj síj jaatá'an a'íjci i tamuáamuata' tí jaamué'tij." ²⁵ Majta a'íimaj a'yaa mu tyaaté'exaa tíjin: "Tavástara', ¿jí'nye tí'ij? A'múu pu arí jí'tyáa' tamuáamuata' pua'mácan i túmii." ²⁶ A'yaa pu tyihuo'té'exaa tíjin: "A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'táj tina'aj tí jéehua tyí'ijcha'íj, jéetze' pu tyá'ci'tiyí a'íjci. Ajta a'táj tí cí na'aj tyí'ijcha'íj, a'íj mu tyáa'ri'raj i tí cí tyí'ijcha'íj. ²⁷ Majta a'íimaj i maj nyéjcha'íire', i maj quee jaxie'va'ca'aj nyaj rey jín tye'entyájrutyey, maj siahuaaja've'vi'tij, siata'aj huó'cui'nyij iiye'ej véjri' nye jimi."

Tí'ij Jesús ujo'tyárutyij u Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Tí'ij Jesús jaatapuá'citaca' tí tyihuó'ixaatyej, aj pu'ij ta'ij jó'raa Jerusalén tí ooj jó'yi'ij. ²⁹ Tí'ij a'áa véjri' joomá'caj a Betfagé, ajta a'ájna a Betania, chájta' tí a'áa jo'tacá'aj i jiríj jitze tí a'yan tyaja'rájtyapua'j tíjin Aseitúunajrimi. A'áa pu hua'puácaa huata'ítyaca' i maj jamuán huacíj, a'yaa pu tyihuo'té'exaa jíjin:

³⁰ —Siata'aj a'áa ja'tanyéj a'ájna chájta', siati'ij a'áa ja'rá'astij a'áa xu púuru' já'tyoonyij tí aje'riá'tapi', tíquee xu a'náj a'táj japuan á'yi'xaca, siata'aj je'ejxista siajta je'en uya'ráaja. ³¹ Típua'aj a'táj

a'yan tyajá'mua'ihuo'raj yee ji'nye een jime' setya'rájxinaj, a'yaa xu tyaaté'exaatye'en yee tavástara' pu jitze juxie've'.

³² Mati'ij mij ujó'ju' jo'tij huojo'ityaca', a'yaa pu atyojo're'nyej ti'ij tyihuo'té'exaaj a'íjna i Jesús.

³³ Mati'ij móoj je'ejxistájsima'caj i púuru', a'íi mu mij huo'séj a'íimaj i maj jacií, aj mu mij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye een jime' setya'rájxinaj mu púuru'?

³⁴ Mati'ij mij a'yan tyityaatanyúj tijin:

—Tavástara' pu jitze juxie've'.

³⁵ Aj mu mij tyúumaancaj tye'tyéveerej, mati'ij mij yo'jáj i Jesús jimi, mati'ij uya'ráaja aj mu mij ja'vá'raj a'íjci i Jesús i púuru' japua.

³⁶ Ti'ij na'aj tyu'má'ca'aj i Jesús, tyeítjee mu máancaj tyo'caváarajyi'caa i juyéj jitze jo'tij jooma'ca'aj.

³⁷ Ti'ij a'áa jo'camá'caj a'ájna Aseitúunajrimi, néijmi'i i maj jamuán huajú'ca'aj, a'íi mu huatyóohuij maj tyaatatyójtzi're'en i Dios a'íjci jime' maj huatóotyamua've'en, ji'nye jéehua mu tyu'séj i ti huápuí'ij tyúuxie've'. ³⁸ A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—¡Huápuí'ij pu naa een a'íjna i rey ti jime' tyi'tyéjvee ti yaja've'mej nyúucaritze' i Dios! Miche' tyámua' tyi'tyecháaj muá'ra'nyij a'íimaj i maj tajapuá já'sejre'. Miche' majta néijmi'i jáamua'reej i Dios ti néijmi'i jin putyí'uurej.

³⁹ Majta séecan i fariseos, mati'ij jáanamujri', a'yaa mu tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Maestro, huo'tá'ijmujri' mej mij quee che' a'yan tyí'tyiejijhuaj i maj ajamuán huaci'ij.

⁴⁰ Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Típua'aj a'íimaj muatyáapua'rej, tyetyéj mu mijta a'yan tyí'tyejijhuan.

⁴¹ Tí'ij véjri' ajooma'caj a Jerusalén, tí'ij jaaséej i chájta'naj, aj pu'ij huóoyiinyaca' a'íjci jime'.

⁴² A'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Típua'aj mua'aj ijíj síámua'reeriaj, tyi'táj ti pu'éen i ti tyámua' tyajamuaatá'sij, siaj sij tyámua' tyi'tyecháaj xá'ra'nyij i Dios jimi! Ajta ijíj pu'ríj aviitzi', capu ij che' i'ríj paj jaaséj.

⁴³ Pu'ríj atyojo're'nyesij ja'mua jimi a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán jamuaatanyó'si'tye'ej i maj jamuájcha'íire', a'íi mu mij jamuajnási, matí'ij mij jamuajnyo'si'tye'ej.

⁴⁴ Majta néijmi'que' mu tye'entyipua'ritye'sij, majta néijmi'caa cui'nyij i maj a'áa huacháatimee, néijmi'i mu huatyú'uunaj i tyetyéj ti jujapuá tyiquéetime, a'íjci jime' siaj quee jáanamuaajri' tí'ij Dios yatanyéj tí'ij ja'mua japua huatányuunyij.

Jesús pu tyámua' tyú'ruuj i tyeyúuj tzajta'
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Aj pu'ij ta'ij i Jesús utyájrurij u tyeyúuj tzajta', tí'quij huatyóochej ti hui'rámuaritye'en a'íjma i maj a'úun tyí'tooca'aj. ⁴⁶ A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze yee: “A'yaa pu tyí'huíire' i nye chí'ij mej mij a'úun huatyényuunyij i Dios jimi”, maj siajta mua'aj, a'yaa xu jáaruuj ti a'yan tyí'huíire'ej tí'ij tyásta'naj jo'maj náhua'rij jóo'ava'tacaa.

47 A'náj tina'aj pu tyihuá'mua'tyahua'aj i tyeítýee u tyeyúuj tzajta', majta a'íimaj i maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', majta i maj jéetze' va'cán jin tyityatatyij hua' tzajta' i tyeítýee, a'íi mu jahuooca'aj je'ej maj ye'ej tyeejé'caj. 48 Majta camu je'ej tyéejtyoj je'ej maj ye'ej huárinyij, ji'nye néijmi'i i tyeítýee, a'íi mu tyámua' tyá'namuajracuca'aj.

20

*I ti jin tyi'tyéjvee a'íjna i Jesús
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)*

1 A'yaa pu a'ájna tyu'ríj tí'ij ooj Jesús tyihua'mua'tyáacaj u tyeyúuj tzajta', ajta huá'ixaatya'ca'aj tyeítýee i nyúucarij ti jin Dios hua' japua huatányuusij, mati'ij a'íimaj aje'ré'nyej i maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta, majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', majta hua' jamuán i huáasij.

2 Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Tyi'tanyí jin petyi'tyéjvee pej pij a'yan ricij?
¿A'tanyíj a'íjci jin tyimua'antyáaruujtye?

3 Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Nyáaj nu nyajta séej tyajamuaata'íhuo'raj. Siata'aj naaté'exaatye': 4 ¿a'tanyíj uyo'ta'ityaca' a'íjci i Juan tí'ij huó'íiraj i tyeítýee? ¿Nyiquij i Dios ca' i tyeítýee?

5 Mati'ij mij huatyóohuij maj tyi'huó'íhuo' a'yaa mu tijin:

—Típua'aj a'yan tyetyaaté'exaatye' yee Dios pu uyo'ta'ítyaca', a'yaa pu tyitaaté'exaatye'ej yee: “¿Ji'nye siana'aj sij quee ja'antzaahuaaj?”

⁶ Ajta típua'aj a'yan tyetyu'taxáj yee tyétyacaa mu ja'antyíhuoj, aj mu mij néijmi'i i tyeítyee taatyáto'sixi'ij tyetyéj jime', ji'nye néijmi'i mu tyámua' naa tyá'mua'reej ti Juan a'íin pué'eenye'ej síj ti tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can. ⁷ A'íj mu jin a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Catu jamua'reej a'tíj ti uyo'ta'ítyaca' a'íjci i Juan ti'ij tyeítyee huá'íiraj.

⁸ Aj pu'ij i Jesús, a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Canu nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tíj nyaj jin tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan ricij.

I maj tyí'muijhuacaa maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeítyee

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Ajta je'en Jesús séej nyúucarij jin tyihuo'té'exaaaj i tyeítyee a'yan tijin:

—A'tíj pu úuvaj huahuástej, ti'quij séecan i tyeítyee huatanyéj mej mij a'áa tyojo'muárie'en i huastárij tzajta', aj pu'ij jó'raa a'íjna i a'tíj, ímuáj pu je'ej huárupij. ¹⁰ Ti'ij a'ájna atyojo're'nyej mati'ij pua'aj jaju'racaa i úuvaj, séej pu ujo'ta'ítyaca' hua' jimi i ti huo'tanyéjtye mej mij jaatátuiire'en je'cácaa i ti huácíiriaca'.

Majta a'íimaj i tyeítyee, a'íi mu jaatyáavaxij a'íjci i ti ujo'ta'ítyi'huaca', majta quee tyi'tíj jaatá', a'yaa mu'uj tyaata'ítyaca'. ¹¹ Ajtáhua'aj pu séej huata'ítyaca' ti jimí tyí'huíire', majta a'íimaj i ti huo'tanyéj i chuéj, a'íi mu jajtyá'xij, majta je'en jaatyáavaxij, camu tyi'tíj jaatá', a'yaa

mu'uj tyaata'ityaca'. ¹² Ti'quij ajtáhua'aj séej huata'ityaca', majta a'íimaj i ti huo'tanyéj i chuéj, a'íi mu tyaapuéj, majta jaaré'ityaca'.

¹³ 'Ti'quij a'yan tyu'muá'aj a'íjna i a'tíj chuéj ti tyu'nyéj tíjin: “¿Ji'quij náarinyij? Nyiyóoj nu huata'ityij i nyaj huápuí'ij jaxie've', a'íj mu xaa ántzaahuatye'sij.” ¹⁴ Majta a'íimaj, mati'ij jaaséej, aj mu mij tyu'tóo'ixaaj, a'yaa mu tyaaxá'puí'intarej tíjin: “A'íi pu a'íin pué'een i ti néijmi'i tyá'ci'tyij, tyiche' jaajé'caj ti'ij ityájma táaci'tyij.” ¹⁵ Aj mu mij ji'rájtoo, mati'ij mij jaajé'caj.

¿Ji'nye sij mua'aj tyí'mua'tzej, ji'quij huá'uurej a'íjma, a'íjna i ti ja'a'rij i chuéj úuvaj ti japuan huasti? ¹⁶ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'íi pu a'áa jo're'nyesij, ti'quij huá'cui'nyij a'íjma i ti huo'tanyéj, ajta je'en séecan huatanyéjtje'sij mej mij a'áa tyojo'muárie'en.

Mati'ij a'yan tyáanamujri' i tyeítjee, a'yaa mu tyu'taxájtaca' tíjin:

—Che' quee a'náj a'yan tyí'rijcaj.

¹⁷ Aj pu'ij Jesús huo'séerajraa, ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—Típua'aj quee a'yan tyi'ja'yájnatan je'ej nyaj tyajamuaaté'exaa, ¿ji'nye na'quij a'yan tyé'yusí' i yu'xarij jitze? A'yan tíjin:

A'íjna i tyetyéj i maj majca'huaj júuriej a'íimaj i maj chi'ij ta'huacaa,

a'yaa pu atyojo're'nyej ti a'íin pue'éenye'ej ta'raj i ti jéetze' juxie've' jo'maj yá'ajtaahuaca' i chi'ij.

18 A'tíj tina'aj ti a'íjci japua eetávetyij i tyetyéj, a'íi pu huatyána'xij néijmi'que' i jujitzé. Na'riij tipua'aj séej japua rájvetyij a'íjna i tyetyéj, a'íi pu jaatyátzaanaxi'ij.

A'íjci jime' i maj huá'jijva'ca'aj i maj tyí'ti'ijcicaa

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

19 Majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyajca'aj i yu'xarij jitze, Moisés ti jo'yú'xaca', majta a'íimaj i maj tyí'ijtacaja'aj u tyeyúuj tzajta', jéehua mu tyu'muá'aj je'ej maj ye'ej huárinyij mej mij jaatyéevi', ji'nye a'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj ti a'íjma putyí'xajtacaja'aj a'íjci jime' i nyúucarij ti jaataxájtaca', camu majta ahuóoca'an, ji'nye mahuá'tziinya'ca'aj i tyeítyee.

20 Jéehua mu ja'eeva'ca'aj, aj mu mij séecan huata'ítയാ'ca' i maj a'yan tyúusejrataca'aj tijin tzaahuatyira'aj mu jin tyí'xaj, a'yaa mu tyá'xie'va'ca'aj maj tyaata'íhuo' tyi'tíj jime' ti'ij a'íjci jin eerá'itzen mej mij tyu'tátuire'en a'íjci jimi i tajtúhuan.

21 Majta a'íimaj i maj ja'eeva'ca'aj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Maestro ityáj tu jamua'reej paj tzaahuatyira'aj jin tyí'xaj, pajta tyihuá'mua'tyej je'ej ti tyí'tyéevijtij. A'yaa paj cha'taj huá'uurej i tyeítyee, muáaj paj tzaahuatyira'aj jin tyihuá'mua'tyej je'ej ti tyá'xie've' i Dios.

22 ¿Nyiquij xá'pui' tyaj tyu'nájchij a'íjci jimi i tajtúhuan i ti tyí'ta'ijtye', ca' quee?

23 Ajta i Jesús ti'ij jáamua'reeri' maj quee tzáahuatyi'ra'aj jin tyé'íhuo'raca'aj, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

24 —Séej sianaataséjratye' i túmii. ¿A'tanyíj nyéerima'ra' puírícij i ti acájvee? ¿A'tanyíj a'yan ántyapuaaj ti'ij tyé'yu'si'?

25 Mati'ij mij a'yan tyityaatanyúj tijin:

—A'íi pu pué'een i tajtúhuan.

Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Siata'aj jaatá'an a'íjci i tajtúhuan, tyi'tíj ti aaria'ra' pué'een, siata'aj siajta jaatá'an i Dios tyi'tíj ti aaria'ra' pué'een.

26 Majta a'íimaj camu je'ej tyéejtyoj je'ej maj ye'ej huárinyij maj jaamué'tin a'íjci jime' je'ej ti tyihuo'té'exaaaj hua' tzajta' i tyeítjee. Ji'nye je'ej mu tyo'taséj a'íjci jime' je'ej ti tyu'taxájtaca', aj mu mij quee che' je'ej tyityaatanyúj.

A'íjci jime' maj huatájuuritaj i tyeítjee hua' tzajta' i mu'chítjee

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

27 A'tzúj a'tyéevi'ij, séecan mu aje'ré'nyej, a'íimaj mu puírícij i saduceos, a'yaa mu tyí'xaj a'íimaj yee camu che' huatájuuritaj i maj meríj huácuuj, mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

28 —Maestro, a'yaa pu tyo'yú'xaca' a'íjna i Moisés ti a'yan tye'mej ityájma jimi, tipua'aj a'tíj ti nyeíichej, tipua'aj quee eexúj tyiyóomua'caj ti'ij huamuí', juxie've' ti i ihuáaria'ra' ja'ancuré'vi'tíj a'íjci i ti jatyévi'tinya'aj i ti huamuí' ti'ij a'íjci jitze ma'can tyiyóomua'aj já'ra'nyij.

29 'A'yaa pu tyu'ríj ityájma jimi, aráahua'puaj mu ará'axcaa i tyétyacaa i maj ju'ihuaamua'ca'aj, ti'quij i ti vásti', a'íi pu huatyényeiichaca', ajta je'en huamuí', capu eexúj tyiyóocaj, a'yaa pu cha'taj na'aj tyáaruuj i séej i ti je'tyáa'sej. 30 Ajta i síij i ti je'tyáa'sej, a'íi pu ja'ancuré'vi'tij a'íjci i íitaj ti jatyévi'tinya'aj a'íjna ihuáaria'ra', mu'ríj mij huéeicaj i maj huácuij. 31 Ajtáhua'aj síij ti je'tyáa'sej, a'íi pu ajta ja'ancuré'vi'tij, a'yaa pu cha'taj na'aj tyihuó'ruuj néijmi'caa i maj aráahua'puaj, maj quee jitzán tyiyóomua'aj muá'raa, néijmi'i mu huácuij. 32 Ajta je'en a'íjna i íiti' huamuí'.

33 'Arí mati'ij huatájuuritaj i mui'chítyee, ¿a'tanyij cína'ra'an pue'éenye'ej ja'mej? Ji'nye néijmi'i mu jatyévi'tinya'aj.

34 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'íimaj i tyeítyee ijíij mu nyejnyei'chacaa, majta huiichej. 35 Majta a'íimaj i ti a'yan tyihuá'ci'puaj maj huatájuurej hua'tzajta' i mui'chítyee, ajta ti'ij a'ájna tya'rá'astij a'ájna xicáara' jitze ti Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj, camu che' nyejnyei'chen, camu majta huiichan.

36 Camu majta che' cui'nyij, ji'nye a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un mati'ij a'íimaj i maj tajapuá tyi'huíire'. A'íi mu yójmua'mua' pue'éenye'ej muá'ju'un i Dios, ji'nye mu'ríj huatájuuriaca'.

37 Ajta a'íjna i Moisés, a'íi pu taaté'exaa a'íjci jime' ti'ij jo'yú'xaca' je'ej ti a'náj síij tyu'tyájttaa i tu'píj ti viváajma'aj tatyé'tye'. A'íj pu jin, Moisés a'yan jaatamua'aj i tavástara' tijin: "Í hua' Dios a'íjma i Abraham, ajta a'íjci i Isaac, ajta a'íjci

ì Jacob.” ³⁸ Ajta ì Dios, capu hua' Dios pué'een a'íimaj ì mui'chítýee, a'íijma pu Dios ì maj júurij, jì'nye a'íjna jimi néijmi'i mu júurij.

³⁹ Majta séecan ì maj tyihuá'mua'tyej ì yu'xarij jitze, Moisés ti jo'yú'xaca', a'yaa mu tyityaatanyúj tìjìn:

—Maeestro, xá'pui' paj tyu'taxájtaca'.

⁴⁰ Tì'ij na'aj a'ájna, capu che' a'tíj óoca'nyajca'aj ti tyi'tíj jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj jayóoj ì Ciriístu'?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ajta Jesús a'yan tyihuo'té'exaa jìjìn:

—¿Jì'nye mej mij a'yan tyí'xaj ì tyeítyee a'íjci jìme' ì Ciriístu' yee David pu jitze eeráma'can?

⁴² Ajta a'íjna ì David, a'yaa pu tyu'taxájtaca' a'íjci jìme' ti tyé'yu'si' ì yu'xarij jitze ti a'yan ántyapuaj tìjìn Chuícarij, a'yan tìjìn:

Dios pu a'yan tyaaté'exaa ì Nyavástara' ti jìme' yee:

“Acáyixi' ipuárij japua, iiye'ej nyamuáca'ta',

⁴³ nyana'aj quee huo'mué'tin ì maj muájcha'íire'.”

⁴⁴ Ajta ì David, a'íi pu a'yan jaatamua'aj a'íjci ì Dios ti ja'antyíhuoj tìjìn nyavástara', tìpua'aj a'yan tyi'ja'yájna, ¿jì'nye tyí'rij ti ì Ciriístu' a'íin pué'eenye' ì David ti jitze eeráma'can?

Tì'ij Jesús hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'íijma ì juéesij

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaa a'íijma ì maj jamuán huacíj, majta tyeítyee tyi'namuáaracaj, ⁴⁶ a'yan tìjìn:

—Tyámua' xu'uj mua'aj, a'íjma jimi i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', ji'nye hua'ráanajchi maj catí'ti'ijma'can metyi'cháatima'aj mamuaací'ca'an, ajta hua'ráanajchi maj i tyeítýee tzáahuatyí'ra'aj jin huo'tatyójtýe'en jo'maj huaja'antýinájchij. Majta a'yan tyá'xie've' maj huara'sej i ipuárij japua ti jéetze' juxie've' u tyeyúuj tzajta', ajta hua'ráanajchi maj huara'sej véjri' jimi i ti tyihuá'cue'tyej mati'ij tyí'ye'estyaj. ⁴⁷ A'íi mu majta tyihuá'ari'raaca i hua' chi'ij a'íjma i úucaa i maj antýúujimua'astariaca'. A'yaa mu huarín mati'ijta mij tyeyúuj tzajta' jo'tyárutyij. Mati'ijta mij ja'tyéevi'ij tyényuusime'ej muá'ju'un mej mij séecan tyeítýee huo'séj. Majta a'íimaj i maj a'yan ricij, jéehua mu huápuí'ij jajpuéetzij muá'ju'un.

21

Tí'ij íiti' ti antýúusiijtariaca' túmii huatámu'vejritaca'

(Mr. 12:41-44)

¹ Aj pu'ij Jesús a'íjma huaséj i chíjtyaanyi'ij maj i túmii ú'siiria'ca'aj, tí'ij tyeyúuj tzajta' tyu'tyáhuire'en, ² a'íi pu ajta íitaj huaséj tíquee je'ej tyéejviicue', ajta a'íjna i íiti' hua'puácaa pu ucáahua'xij i túmii tíquee jéehua tyá'najchij. ³ Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyí'ra'aj jime', a'mújna mu íiti', jéetze' pu ju'cáahua'xij mequee néijmi'i i séecan. ⁴ A'íimaj i séecan,

néijmi'i mu ju'cáahua'xij a'íjci i ti avá'itzee i maj jéehua tyi'ijcha'íj, ajta a'mújna tiqúee je'ej tyéejviicue', néijmi'i pu ucáahua'xij a'íjci i ti jin huatyohuíre'nyijche'.

Jesús pu jaataxájtaca' ti huatyú'uunyi'huaj i tyeyúuj

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Majta séecan a'yan tyúu'ixaatya'ca'aj a'íjci jime' ti naa huasé'rihua'aj i tyeyúuj, ajta i tyetyéj ti cure'tyij néijmi'que', ajta i mu'vejrij i maj tyo'huariá'viihuaa ti naa tyíe'en.

Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

⁶ —Néijmi'i ti'ij na'aj siaj tyí'sej, aj pu atyojo're'nyesij a'ájna xicáara' maj jitzán néijmi'i huatyú'uunaj, capu che' séeria'aj ja'mej jáxu'uj jitze i tyetyéj ti jujapuá tyiquéetime.

Je'ej ti tyí'rinyij ti'ij néijmi'i tye'entyipuá'risime'en

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Maestro, ¿a'najnyí a'yan tyí'rinyij? ¿Tyi'tanyí jin tyáamua'reeren ti arí tímua' a'yan atyojo're'nyesij?

⁸ A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Tyámua' xu'uj mua'aj mej mij quee jamuáacuanamuaj, mue'tíj mu uvé'nyesij nyenyúucaritze', a'yaa mu tyajamuaaté'exaatye'sij yee: “Nyáaj nu a'ín pu'éen i Ciríistu.” Majta a'yan tijin: “Pu'rij atyojo're'nyesij.” Caxu hua' jamuán jo'cí'ca'an. ⁹ Siat'ij a'yan tyu'namuaj tijin:

“Muatónyo'si'tye'ej aja'hua' séecan jamuán i tyeítjee, majta séecan merij huatyóohuij maj junyo'si'tye'", caxu tyí'tziinye'ej, a'yaa pu tyúuxie've' ti anaquéej a'yan tyú'rinyij, ajta capu eexúj néijmi'i tye'entyipúa'rij.

¹⁰ Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Séecan mu tyeítjee huatónyo'si'tye'ej, majta i maj séej chuéj japua huacháatimee, a'íi mu majta séecan jamuán huatónyo'si'tye'ej.

¹¹ Pua'maquéj pu huápu'i'ij huatóoca'tzij i cháanacaj, ajta huatúuri'huaaj ja'mej, ajta jéehua tyu'cuí'nyi'ra'aj ja'mej, ajta jútye' tyi'táj pu huataséjre ti tziinyi're', ajta tyi'táj ti huápu'i'ij juxie've'.

¹² 'Ajta ti'ij quee xu a'yan tyí'rijcaj, a'íi mu anaquéej já'muavivi'ran, majta je'ej pua'aj já'mua'uuren. A'úu mu jamojo'tyátoosij u tyeyúuj tzajta' na'ríij jo'maj tyityaja'naamuacaa, majamuá'vi'tin a'íijma jimi i tajtúhuaanyij, majta a'íijma jimi i maj rey jin antyúumua'reej, a'yaa mu já'mua'uurej a'íjci jime' siaj nyéetzij na'rá'astej. ¹³ Aj pu'ij i'ríitaj ja'mej siaj nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en. ¹⁴ Siajta mua'aj caxu a'íjci jin tyí'mua'ajcaj je'ej siaj tyu'taxáj siaj sij jujapúa huatányuunyij, ¹⁵ ji'nye nyáaj nu jamuaatá'sij je'ej siaj tyu'taxáj, siata'aj sij jaayi'tihua'an, siaj jin hua'antymue'tin a'íijma. Camu je'ej tye'ejtyóova'aj muá'ju'un, camu majta hue'tzij jin já'muamue'tin. ¹⁶ Majta a'íimaj i já'muahuasimua', majta i ja'mua ihuáamua', majta a'íimaj i ja'muanyoosimua', majta ja'mua amíincustyamua', a'íi mu avíitzij

jìn tyu'tátuiire'sij mua'ajmaj. Majta je'cácaa já'muacui'nyij. ¹⁷ Néijmi'i mu i tyeítyee jamuájcha'iiria'aj muá'ju'un a'íjci jime' siaj nyéetzij ná'tzaahuatye'. ¹⁸ Caxu je'ej tyi-tyóomua'ajcaj, ji'nye i Dios pu ja'muacha'íj ja'mej. ¹⁹ Siata'aj huatyóoca'nyej i jutzájta' siaj sij tyo'táviicue', aj xu sij júurij huatyá'ítzeere'ej i Dios jimi.

²⁰ 'Siatí'ij huo'séj i xantáaru'uj maj eetyaváatime a Jerusalén, a'yaa xu tyá'mua'reerij tijin pu'rij tin huatyú'uunyi'huaj i Jerusalén. ²¹ Majta i maj Judea jo'tyú'uu, miche' jiye'tzín jó'ciinyej i jiríj tzajta'. Majta i maj Jerusalén jo'tyú'uu, miche' iiráciinyej apua'quéj i chájta'naj jitze. Majta i maj itzitáj jo'tyú'uu, miche' quee ujo'tyáru'piche'en i chájta'naj jitze. ²² A'ájna xicáara' jitze, jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un, ji'nye aj pu néijmi'i tya'róo'astej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze. ²³ Jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un a'ájna xicáara' jitze a'íimaj i úucaa i maj ootajucájmee, majta a'íimaj i maj móoj huá'tzi'tyej i juyójmua', jéehua mu huápuí'ij jajpuéetzij muá'ju'un a'íimaj i maj Israel huacháatimee, ji'nye puéjtzij pu huo'tá'sij i Dios. ²⁴ Séecan mu i tyeítyee cui'nyij i chúun jime', majta séecan á'vi'tin i séej chuéj japua ti a'yan séejre' i cháanacaj japua. Majta i maj quee Israel já'ma'can, a'íi mu jaatyú'uunaj i Jerusalén 'asta na'aj quee aróo'astej a'ájna xicáara' maj jitzán jaataxájtaca'.

Je'ej ti ye'ej yetyi'cányesij a'íjna i ti ajta tyéviij

*jitze huanie'huaca'**(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)*

²⁵ 'Ajta jéehua pu tyu'taséjre'ej i jútye' i xicáj jitze, ajta i máxcirie' jitze, ajta xú'ra'vej tzajta'. Ajta íyan i cháanacaj japua, a'íi mu i tyeítyee tyí'tziinye'ej muá'ju'un ji'nye capu je'ej hua'mitéerastya'aj ja'mej, a'íjci jime' i ti jéehua tyuutá'hua'aj ja'mej i jájritze' tí'ij huápu'ij pu tí'ráanaj ja'mej. ²⁶ Jéehua mu i tyeítyee jó'pua'rij a'íjci jime' mej tyu'tátziinye'ej, mati'ij jéehua tyú'mua'tyij je'ej ti tyi'tíj ja'uurej a'íjci i cháanacaj, ji'nye tyi'tíj tína'aj ti jútye' tyejé'sejre', a'íi pu ajta tyu'tóoca'tzij. ²⁷ A'ájna xicáara' jitze, a'íi mu jaséjran a'íjci i ti ajta tyévij jitze huanie'huaca', ti aje'cáama'aj ja'mej jéetirij tzajta', huápu'ij pu naa huasé'rihua'aj ja'mej, mej mij tyámua' naa tyo'taséj i tyeítyee, jumuárie'rij pu jin yava'cányesij. ²⁸ Tí'ij huatyóochenyij ti a'yan tyí'rinyij, tyámua' xu huó'uurej. Siata'aj atanyéjnye'rij, ji'nye pu'rij véjri' a'ájna xicáara' Dios ti jitzán jamui'rátoosij.

²⁹ Ajta séej nyúucarij huo'té'exaa a'yan tíjin:

—Cási', xaaséj a'íjci i xápua', na'ríij séecan i ciyéj ti tyí'sejre'. ³⁰ Tí'ij antyinyáxí'in i xámue'ra', mua'aj xu jaséjran, siajta jamua'reeren ti arí véjri' putyí'ricij i víita'rij tzajta'. ³¹ A'yaa pu cha'tána'aj tyí'een, siati'ij tyí'sejra je'ej nyaj tyajamuaaté'exaa, siata'aj a'yan tyáamua'reej ti arí tímua' a'ájna putyajá'ricij ti Dios tyu'ta'íjtaj.

³² 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime', néijmi'i pu a'yan tyí'rinyij

je'ej nyaj tyajamuáa'ixaa, meentyij mequee xu huácuuj ijíj maj huátyeityee. ³³ A'íjna i tajapúa ti séejre' a'íi pu á'pua'ren, ajta i cháanacaj pu ajta á'pua'ren, ajta i nyenyúuca, capu a'náj antyipua'rij.

³⁴ 'Tyámua' xu'uj mua'aj, caxu je'ej pua'aj ju'uuriaj i jutzájta', a'íjci jime' siaj jui'ive', caxu siajta a'íj jitze tyí'mua'ajcaj i ti yan tyí'sejre' i cháanacaj japua. Ti'ij quee a'ájna xicáara' jitze, ja'mua japua rájvetyij siati'ij pua'aj quee jacho've'. ³⁵ Ji'nye a'íi pu hua' japua rávesij néijmi'caa japua i maj a'yan huacháatimee i cháanacaj japua. ³⁶ A'náj tina'aj xu atanyéjnye'rij, siata'aj a'yan tyá'huaviiraj i Dios ti'ij jamuáahuiire'en, ti'ij quee tyi'tíj je'ej já'mua'uurej je'ej ti tyi'tíj rinyij, siajta a'yan tyá'huocaj siaj sij nye jimi huatyá'itzeere'en, i nyaj nyajta tyévíj jitze huanie'huaca'.

³⁷ A'náj tina'aj tújca'rij tzajta', a'íi pu tyi-huá'mua'tyahua'aj i tyeyúuj tzajta'. Ajta ti'ijta huaré'chumua'rej, a'áa pu jó'yi'caaj i jíríj jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tíjin Aseitúunajrimi, a'áa pu ja'táxai'irihua'aj. ³⁸ Majta néijmi'i mu i tyeítyee íiya' ajo're'nyinyiica'aj jo'tij i tyeyúuj jo'tyéjvee mej mij jáanamuaaj i Jesús.

22

Mati'ij jaaxá'pui'intarej maj avútzij jin jaatyéevi' i Jesús

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

1 Pu'ríj a'ájna véjri' putyí'rijcaj mati'ij pua'aj a'íjci jin tyí'ye'estyaa i maj páan cua'caa i maj quee levaduuraaj jana'ajchityaa. A'yaa mu majta jatamuá'muaj tijin: Tí'ij Dios tyi-huo'tú'uunyi'ri' i hua'yojmua' i maj anáatya'aj muaanánie'huaca' a'ájna a Egipto. ² Majta a'íimaj i maj tyí'ijta tyeyúuj tzajta', majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca', jéehua mu tyí'mua'ajcaa je'ej maj ye'ej tyeejé'caj i Jesús, majta quee je'ej tyéjtyoova'aj, ji'nye mahuá'tziinya'ca'aj i tyeítyee.

³ Tí'quij i tyiyáaru' utyájrurij a'íjci i Judas tzajta', i maj a'yan jatamuá'muaj tijin Is-cariote, a'íi pu ajta hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. ⁴ Tí'quij i Judas a'íijma jimi ajo'rén'yej i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', ajta i maj tyi-huá'ijtye' a'íijma i maj tyí'cha'ij u tyeyúuj tza-jta', aj pu'ij huo'té'exaa je'ej ti ye'ej huárinyij tí'ij avíitzij jin huo'tátuiire'en a'íjci i Jesús. ⁵ Majta a'íimaj mu huatóotyamua'vej, mati'ij mij tya'tóoratziiri' maj túmii jaatá'. ⁶ A'íi pu ja'ancuriáa' i huá'nyuucaa. Aj pu'ij huatyóochej tí jáahuonyij a'náj tí i'ríj tí huo'tátuiire'en i Jesús maj quee jaséeracaj i tyeítyee.

Tí'ij tavástara' hua' jamuán tyu'cuaj a'íijma i maj jamuán huacíj

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

7 Ti'ij ij a'ájna atyojo're'nyej i xicáara' maj jitzán jacua'caa i páan maj quee levaduura'raj jana'ajchityaa. A'ájna xicáara' jitze, a'íj mu majta mu'vejritacaa i cánya'aj i maj jin jo'támua'reej a'ájna xicáara' ti Dios jitzán tyihuo'tú'uunyi'ri' i hua'yojmua' i maj anáatya'aj muaanánie'huaca'. 8 Aj pu'ij Jesús huo'tacho'vej a'íjci i Pedro ajta i Juan, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siata'aj ujó'ju' siaj sij tyámua' tyojó'uurej tyej tyij jáacua'nyij a'íjci i tyaj jin jo'támua'reej ti'ij Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' i hua'yojmua' i maj anáatya'aj muaanánie'huaca'.

9 Ajta a'íimaj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Jo'nyij jitze a'yan petyiyá'xie've' tyej tyij tyámua' tyojó'uurej?

10 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siatí'ij chájta' jo'tyájrutyey, tyáataj xu séjran ti xá'rij huátisij, jájtyij ti uhuájmuua, siata'aj jamuán ujó'ju', siajta jamuán ujo'tyájrutyey u chi'táj jo'tíj a'íin ja'rá'iixaj. 11 Siata'aj a'yan tyaaté'exaatye'en a'íjci i ti aja'chej yee: “A'yaa pu tyí'xaj i maeestro yee: ¿Jo'nyij jáai'rij ti tyú'cua'nyij i ti jin jo'támua'reej ti'ij Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' i hua'yojmua' i maj anáatya'aj muaanánie'huaca'? A'íi pu tyí'cua'nyij a'íijma jamuán i ti hua'antyíhuoj.” 12 A'íi pu jamuaataséjratye'sij ánimuaj i chi'ij ti ve'éj ti uhuaré'yohuaj, siata'aj a'úun tyámua' tyojó'uurej.

13 Aj mu mij jo'c'ij, mati'ij a'áa ja'rá'aj, a'yaa pu tyá'raa je'ej ti tyihuo'té'exaaj i Jesús, aj mu mij

tyámua' tyú'ruuj i maj jin jo'támua'reej je'ej ti Dios tyihuo'tú'uunyi'ri'.

14 Ti'ij atyojo're'nyej a'tzáaj maj pua'aj tyí'cua'nyij, néijmi'i mu huatyára'saca' véjri' i méesaj jítze, a'íjna i Jesús, majta a'íimaj i maj jamuán huacíj. 15 Ti'ij ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Jéehua nu huápu'i'ij a'yan tyá'xie'va'ca'aj nyaj ja'mua jamuán tyú'cua'nyij, ijíij nyaj quee xu jajpuéjtzij, tyej tyij néijmi'i jo'támua'reej a'íjci jime' i ti Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' i hua'yojmua' i maj anáatya'aj muaanánie'huaca'. 16 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', canu che' a'náj jacua'nyij i páan 'asta quee néijmi'i tya'róo'astej a'ájna xicáara' ti'ij Dios jitzán néijmi'i jin tyu'ta'íjtaj íiyan i cháanacaj japua.

17 Aj pu'ij jajriáj i váasuj, ti'quij tyámua' tyaatá' i Dios, aj pu'ij huo'tajájnyi, a'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Ya'cuíj, siata'aj néijmi'i jaaré'ye'en, 18 ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee che' a'náj ju'quéi'sij já'ria'ra' i úuvaj, 'asta na'aj quee yan huataséjre'en a'náj ti Dios tyu'ta'íjtaj íiyan i cháanacaj japua.

19 Ajta je'en i páan tyi'íj, ti'ij ij ajta tyámua' tyaatá' i Dios. Aj pu'ij ja'antyítaaraca' i páan, ajta je'en huo'ta'í'pu'uj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'yaa pu huatóomua'aj i páan, a'íi pu a'íin pué'een i nye tyévira' i nyaj jin ja'mua japua hu-atanyúj. A'yaa xu huárinyij siaj sij jo'támua'reej je'ej nyaj huaríj.

20 Mati'ij tyu'cuá'aj, a'yaa pu cha'taj na'aj huaríj, a'íi pu jajriáj i váasuj, a'yaa pu tyi-huo'té'exaaj tijn:

—A'íjna i váasuj tzajta' ti uhuájmuaa, a'yaa pu huatóomua'aj i nyúucarij ti jime' Dios jájcuaj jin tya'tóoratziiri' ti ja'mua japua huatányuusij. A'íi pu a'ín pué'een i nyaxúure' nyaj je'ráxire'sij ja'mua jitze ma'can.

21 'Ajta i a'táj ti avíitzij jin tyu'tátuiire'sij nyéetzij, a'íi pu ajta yésejre' nyaj jamuán iiye'ej méesaj jitze. 22 A'yaa pu tyí'nya'uurej nyéetzij, i nyaj nyajta tyévíj jitze huanie'huaca', je'ej ti tyu'xá'pu'íntariaca'. Ajta huatóoxaamujritye'ej a'íjna i ti nyéetzij tyu'tátuiire'ej avíitzij jime'.

23 Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, a'íi mu huatyóohuij maj huóo'ihuo' a'íjci jime' a'táj ti a'ín pué'een i ti tyu'tátuiire'sij.

A'tanyíj a'ín pué'een i ti jéetze' juxie've'

24 Mati'ij mij huatyóohuij maj tyi'huóo'ihuo' a'íjci jime' a'táj ti jéetze' juxie've'. 25 Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijn:

—A'íimaj i maj rey jin tyityatyíj hua' tzajta' i maj quee Israel já'ma'can, a'íi mu ca'nyéjrij jin tyihuá'ijtye'. Ajta a'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i tyeítjee, a'yaa mu tyúuxaj yee ityáj tu tyámua' tyaja'muacha'ij. 26 Siajta mua'aj, caxu a'yan eenye' mati'ij a'íimaj, sulu a'yaa xu éenye'ej xá'ra'nyij, a'íjna i a'táj ti jéetze' juxie've' ja'mua jimi, che' a'yan éenye'ej já'ra'nyij tí'ij i tiquee tyi'táj jin juxie've', ajta a'íjna i ti tyí'ijta, che' a'yan éenye'ej já'ra'nyij tí'ij a'íjna i ti huá'huüre'

néijmi'caa. ²⁷ Cási', ¿a'tanyíj jéetze' va'cán jin tyi'tyéjvee? ¿Nyi a'íjna i ti huatyájcaj jo'tij méesaj jo'tyéjvee, ca' a'íjna i ti tyá'cue'tyej? ¿Nyiquee a'íjna i ti tyi'cua' huatyequéej jo'tij i méesaj jo'tyéjvee? Ajta nyáaj nu a'ín pué'een i nyaj jéetze' va'cán jin tyi'tyéjvee, nyajta nyáaj yanuj huatyéjve ja'mua jimi, ti'ij a'íjna i ti tyihuá'cue'tyee.

²⁸ 'Siajta mua'aj xu a'ín pué'een i siaj a'náj tina'aj nyajamuan ya huatyu'uj nyati'ijta jajuéjtzij. ²⁹ Nyáaj nu jamuaatá', siaj sij tyu'ta'íjtaj, ji'nye a'íjna i nyavástara' pu'ríj naatá' i nyaj jin tyu'ta'íjtaj. ³⁰ A'ájna xicáara' jitze nyaj jitzán tyu'ta'íjtaj íyan i cháanacaj japua, mua'aj xu ajtyára'sij i méesaj jitze siaj sij tyú'cua'nyij siajta huaye'en nyaj jamuán. Siajta je'en huatyára'sij i ipuárij japua ti jéetze' juxie've', siaj sij huo'xíjtye'en a'íjma i tyeítýee i maj majta Israel jitze eerányej, i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

*Jesús pu a'yan tyaaté'exaa i Pedro tijin:
“Huéeicaj paj pua'máj naatyáhue'taj”*

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyaaté'exaa i Pedro tijin:
—Simón, Simón, a'íjna i tyiyáaru', a'í pu jaatáhuoj ti Dios jaatá'an ti'ij tyu'tatyése'en ti jamuaamué'tin siaj sij manúurieenyij. ³² Nyajta nyáaj, a'yaa nu tyaatáhuo muéetzij jime' i Dios jimi pej pij quee eeriá'itzen a'íjci jime' i paj na'ra'astijre, ajta pati'ij táhua'aj na'rá'astijre'en, a'yaa paj huárinyij, pata'aj ca'nyíjra'aj huo'tá'an a'ihuáamua'.

³³ Ajta a'íjna i Pedro, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:
—Nyavástara', nu'ríj a'yan tyo'tyényaca'an nyaj ajamuán eetyánami'huaj na'ríj nyaj ajamuán huámuí'nyij.

³⁴ Ajta i Jesús a'yan tyu'tanyúj tijin:
—Pedro, a'yaa nu tyí'mua'ixaatye', tí'ij quee xu jíihuacaj i tyacuáarie', huéeicaj paj naatyáhue'taj a'yan tijin capáj nyamua'tyej.

Pu'ríj tyar'rá'iixaj tí'ij jajpuéetzij ja'mej a'íjna i Jesús

³⁵ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:
—¿Nyi tyi'tíj jamo'tyá'itzii nyati'ij jamuaata'ityaca' siaj jo'cixi'in, siaj quee áto'rij jo'píj, siajta quee tyi'tíj joa'áj siaj túmii tzajta' ucá'an, siati'ij quee che' séecan i juca'quéj joi'i'pu'ca'aj?

A'yaa mu tyityaatanyúj tijin:

—Capu tyi'tíj to'tyá'itzii.

³⁶ Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa tijin:
—Ajta íjíj, típua'aj a'tíj tyi' áto'rij, che' ja'antyipíj, na'ríj i túmii tí tzajta' ucá'an. Típua'aj a'tíj quee séej tyícha'íj i chúun, che' jáatoonyij i jumáancaj ajta je'en séej huánanan i chúun a'íjci jime' túmii. ³⁷ A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “A'yaa mu jaatamua'aj tijin a'íi pu a'ín pu'é'een síj tí je'ej pua'aj tyí'tyevij.” A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tí juxie've' tí a'yan tya'róo'astej je'ej tí tyé'yu'si' nyéetzij jime'.

³⁸ Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, a'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Cási' tavástara', hua'puaj pu yee tyí'sejre' i chúun.

Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tijin:
—Che' a'yan eenye' caxu che' tyi'táj xajtaj.

Ti'ij Jesús huatyéenyuj a'ájna a Getsemani
(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Aj pu'ij iirájraa i Jesús, ti'ij ij a'áa jo'mej jo'tij já'asacaa i jiríj jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Aseitúunajrimi, majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, a'íi mu majta jamuán ujó'ju'. ⁴⁰ Ti'ij a'áa ja'rá'aj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Siata'aj huatyényuunyij siaj sij quee tyi'táj jin ootyá'itzeere'en.

⁴¹ Ti'quij a'áa huojoohuá'xij a'tzúj pu a' imuáj jo're'nyej a'chu ti imuáj aja'ráahui'tzij i tyetyéj tipua'aj a'táj jin tyu'tató'oj, a'áa pu tyítunutaca', ti'quij huatyéenyuj i Dios jimi, ⁴² a'yan tijin:

—Nyavástara', a'yaa nu tyí'muahuaviiij, tipua'aj mua'ráanajchij paj naatá' nyej nyij quee a'yan tya'ajpuéetzij ná'ra'nyij, ajta che' quee a'yan atyojo're'nyinyiica'an je'e'j nyej nyáaj tyá'xie've', sulu che' a'yan tyá'ra'nyij je'e'j paj muáaj tyá'xie've'.

⁴³ Aj pu'ij sáij jimí huataséjre i ti tajapuá tyí'huüre', ti'ij ca'nyíjra'aj jaatá'. ⁴⁴ Ajta i Jesús, jéehua pu tyí'mua'ajcaa, a'íj pu jin jéetze' huatyéenyuj, jéehua pu cámu'yaca'aj i tiéexi'muarij, a'yaa pu huasé'rihua'aj ti'ij xúure'ej ti aja'rátzunyaa a chóota'.

⁴⁵ Ti'quij ájchej jo'tij ja'tyényuusima'aj, ti'ij ij ajo're'nyej jo'maj je'e'j jé'eenye'ej a'íimaj i maj jamuán huacíj, mu'ríj tyácu'tzisima'aj, ji'nye jéehua mu cua'naca'aj a'íjci jime' maj jux-aamuijrite'. ⁴⁶ A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Ji'nye siajta tyityetyacu'tzuj? Xá'ajhuiixi', siata'aj huatyényuunyij ti'ij quee tyi'tíj ja'mua japua rájvetyij i siaj jin ootyá'itzeere'en i Dios jimi.

Mati'ij jaatyéevi' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Óoche' pu tyi'xáatacaj i Jesús, mati'ij jéehua i tyeítýee aje'ré'nyej, ajta a'íjna i ti a'yan ántyapuaaj tíjin Judas, i ti ajta hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi pu anaquéej huama'ca'aj, aj pu'ij ajtyáxiiriaca' ti'ij ji'tyáapui'tzej a'íjci i Jesús.

⁴⁸ Ajta i Jesús a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—Judas, ¿nyij a'íj jin penii'tyápui'tze'sij pej pij nyéetzij tyu'tátuire'en, i nyaj nyajta tyéviij jitze huanie'huaca'?

⁴⁹ Majta a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj, mati'ij jaaséej je'ej ti tyi'tíj rijcaj, aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Tavástara', ¿nyi tyahuo'tanyó'si'tye'en a'íjci jime' i tyí'tachuun?

⁵⁰ Ajta síij ti Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, a'íi pu tyaapuéj a'íjci ti jahuiire' a'íjna i ti tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', ja'ajtasíjchaca' i naxiéera', muáca'ta' ti pujmua'.

⁵¹ Ajta i Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tíjin:

—Caxu che' junyo'si'tye'ej.

Ti'ij ij ja'ajtamuáriej a'íjci i naxiéera' jitze, ajta tyáahuaj. ⁵² Ajta je'en i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', ajta i maj tyihuá'ijtye' i maj tyí'cha'ij u tyeyúuj

tzajta', ajta a'íjma i huáasij, néijmi'caa mati'ij mana'aj i maj jimí aje're'nyej a'yan tijin:

—¿Nyi náhua'rij nyapu'éen siaj sij mua'aj mujo'vá'ju'un chúun setyu'í'sima'aj, siajta ciyéj? ⁵³ A'náj tina'aj nu a'úu jo'tyaváaj ná'yi'caaj u tyeyúuj tzajta' ja'mua jimí nyetyaja'muamuatyáaj. Siajta mua'aj, caxu a'náj naatyéevi', ijíj xu xaa a'yan rinyij, ji'nye a'í pu ja'mua jitze ucájrurij a'íjna i ti tyl'ijta tíca'rij tzajta'.

Ti'ij i Pedro jaatyáhue'taca' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Mati'ij mij jaatyéevi' a'íjci i Jesús, aj mu mij yo'v'í'tij, a'áa mu yo're'nyijtyej jo'tij ja'chej a'íjna i ti néijmi'i jin antyúumua'reej u tyeyúuj tzajta'. Ajta a'íjna i Pedro, a'tzúj pu imuáj jaavájasima'aj. ⁵⁵ Mati'ij mij óoniej a'ájna jé'ta' jo'tij ja'rájta'cuaj u tyeyúuj tzajta', aj mu mij atarásajra, ajta i Pedro, a'í pu hua' jamuán uja'ajyíxij. ⁵⁶ Ti'ij ij síj i íiti' ti a'áa tyí'huiire' jaaséj ti a'áa ja'ajcatyii jo'tij já'taa, ti'ij tyámua' tyeeséj aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'mújna mu tyáati', a'múu pu ajta jamuán jo'chá'canya'aj i Jesús.

⁵⁷ Ajta a'íjna i Pedro, a'yaa pu tyu'tyáhue'taca' tijin:

—Íiti', canu nyáaj jamua'tyej.

⁵⁸ A'tzúj a'tyéevi'caj, ajtáhua'aj síj jaaséj, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Muáaj paj pajta hua' jitze ajtyáma'can.

Ajta a'íjna i Pedro, a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—Canu xaa nyu'uj.

⁵⁹ Ti'ij séej ooraj tyoomá'caj, ajtáhua'aj pu síj a'yan tyé'jee tijin:

—A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna ti a'múu síj a'íin pué'een i ti Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, ji'nye Galileea pu já'ma'can.

⁶⁰ Ajta a'íjna i Pedro, a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—Capu je'ej ná'miteeraste' tyi'tíj pej nye'ixaatye'.

Ti'ij ooj a'yan tyi'xáatacaj, aj pu'ij i tyacuáarie' huajíhuaca'. ⁶¹ Ajta a'íjna i tavástara', a'íi pu ooré'nyeeriaca', ti'ij ij ja'ráasej a'íjci i Pedro, aj pu'ij jo'támua'reeri' je'ej ti tavástara' tyaaté'exaa yee: “Ti'ij quee xu jíihuacaj i tyacuáarie', huéecaj paj a'yan tyinaatyáhue'taj tijin capáj nyamua'tyej.” ⁶² Ti'quij Pedro iirájraa apua'quéj, aj pu'ij tyuuyínyajraa huápu'íj, je'ej pu pua'aj tyo'tóomua'aj.

Mati'ij jaatyáxaahuataca' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Majta a'íimaj i maj jacha'íica'aj, a'íi mu huatyóohuij maj jatyaáahuataj, majta jaatyáavaxij a'íjci i Jesús. ⁶⁴ Mati'ij mij jo'tají'ca'aj a ji'sáara' jítze, aj mu mij ca'nyéjrij jin jaata'íhuo'ri' tijin:

—Huataxáj a'tanyíj mui'tyéjvee.

⁶⁵ Majta jéehua je'ej pua'aj tyeejéj ma'xáahuataj.

Mati'ij ayo're'nyijtye i ju juésijtyamua' jimi

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

66 Ti'ij huatapuá'riaca', néijmi'i mu tyúusiij i huáasij, majta i maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze, Moisés ti jo'yú'xaca', mati'ij mij yo'ví'tij hua' jimi i ju juéesij.

67 A'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Taaté'exaatye', ¿nyij muáaj a'íin papué'een i Dios ti a'áan yó'ojrasij i ipuárij japua?

Ti'quij Jesús a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Tipua'aj a'yan nyetyájamuaaté'exaatye'yee: Nyáaj nu a'íin pué'een", caxu ná'antzaahuatye'ej. 68 Ajta tipua'aj nyetyajamuaa'íhuo' caxu huatányuusiij. 69 Ajta ijíij ti yujo'que'tij ja'mej, nyáaj i nyaj nyajta tyéviij jitze huanie'huaca', muáca'ta' nu ja'ajcaquéé na'mej i Dios ti néijmi'i jin antyúumua'reej.

70 Néijmi'i mu a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi a'íin papué'een i yójra' i Dios?

Ajta i Jesús, a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyáaj nu a'íin pué'een je'ej siaj tyu'taxájtaca'.

71 Mati'ij mij a'yan tyu'tóo'ixaaj tijin:

—¿Ji'nye tyajtáhua'aj tyá'xie've' tyej tyij tyi'tíj jitzán ujpuá'ritye'en? Ityáj tu tyeríj jáanamujri' je'ej ti a'múu tyu'taxájtaca'.

23

Mati'ij yo'jáj i Jesús a'íjci jimi i Piláato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Mati'ij mij néijmi'i ájhuiixij i maj a'áa ja'tyúusiij, mati'ij mij yo'ví'tij i Jesús a'íjci jimi

í Piláato. ² Mati'ij mij huatyóohuij maj jitzán tyo'ojpuá'rite'en, a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijn:

—A'yaa tu tyéetyoj tí a'múu ca'nyíjra'aj hua'tá'caa í tyeítýee mej mij huatyényo'se'en í tí va'cán jin tyi'tyéjvee jimi. A'yaa pu tyí'xaj tijn capu a'yan tyúuxie've' mej mij tyá'najchitye'ej a'íjci í tajtúhuan í tí huá'jijve', a'yaa pu ajta tyihuá'ixaatyé' tí a'múu a'ín pu'é'een í Dios tí a'áan yó'ojrasij í ipuárij japua, tí jee ajta rey jime' tyi'tyéjvee.

³ Tí'quij Piláato a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿Nyi a'ín papué'een í paj Rey jime' tyi'tyéjvee a'íjma jimi í maj Israel jitze ajtyáma'can?

Ajta í Jesús, a'yaa pu tyu'tanyúj tijn:

—Jee nyáaj nu a'ín pu'é'een í paj jaxaj.

⁴ Tí'quij Piláato a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma í maj tyi'ijta í tyeeyúuj tzajta', ajta a'íjma í maj a'áa ajtyáxiiriaca' tijn:

—Capu je'ej ná'miteeraste' tyi'tíj tí jin ootyá'itzee í nyaj jin jo'xíjtye'en.

⁵ Majta a'íimaj, ca'nyíin mu jin a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—Jéehua pu je'ej pua'aj tyihuá'mua'tyej í tyeítýee, a'áa pu a'yan tyojo'tyóochej a Galillea, ajta ijíj a'yaa pu ricij a'yájna Judea.

Mati'ij yo'jáj í Jesús a'íjci jimi í Herodes

⁶ Ajta í Piláato, tí'ij a'yan tyáanamujri', a'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' tijn:

—¿Nyi a'mújna mu Jesús a'áa já'ma'can a Galillea?

7 Ti'ij Piláato a'yan tyáamua'reeri' ti i Jesús a'áa já'ma'can jo'tij i Herodes tyejé'ijtaj, aj pu'ij huo'ta'ij maj já'anvi'tij a'íjci jimi i Herodes, i rey ti jin tyi'tyéjvee, a'íi pu ajta a'áa jo'tyávaaca'aj a Jerusalén. 8 Ajta i Herodes, jéehua pu huatóotyamua'vej ti'ij jaaséj a'íjci i Jesús, ji'nye pu'rij á'tyeej ti jaséjramui'ca'aj, ajta jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyi'tij uuriajca'aj a'íjna i Jesús, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj ti Jesús tyi'tij jin a'yan huárinyij ti huápu'ij juxie've'. 9 Jéehua pu tyee'íhuo'ri', ajta i Jesús capu huatanyúj. 10 Majta a'íimaj i maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyey i yu'xarij jitze, Moisés ti jo'yú'xaca', a'áa mu véjri' jimí jo'tyú'uuca'aj, jéetze' mu ca'nyiin jin tyá'xajtzi'raca'aj. 11 Ajta i Herodes, majta a'íimaj i xantáaru'uj i ti tyihuá'ijtye', a'íi mu huatyóohuij maj je'ej pua'aj jáa'uurej, majta jaatyáxaahuataca' a'íjci i Jesús. Matí'ij mij cáanarij ju'cáachejtye ti naa een, ti'ij tyihuá'caanaa i maj jamuán tyí'ijta i Herodes, ajta je'en huo'ta'ij mej mij majtáhua'aj já'anvi'tij i Piláato jimi. 12 A'ájna xicáara' jitze, a'íi mu ju' amíincustyamua'aj muá'raa a'íjna i Piláato, ajta a'íjna i Herodes, ti'ij quee xu a'yan tyí'rijcaj, móoche' mu tyúucha'íiria'ca'aj.

*Matí'ij jaaxá'pu'íintarej maj jaajé'caj i Jesús
(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39—19:16)*

13 Ajta i Piláato huo'tajé a'íjma i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', ajta a'íjma i maj tyityatatyij, ajta a'íjma i tyeítyee. 14 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siatí'ij yajave're'nyijtye nye jimi, a'yaa xu jitzán tyí'pua'ritya'ca'aj yee a'íi pu ca'nyíjra'aj hua'tá'caa i tyeítýee mej mij jé'ta' huáciinyej, nu'ríj tyee'íhuo'ri', mua'aj senyeséeracaj. Ajta quee je'ej ná'miteeraste' tyi'táj ti jin ootyá'itzee i siaj jin jitzán tyí'pua'ritye'. ¹⁵ Capu ajta je'ej já'miteeraste' a'íjci i Herodes, ji'nye a'íi pu ajtáhua'aj muyo'ta'ítýaca' ityájma jimi. A'íj xu jin seríj jamua'reej tiquee a'yan tyi'tyéevijtáj ti a'múu huámu'nyij, ji'nye capu tyi'táj jin ootyá'itzee. ¹⁶ Puéjtzij nu jaatá'sij a'mújci, nyati'ijta nyij jaatátoosij. ¹⁷ A'yaa mu tyeyí'tihua'aj maj séej huatátoonyij i maj eetyánami' a'ájna mati'ij tyí'ye'estyahua'aj. ¹⁸ Majta a'íimaj i tyeítýee, néijmi'i mu a'yan tyityeetyejíhuajraa tijin:

—Miche' jaajé'caj a'mújci mu Jesús, pajta i Barrabás huatátoonyij.

¹⁹ (A'ájna i Barrabás, a'íj pu jin eetyánami'huaca'aj, ji'nye ca'nyíjra'aj pu huo'ta' i tyeítýee Jerusalén maj já'chajca'aj mej mij huo'tanyó'si'tye'en i Roma maj já'chajca'aj, a'íi pu ajta síj a'íin pué'een i ti tyí'tyacui'caria'aj.) ²⁰ Ajta i Piláato jaxie'va'ca'aj ti jaatátoonyij a'íjci i Jesús, a'íj pu jin ajtáhua'aj a'yan tyihuo'tajé tí'ij jáamua'reej je'ej maj tyá'xie'va'ca'aj i tyeítýee. ²¹ Majta a'íimaj i tyeítýee a'yaa tyityeetyejíhuajraa tijin:

—Pata'aj yó'tatan, pata'aj yó'tatan.

²² Huéecaj pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Ji'nye een jime'? ¿Tyi'tanyí je'ej pua'aj huáruuj? Capu je'ej ná'miteeraste' tyi'táj

ti jin ootyá'itzee ti'ij a'yan tye'tyévijtye'ej ti huámu'i'nyij a'mújna, a'íj nu jin a'yan nyana'aj rinyij, puéjtzij nu jaatá'sij, nyajta jaatátoosij.

²³ Majta a'íimaj i tye'ítyee jéetze' mu ca'nyíin jin huatyejíihuajra, majtáhua'aj a'yan tyaata'íj ti jó'tatan. Aj mu mij tyu'mué'tij a'íjci jime' i maj jéehua huatyejíihuajra. ²⁴ Aj pu'ij i Piláato jaaxá'pui'intarej ti a'yan huárinyij je'ej maj tyaaxié'va'ca'aj i tye'ítyee. ²⁵ Ti'quij jaatátoj a'íjci i maj jahuaviirica'aj i tye'ítyee i ti a'íjci jin eetyánami'huaca'aj ti ca'nyíjra'aj huo'ta' mej mij huatyéno'se'en, ti ajta tyí'tyacui'caria'aj. Ajta i Piláato, a'íi pu tyu'tátuii i Jesús mej mij a'yan jáa'uurej je'ej maj tyaaxié'va'ca'aj i tye'ítyee.

Matí'ij yó'tatej a'íjci i Jesús

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Matí'ij mij yo'jáj i Jesús, a'áa mu yoojásima'caj, matí'ij séej huatyéevi' ti a'yan ántyapuj tijin Simón Cirene ti já'ma'can, a'áa pu ja'tanyéj a itzitáj, matí'ij mij ju'huatyéchuii i cúruuj ti'ij jáachuisime'en cújta' i Jesús.

²⁷ Jéehua mu tye'ítyee huajú'ca'aj hua' cújta', mue'tíj mu majta i úucaa huajú'ca'aj mux-aamúuritya'aj, majta antyuyíinyaj a'íjci jime'. ²⁸ Aj pu'ij Jesús ooré'nyeeriaca', ti'ij ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Mua'aj úucaa, mu siaj Jerusalén já'ma'can, caxu nyéetzij jin juyiinyaj, sulu ja'mua jime' sياهوóoyiinyixi', siajta a'íjma jime' i juyójmua', ²⁹ ji'nye aj pu atyojo're'nyesij a'ájna i xicáara' siaj jitzán a'yan tyu'taxájtaj yee: “Dios pu tyámua' tyihuo'tá' a'íjma i maj quee a'náj

tyiyóomua'aj muá'raa, majta a'íimaj i maj quee a'náj ti'ríij hua' jitze huataséjre, majta a'íijma i maj quee a'náj tyu'tzí'tyej.”³⁰ A'ájna xicáara' jitze, a'yaa mu rinyij i tyeítýee, a'íi mu a'yan tyaaté'exaatye'sij i jiríj tijin: “Pata'aj tajapuá rájvetyij.” Majta a'yan cha'taj mana'aj tyaaté'exaatye'ej a'íjci i jiríj ti huaquéetimee tijin: “Pata'aj taatyá'avaaj.”³¹ Típua'aj a'yan nyetya'ajpuéjtzij nyáaj nyej quee tyi'tíj jin ootyá'itzee, ¿nyij mequee jéetze' jajpuéetzij muá'ju'un a'íimaj i maj tyi'tíj jin ootyá'itzee?

³² Majta hua'puácaa huajájpuasima'aj i maj je'ej pua'aj tyi'uuriajca'aj mej mij huojotatan i Jesús jamuán.³³ Mati'ij mij a'áa ja'rá'aj jo'tij a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Mui'chíj mu'taj, a'áa mu mij yó'tatej hua' jamuán i maj je'ej pua'aj tyi'uuriajca'aj. Séej mu óotatej muáca'ta' pujmua', majta i séej útata' pujmua' i Jesús.

³⁴ Ti'quij Jesús a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Nyavástara' tyihuo'tú'uunyi'ri', ji'nye camu jamua'reej je'ej maj ricij.

Majta i xantáaru'uj huáhuajcaca' maj tyetyéj jin huóomue'tij mej mij jáamua'reej a'tíj ti ci'tyij i tyi'caanaria'ra' i Jesús.³⁵ Majta a'íimaj i tyeítýee, a'áa mu jo'tyú'uu méesejraca'aj. Majta a'íimaj i maj tyihuá'ijtye', a'íi mu majta jaatyáxaahuataca', a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijin:

—A'múu pu séecan japua huatanyúj, che' ajta jujapuá huatányuunyij, típua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan ti a'múu a'íin pu'éen i Dios ti ja'antýíhuoj i ti ajta a'áan yó'ojrasij i ipuárij japua.

³⁶ Majta a'íimaj i xantáaru'uj mu ajtyáxiiriaca', majta jaatyáxaahuataca', a'íj mu majta jaatanyétzij ti ju'cáaye'en i nahuáj ta'antzíjvi.

³⁷ A'yaa mu tyaaté'exaa tíjin:

—Típua'aj Rey jime' petyi'tyávaacaj a'íjma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can, pata'aj ajapua huatányuunyij.

³⁸ Majta táabla óotatej jo'tij jo'ojmu'uj i Jesús, a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj a'íjci jitze i táabla tíjin: “A'íi pu a'íin pué'een i hua' Rey a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can.”

³⁹ Ajta síij i ti je'ej pua'aj tyee'yí'tihua'aj i ti ajta óotateehuaca', a'íi pu je'ej pua'aj tyé'jeevacaj a'íjci i Jesús, a'yan tíjin:

—¿Nyi pequee a'íin pué'een i ti Dios a'áan mojo'ojrasij i ipuárij japua? Pata'aj ajapua huatányuunyij, pajta ityájma japua.

⁴⁰ Ajta i síij ti je'ej pua'aj tyeyí'tihua'aj, ti ajta óotateehuaca', a'íi pu jajtyá'xij a'yan tíjin:

—¿Nyi pequee já'tyese' i Dios? Cási', a'yaa paj cha'taj pana'aj tya'ajpuéjtzij tíij a'mújna.

⁴¹ A'yaa pu tyi'tyéevijtij tyaj a'yan tya'ajpuéjtzij, a'íjci jime' je'ej tyaj tyi'tíj huáruuj, jí'nye pu'ríj a'yan tyitaaci'ij, ajta a'mújna, capu tyi'tíj jin ootyá'itzee.

⁴² Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tíjin:

—Jesús, pata'aj no'támua'reej a'ájna xicáara' paj jitzán huatye'chesij i paj tyu'ta'íjtaj.

⁴³ Ajta a'íjna i Jesús, a'yaa pu tyu'tanyúj tíjin:

—A'yaa nu tyí'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime', ijíij paj a'áa jo'tyaváaj puá'mej nyaj jamuán jo'tij Dios tyámua' tyimuojotyátoosij.

Ti'ij huamuí' a'íjna i Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Ti'ij arí a'tzáaj tacuaríxpuaj putyi'rijcáj, aj pu'ij néijmi'que' huariá'tica'riaca' i chuéj japua, huéicaj ooraj pu a'chu á'tyeej ti huatíca'.

⁴⁵ A'íjna i xicáj oomuí', ajta a'íjna i cíxurij ti a'úun jo'tahuíjca'aj u tyeyúuj tzajta', a'íi pu jé'ta' acásujtza'an. ⁴⁶ Ca'nyíin pu jin huajíjhuaca' a'íjna i Jesús. A'yaa pu tyu'taxájtaca' tíjin:

—Mu paj nyavástara', muéetzij nu muaatátuire'sij i nyaxiéjnyu'caa.

Ti'ij a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij huamuí'.

⁴⁷ Ajta a'íjna xantáaru'uj ti tyí'ijtye' anxityej maj ará'asej, ti'ij jaaséej je'ej ti huaríj, aj pu'ij tyámua' tyaatá' i Dios, ajta a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, a'íi pu tyámua' tyí'tyevistaca'aj.

⁴⁸ Majta a'íimaj i tyeítyee i maj ajtyáxiiriaca', matí'ij tyu'séj je'ej ti tyi'tíj huaríj, aj mu mij jo'cíxij, ji'nye muatóoxaamujrityej majta je'ej pua'aj tyityo'tóomuajtyaca'. ⁴⁹ Majta a'íimaj i maj jamua'tyej, majta i úucaa i maj jamuán uja'rácij a'ájna a Galileea, a'íi mu a' ímuáj jo'tyú'uuca'aj, majta tyí'sejraca'aj je'ej ti tyi'tíj rijcaj.

Mati'ij ja'vá'naj a'íjci i Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ A'áa pu ajta síj jo'tyávaaca'aj ti a'yan ántyapuaaj tíjin José, a'áa pu já'ma'can chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tíjin Arimatea, a'áa ti huataca'aj a Judea, a'íi pu síj a'íin

pué'een ti hua' jitze ajtyáma'can i juéesij. Tyámua' pu tyí'tyevistaca'aj, ajta quee tyi'táj jin á'itzeeria'ca'aj. ⁵¹ Ajta a'íjna i José, a'í pu ajta jajchó'va'ca'aj a'ájna xicáara' jitze ti'ij Dios tyu'ta'íjtaj íiyan i cháanacaj japua. A'í pu jin quee ja'ránajchaca' je'e'ej maj tyaaxá'pu'íntarej, capu ajta tyámua' jaata'aj je'e'ej maj huaríj i séecan i juéesij. ⁵² Ti'ij ij a'áa jo'mej i Piláato jimi, ajta je'en jaatáhuaviiri' ti jaatátuiire'en i tyévira' i Jesús. ⁵³ Aj pu'ij ja'ajtajá i tyévira' i Jesús, ajta je'en sáavanaj jin jacá'ijcataca', ti'quij a'úun jo'tyájrurij jo'tij jóocun, ti'ij ij uyo're'tyej jo'maj yo'ojcúunajraa, camu meexu a'náj a'táj a'úun jo'tyá'avaataca'aj. ⁵⁴ Pu'ríj a'ájna putyí'rijcaa a'ájna xicáara' maj jitzán tyámua' ju'uurej, ajta arí tin atyojo're'nyesima'aj a'ájna xicáara' maj jitzán juso'pii.

⁵⁵ Majta a'íimaj i úucaa, i maj a'áa ja'ráacij a Galileea i Jesús jamuán, a'í mu cújta' huajú'ca'aj a'íjci i José. Mati'ij mij jaaséej jo'tij jóocun, majta jo'tij yó'ruuj i tyévira' i Jesús. ⁵⁶ Mati'ij mij jo'cáj i juchéj, aj mu mij tyámua' jáaruuj i tu'píj ti naa tyaarie'ej, majta i maj jacáhuaaty'e'ej, majta je'en huóoso'pej a'ájna xicáara' jitze je'e'ej ti tyúuxie've'.

24

Ti'ij huatájuuriaca' i Jesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Ti'ij atyojo're'nyej a'ájna xicáara' jitze ta'nájcaj i itéerij, íiya' mu'uj ujó'ju' a'íimaj i úucaa, mati'ij mij tyojo'tii i maj tyámua' tyú'ruuj

i tu'píj ti naa tyi'tyáarie', mati'ij mij ujó'ju' jo'maj
 je'ej yo'uuriajca'aj. ² Mati'ij a'áa ja'rá'aj, aj mu
 mij jaaséej tipua'aj arí antácun. Ajta a'ijna i
 tyetyéj i maj je'tyájmuaj, pu'ríj antí'ri'huaca'aj.
³ Mati'ij utyájrurij, camu che' jáatyoj i tyévira' i
 Jesús. ⁴ Meentyij móoj a'íjci jin tyí'mua'ajcaj je'ej
 ti tyi'tíj huaríj a'íjci jime' i tyévira' i Jesús, mati'ij
 jiye'tzín hua'puaj huataséjre i tyétyacaa a'íjma
 jimi i úucaa, naa mu cuéeinavi' tyí'chajca'aj,
 naa mu tyityetyátatzarisime'ej. ⁵ Tyámua' mu
 tyu'tátziin i úucaa, a'íj mu jin tyítunutaxij, majta
 ecóotutaxij, majta a'íimaj i tyétyacaa, a'yaa mu
 tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyá'huoo hua' tzajta' i
 muí'chítyee i ti arí huatájuuriaca'? ⁶ Capu che'
 yajá'hua', ji'nye pu'ríj huatájuuriaca', ¿nyi se-
 quée jamua'reej je'ej ti tyajamuaaté'exaa ti'ij ooj
 ajo'tyávaaca'aj ja'mua jamuán a'ájna a Galileea,
⁷ yee ti a'yan tyúuxie've' maj tyu'tátuire'en
 a'íjci i ti ajta tyéviij jitze huanie'huaca' a'íjma
 jimi i maj je'ej pua'aj tyityeetyúucha'ij mej
 mij yó'tateexi'in? Ajta huéeicaj xicáj jitze hu-
 atájuurij.

⁸ Majta a'íimaj i úucaa, aj mu jo'támua'reeri'
 je'ej ti tyihuo'té'exaaj a'ijna i Jesús. ⁹ Aj mu mij
 iirácij jo'tíj jóocun, mati'ij mij jo'cíj juchéj, aj
 mu mij huo'té'exaa a'íjma i maj tamuáamuata'
 japuan síj ará'asej, majta i séecan, néijmi'i mu
 huo'té'exaa je'ej maj tyi'tíj tyu'séj. ¹⁰ A'íimaj i
 úucaa, a'íi mu a'íin pué'een, i Maríia Magdala
 ti já'ma'can, ajta a'ijna i Juana, ajtáhua'aj síj i
 Maríia náanajra' ti pué'een a'íjci i Jacobo, majta

séecan i úuca, a'íi mu a'yan tyihuo'té'exaa*j* a'íijma i Jesús ti hua'antyíhuo*j*. ¹¹ Majta a'íimaj camu huá'tzaahuatya'ca'aj a'íijma i úuca, ji'nye capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej maj tyihuo'té'exaa*j*.

¹² Ajta a'íjna i Pedro, a'íi pu ájche*j*, ti'quii jo'téechajraa jo'tij jóocun, ti'quii utyájrui*j*. Aj pu'ij cixurij tyu'sé*j* ti áan tyajá'ajcatyí*i*, ajta je'en jó'raa jéehua tyi'mua'astí*j* i jutzájta' je'ej ti tyi'tí*j* huarí*j*.

A'ájna i juyéj jitze Emaús ti jó'nyaa
(Mt. 16:12-13)

¹³ A'ájna xicáara' jitze, i maj hua'puaj i maj hua' jitze ajtyáma'can a'íijma i maj Jesús jamuán huací*j*, a'áa mu joojú'ca'aj chájta' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tíjn Emaús, a'áa pu imuáj putyajá'ricí*j* a'ájna a Jerusalén, a'chu tamuáamuata' japuan síj quiloometro*j*.

¹⁴ Néijmi'i mu tyu'xájtasime'ej je'ej ti tyi'tí*j* huarí*j*. ¹⁵ Móoche' mu tyu'xáatasima'ca*j*, ti'ij Jesús ajtyáxiiriaca' aj pu'ij hua' jamuán jo'mej. ¹⁶ Majta a'íimaj camu jaamua'aj. ¹⁷ Ti'quii Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjn:

—¿Tyi'tanyí je'ej setyúu'ixaatye' a'yan xuujú' i juyéj jitze?

Matí'ij mij óohuiixí*j*, mua'coomua'astí*j*. ¹⁸ Ajta síj ti a'yan ántyapuaj tíjn Cleofas, a'íi pu a'yan tyu'tanyúj tíjn:

—¿Nyí pequee muáj a'íin pué'een i paj huayí'ij pana'aj i paj quee tyi'tí*j* mua'reej je'ej ti tyi'tí*j* huarí*j* tajimí?

¹⁹ Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjn:

—¿Tyi'tanyí je'ej huaríj?

Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjci jime' i Jesús, Nazaret ti já'ma'can, a'íi pu tyí'xajtaca'aj tzáahuatyi'ra'aj jime' i Dios jitze ma'can. Ajta jéehua a'yan tyú'ruuj ti huápuí'ij juxie've', i tyeítyee jimi ajta i Dios. ²⁰ Majta a'íimaj i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyí'ta'ijtye', a'íi mu tyu'tátuii i Jesús mej mij tyu'tá' maj jaajé'caj, mati'ij mij yó'tateexij. ²¹ Tyajta ityáj, a'yaa tu tye'ejchó'va'ca'aj ti a'íin tí'rátóonyij ityájma i tyaj Israel jitze ajtyáma'can, pu'rij huéecaj xicáj tyooméj maj yó'tateexij. ²² Majta séecan úucaa i maj tajitzé ajtyáma'can, jéehua mu je'ej pua'aj tyo'taséj, íiya' mu'uj uja'tanyéj jo'maj ya'vá'najca'aj a'íjci i Jesús. ²³ Majta camu jáatyoj i tyévira', mati'ij mij huariá'cij, aj mu mij taaté'exaa tijin séecan mu huataséjre hua' jimi. A'íi mu a'íin pué'eenye'ej i maj tajapuá tyí'huiire', majta a'yan tyihuo'té'exaaj ti arí huatájuuriaca' a'íjna i Jesús. ²⁴ Majta séecan i maj tajamuán huacíj, a'íi mu majta uja'tanyéj jo'maj ya'vá'najca'aj, a'yaa pu tyí'eenye'ej je'ej maj tyu'taxájtaca' a'íimaj i úucaa, majta a'íimaj camu jaaséj a'íjci i Jesús.

²⁵ Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Ji'nye sequée huápuí'ij tyojó'itej mua'aj, je'ej xu pua'aj tyityóomuajtyej, caxu je'ej tyéejtyoovej mu jutzájta' siaj sij tyá'antzaahuatye'en néijmi'i je'ej maj tyu'taxájtaca' a'íimaj i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj. ²⁶ ¿Nyi sequée jamua'reeriaca'aj ti a'yan tyúuxie'va'ca'aj ti anaquéej jajpuéetzij

já'ra'nyij a'íjna i ti Dios a'áan yó'ojrasij i ipuárij japua, ti'ij tyu'ta'íjtaj íyan i cháanacaj japua, ajta u tajapuá?

²⁷ Aj pu'ij tyámua' naa néijmi'i tyihuo'té'exaa je'ej ti tyé'yu'si'huaca'aj i yu'xarij jitze a'íjci jime' i Jesús, ti'ij a'íjna tyo'yú'xaca' i Moisés, ajta mati'ij tyo'yú'xaca' a'íimaj i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj.

²⁸ Mati'ij meríj avéjri' joojú'ca'aj a'ájna chájta' jo'maj ja'rá'iixaj, óoche' pu huama'ca'aj a'íjna i Jesús, ti'ij i ti muja'yee jó'yi'ij. ²⁹ Majta a'íimaj jéehua mu ca'nyíjra'aj jaatá' ti a'áa jo'tyá'itzeere'en, a'yaa mu tyaaté'exaa tijn:

—Pata'aj tajamuán yahuatyá'itzeere'en, ji'nye pu'rij huachúmua', ajta arí huariá'tica'rij.

Ti'quij utyájrurij ti'ij hua' jamuán huatyá'itzeere'en. ³⁰ Ti'ij Jesús ajtyéeyixij hua' jamuán i méesaj jitze, aj pu'ij jatyí'puj i páan, ajta tyámua' tyaatá' i Dios, ti'quij jé'ta' jo'táaaraca' i páan, aj pu'ij huo'tá'pu'uj. ³¹ Ti'ij huo'tai'ipu'uj, aj mu mij jaamua'aj, ajta a'íjna a'huóopua'rixij meeséeracaj.

³² Mati'ij mij a'yan tyityetyú'ihuo'ri' tijn:

—¿Nyiquee ca'nyíin jin ú'tzunaca'aj i taxiéjnyu'caa, ajta tatéexi'raca'aj tatzájta' ti'ij i tiéj, ti'ij a'íin tyitátyixaa i juyéj jitze, ti a'yan tyí'ta'ixaatya'ca'aj je'ej ti huatóomua'aj i ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze?

³³ Mati'ij mij ájhuiixij, ca'nácan mu huariá'cij a Jerusalén, a'áa mu huojo'tyoj a'íjma i maj tamuáamuata' japuan síj ará'asej, majta i séecan i maj hua' jamuán huacíj, néijmi'i mu

a'áa ja'tyúusiiria'ca'aj. ³⁴ Majta a'íimaj i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a Jerusalén, a'yaa mu tyi-huo'té'exaaaj i maj hua'puaj tijin:

—A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, tavástara' pu huatájuuriaca', ajta huataséjre a'íjci jimi i Simón.

³⁵ Majta a'íimaj i maj hua'puaj, a'íi mu huo'té'exaa je'ej ti tyi'tíj huaríj mati'ij a'áa joojú'caj i juyéj jitze, ajta je'ej maj tyaamua'aj ti'ij jé'ta' jo'tátaaraca' i páan.

Ti'ij Jesús huataséjre a'íjma jimi i maj jamuán huacíj

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Móoche' mu tyi'xáatacaj a'íjci jime' ti'ij i Jesús huataséjre hua' jimi, a'úu pu jé'ta' hu-atyéechaxij, aj pu'ij a'yan tyihuo'tatyójtjej tijin:

—Che' tyámua' ja'mua'axcaj ja'mua tzajta'.

³⁷ Aj mu mij néijmi'i tyámua' tyu'tátziin, ji'nye a'yaa pu huá'seejratya'ca'aj, cuxáa nyájcan pué'eenye'ej. ³⁸ A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Ji'nye siaj sij huápuí'ij tyí'tziinye'? ¿Ji'nye huápuí'ij tyaja'muatyesi'huaritye' siaj tyá'antzaahuatye'en? ³⁹ Cási' i nyamuáca' jitze, ajta i nya' íicaj jitze, nyáaj nu a'íin pué'een. Siata'aj na'ajtamuárie'en siajta naaséj. Síj ti muí'chij, capu a'yan tyi'tyáhue'ra', capu ajta a'yan tyi'tyájcarij, xu'ríj nyeséj nyaj tyáhue'ra', nyajta tyájcarij.

⁴⁰ Ti'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj, aj pu'ij huo'taséjra i jumuáca', ajta i ju'íicaj. ⁴¹ Majta a'íimaj, camu ja'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye jéehua

mu jutyamua'va'ca'aj, majta je'ej yó'sejraca'aj, aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijn:

—¿Nyi sequée tyi'táj tyícha'ij nyaj jáacua'nyij?

⁴² Mati'ij mij hue'ej ti hue'ejchi' jaatá'.

⁴³ Tí'quij ja'ancuriáa', aj pu'ij jáacuj meeséeracaj a'íimaj. ⁴⁴ A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijn:

—A'yaa nu tyajamuaaté'exaa nyati'ij ja'mua jamuán jo'chá'canya'aj, ti a'yan tyúuxie'va'ca'aj ti néijmi'i tya'róo'astej je'ej ti tyo'yú'xaca' nyéetzij jime' a'íjna i Moisés, majta a'íimaj i maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, ajta i chuícarij jitze.

⁴⁵ Aj pu'ij huo'ta' mej mij yo'itéej muá'ra'nyij je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze. ⁴⁶ A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijn:

—A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze ti a'yan tyúuxie'va'ca'aj ti jajpuéjtzij já'ra'nyiche', a'íjna i Dios ti a'áan yó'ojrasij i ipuárij japua. Ajta huéeicaj xicáj jitze huatájuuritaj. ⁴⁷ Majta néijmi'i japua i cháanacaj tyihuo'té'exaatye'sij nyenyúucaritze' mej mij seequéj tyú'mua'tyij i Dios jimi tí'ij a'ín tyihuo'tú'uunyi'. Siajta mua'aj a'yaa xu huatyóohuisij siaj tyihuo'té'exaatye'en iiye'ej Jerusalén. ⁴⁸ Mua'aj xu tyihuo'té'exaatye'ej néijmi'i je'ej siaj tyi'táj tyu'séj. ⁴⁹ Nyáaj nu uyo'ta'ítij ja'mua jimi a'íjci i ti nyavástara' jin tya'tóoratziiri'. Siajta mua'aj, siata'aj a'yan huatyé'en iiye'ej chájta' asta siana'aj quee ja'ancuriá'an a'íjci i ca'nyíjra'aj jútye' ti je'cányesij.

*Tí'ij i Jesús tyíraa u tajapuá
(Mr. 16:19-20)*

⁵⁰ Ti'quij i Jesús huojo'ví'tij a'ájna a Betania, aj pu'ij ajméjca'taxij, ajta je'en tyámua' tyihuo'tá' i hua' tzajta'. ⁵¹ Ti'ij ooj hua'huavivíriaca'aj, aj pu'ij ahuojo'tyáhuui a'íjma ti'quij jútye' tyíraa. ⁵² Majta a'íimaj mu jaatyánajchaca', jéehua mu huatóotyamua'vej, matí'ij mij jo'cáj a Jerusalén. ⁵³ A'náj tina'aj mu i tyeyúuj tzajta' je'rú'uuca'aj, metye'tyóotzi'ria'aj i Dios.

**I nyúucarij ti jájcua ti a'ijna á'xaj i
Tavástara' i Jesús ti Ciríistu' pue'een ajta
Salmos
Cora, Santa Teresa: I nyúucarij ti jájcua ti a'ijna
á'xaj i Tavástara' i Jesús ti Ciríistu' pue'een ajta
Salmos New Testament+**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cora, Santa Teresa

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

4f03662f-a4e0-5c7c-a13b-0b7002b5b8f6